
SZÖVEGÉRTÉS–SZÖVEGALKOTÁS „A”

1-4. ÉVFOLYAM – I. KÖTET

MINTAMODULOK

A KI VAN A DIÓHÉJBAN? I. KÖTETÉHEZ

WEÖRES SÁNDOR: A KUTYA-TÁR	3
ZELK ZOLTÁN: PÁRBESZÉD I.	11
ZELK ZOLTÁN: PÁRBESZÉD II.	21
KÉT KICSI KECSKE	32
KÁNYÁDI SÁNDOR: ŐSZVÉGI JÁTÉK 1–2.	43
NEMES NAGY ÁGNES: AMIKOR BORS NÉNI GYEREK VOLT	59
MICHAEL ENDE: ÁLOMFALÓ CSODAMANÓ	71
LÁZÁR ERVIN: A KÉK MEG A SÁRGA 1–2.	79
LÁZÁR ERVIN: A KÉK MEG A SÁRGA 3.	95
LÁZÁR ERVIN: A NAGYRAVÁGYÓ FEKETERIGÓ	107

KÉSZÍTETTE: ANDÓNÉ NAGY KATALIN
PETIK ÁGOTA
RUZSA ÁGNES

WEÖRES SÁNDOR: A KUTYA-TÁR

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A vers szövegének megértése, a vers tartalmával kapcsolatos élmények mozgósítása, érzések előhívása

AJÁNLOTT IDŐKERET

kb. 50 perc

KOROSZTÁLY

6–8 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

Információs és kommunikációs kultúra: fejlessze a megismerési képességeket, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre.

Énkép, önismeret: a tanulók számára szervezzünk olyan környezetet, mely önmaguk megismerésére motivál.

Tanulás: saját élmények összekapcsolása a vers üzenetével.

KOMPETENCIATERÜLET SZERINT LEHET

Szociális: az autonómia fejlesztése (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására)

Környezeti: Ember a természetben – Barátunk, a kutya

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Szóbeli szövegalkotás, olvasástechnika fejlesztése, irodalmi szövegek befogadása, megértése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Ebegről szóló mesék, a gyerekek saját kutyás élményeinek meghallgatása

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Kutyák ábrázolása

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- a pontos, jól érthető hangos olvasás fejlesztése
- a nyelvi találmányosság, beszédbátorság fejlesztése
- a belső képalkotás ösztönzése

AJÁNLÁS

A verselemzés során a tanító a gyerekek érzelmeit, élményvilágát mozgósítja. Segíti, bátorítja őket belső képek, asszociációs láncok létrehozásában. Az elemző beszélgetés valóban a szövegről való gondolkodást, a mélyebb tartalmi megismerést segítse, ne „iskolás” kérdezz–felelek legyen!

Gyakori, hogy a nevelői kérdések csupán információszerzésre, tények ellenőrzésére irányulnak a szöveggel kapcsolatban, a „helyes” válaszok a kérdező fejében már készen állnak. Mindenáron ezeket kívánja visszahallani a diákoktól. Ha azt akarjuk, hogy a gyerekek bátran megnyilatkozzanak, meséljenek belső világukról, akkor éreztetnünk kell velük, hogy valóban kíváncsiak vagyunk gondolataikra, érzéseikre, véleményükre, nincsenek „jó” és „rossz” válaszok!

Mindenkinek joga van a saját értelmezéséhez, olvasatához. Mi is vegyük elő játékos kedvünket, így hitelesek lehetünk abban a „rejtvényfejtő” játékban, amit a versolvasás kíván.

Nem minden feladatlap került a tanulói gyűjteménybe, csak azok, amelyek használatát az osztály többsége vagy egésze számára megoldásra ajánljuk. Az így kiválogatott feladatokat a modulleírásban -val jelöltük.

ÉRTÉKELÉS

Egy-egy feladat vagy folyamat végén önértékelés, a társak és a tanító értékelése.

TÁMOGATÓRENDSZER

Gabnai Katalin: *Drámajátékok*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYÚJTÉ- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás						
A)	Szómagyarázat (különböző „tárak”) 10 perc	Szókincsbővítés, nyelvi találékonyság, beszédbátorság fejlesztése	Rokonszenvi választás	heterogén csoport	megbeszélés (szóforgó), szemléltetés, beszámoló	1. sz. melléklet (papírcsíkokra írt szavak)
B)	Sejtések a vers címéről (A kutya-tár) 2 perc	Fantázia, beszédbátorság fejlesztése, játékoság		frontális	beszámoló	
II. Olvasástechnikai gyakorlatok						
A)	Szavak csoportosítása					
1.	Szavak (kutya nevek) csoportosítása, szótagszám szerint 8 perc	Olvasástechnika, együttműködés fejlesztése		heterogén csoport	munkáltatás szavakkal	Szókártyák, számkártyák (2. sz. melléklet)
2.	Szavak közül a kutya nevek kiválogatása, aláhúzása 8 perc	Olvasástechnika fejlesztése	Önállótlanabb, szövegértési nehézséggel küzdő gyerekekkel	kiscsoportos munka a tanítóval	olvasás	feladatlap (3. sz. melléklet)
B)	A munka ellenőrzése 5 perc			csoport	képtárlátogatás	
C)	Játék 5 perc	Figyelem, megjelenítés, fantázia fejlesztése		frontális	mimetikus játék	vidám zene
III. Az új vers szövegének megismerése: olvasás, szövegértés						
A)	Ismerkedés a verssel 2 perc	Türelem, figyelem, beleélés – belső képek felépítése szöveg alapján		frontális	bemutató	

B)	A szöveg értelmezése, személyessé tétele. A benyomások megfogalmazása 5 perc	Beszédkultúra, gondolati, érzelmi reakciók kifejezése		beszélgetés	beszélgetés	
C)	A vers ismételt hangos olvasása: szintetizálás 10 perc	Pontos, jól érthető hangos olvasás fejlesztése		csoport	olvasás	minden gyerekek a vers egy példánya
D)	Játék 8 perc	Belső képalkotás ösztönzése, megjelenítés mozgással, társválasztás, ritmusérzék fejlesztése		frontális	drámajáték	dob (ritmus-hangszer)

IV. Értékelés: együttműködés, személyes részvétel a csoportban

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

A) Szómagyarázat – különböző „tárak”

Az osztályban meglévő csoportok 1-1 képviselője húz a papírcsíkokra írt szavak közül kettőt. (1. sz. melléklet; A kutya-tár ne legyen köztük!) A csoportjához viszi, elolvassák a szavakat, majd a csapat tagjai sorban elmondják egymásnak, mit tudnak arról a szóról. Azután az általuk választott szószóló beszámol a munkáról az osztály előtt. A szavak felkerülnek a táblára.

B) Sejtések a vers címéről (A kutya-tár)

A tanító felteszi a KUTYA-TÁR feliratú cédulát a táblára, és megkérdi a gyerekektől:

– *Mi lehet az a kutya-tár? Hogyan képzeld el? Kiállítják itt a kutyákat, tárolják, árusítják őket? Hogyan kerülnek ide az ebek? Polcokon, szekrényben vagy hogyan „tárolják” itt a kutyákat? Ki a tulajdonos? Kik járnak ide?...*

II. OLVASÁSTECHNIKAI ELŐKÉSZÍTÉS

A) Szavak csoportosítása

1. Szavak csoportosítása szótagszám szerint (Ez is egy „kutya-tár”)

Minden csapat kap szó- és számkártyákat (2. sz. melléklet). A számkártyákat középre teszik, jól látható helyre. A szókárttyákat lefordítva rakják a padra. Az 1. gyerek húz egy szókárttyát, felolvassa, letapsolja és a szótagszám-nak megfelelő számkártya alá teszi. A csapattagok sorban, egymás után húznak 1-1 szót, és ugyanezt teszik, amíg el nem fogy a kártyájuk.

2. Szavak közül a kutyanévek kiválogatása

Jól látható helyre kiteszük azon tanulók nevét, akik a tanítóval fognak csoportban dolgozni. Mindegyikük kap egyet a szavakat tartalmazó lapok közül (3. sz. melléklet). Egyenként felolvassanak minden szót a tanító-nak. Eldöntik a szóról, hogy kutyanév-e. Ha igen, aláhúzzák a saját lapjukon. Végül csak az aláhúzott szavakat olvassák föl. Ha a tanító jónak látja, ezt már felnőtt irányítása nélkül is megtehetik, így a tanító a többi csapat munkáját is figyelemmel kísérheti.

B) A munka ellenőrzése (képtárlátogatás)

Ha a csapatok elkészültek a szavak csoportosításával, megtekintik, ellenőrzik, értékelik a másik csapat munká-ját.

C) Játék

A gyerekek kellemes, vidám zenére „kutyává változnak”, kutyaként mozognak, bejárják a termet. Amikor a tanító leállítja a zenét, mindenki abban a pózban kell, hogy maradjon, ahogy a csend érte. A szünetek alatt a tanító különböző utasításokat adhat, pl.

– *Mozgás közben igyekezz minél több kutyával találkozni, őket üdvözölni! (Hogy is teszik ezt az ebek?) Mindenkit érints meg a mellső lábaddal, akivel zene közben találkozol! Keresz egy számodra kedves kutyust, és vele sétálj tovább!...*

III. AZ ÚJ VERS SZÖVEGÉNEK MEGISMERÉSE: OLVASÁS, SZÖVEGÉRTÉS**A) Ismerkedés a verssel**

A tanító kétszer elmondja a verset, másodjára a gesztusaival, és egy pillanatnyi megállással jelzi, hogy a gyerekek vele mondhatják a refrént.

B) A szöveg értelmezése, személyessé tétele. A benyomások megfogalmazása

A tanító rövid beszélgetést kezdeményez:

– *Kik lakhatnak a Harap utcában? Ki lehet ez a Kutyafülű, ember vagy kutya? Miért drágább a tarka kutya? (Az értékesebb, ritkább, többet tud?) Kik a törzsvevők? Miért jön egy vevő többször is ide? Ki szeretne vásárló vagy kutya lenni a kutyatárban? Miért?*

C) Hangos olvasás

A csoportok minden tagja kap egy példányt a versből. Mindegyik papíron másik két sor van aláhúzva. A refrén mindegyiken. A gyerekek sorban felolvassák a lapjukon aláhúzott sorokat. A refrént csoportban mondják. Lehet papírt cserélni, és így többször is elolvasni a verset.

D) Játék

A gyerekek körben állnak. A kiszámoló közepén. A vers első szakaszát skandálva kiszámolják Kutyafülű Aladárt. (Harap utca három alatt...) Válasszunk néhány vevőt! Megkérjük Kutyafülűt, rendezze be az üzletét, mert rögtön kezdődik a megnyitó ünnepség. A kutyák igyekezzenek tetszetős pózokba beállni-ülni, hogy a vásárlóknak kedvük legyen őket hazavinni. A megnyitó előtt fénykép készül. (Jelre meg kell merevedniük a szereplőknek.) Utána kezdődhet a hacacaré! Ahogy egy gazdi kutyájára (lehet többre is) talált, a terem egy másik részébe (helyére) viszi. A tanító ne várja meg, hogy 1-2 „kutya” utolsóként árválkodjon, őket a megfelelő pillanatban „vegye meg” ő!

IV. ÉRTÉKELÉS

A csapatok együttműködése a szempont. Először a gyerekek mondjanak véleményt a munkáról! Hogy érezték magukat, mi volt könnyű, mi volt nehéz a feladatok közül? Ki és mivel segítette a csoportmunkát? Lecke a hangos olvasáson kívül lehet a versbéli „kutyák” (szavak) megszámlálása.

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

KÉPTÁR

KÖNYVTÁR

IRATTÁR

SZERTÁR

SZÓTÁR

LOMTÁR

KUTYA-TÁR

RUHATÁR

KINCSTÁR

FEGYVERTÁR

2. sz. melléklet

MOPSZ

BERNÁTHEGYI

CSIVAVA

DALMATA

MUDI

KOPÓ

PUMI

PULI

TACSKÓ

NÉMETJUHÁSZ

KUVASZ

PALOTAPINCSI

AGÁR

KOMONDOR

USZKÁR

VIZSLA

1

2

3

4

5

6

3. sz. melléklet

- 3. fl.** • Húzd alá a kutyaneveket!

PUMI

PULI

PUSZI

PIPACS

PIMASZ

KUVASZ

AGÁR

UGRÁL

USZKÁR

VIZSGA

VIZSLA

ÚSZKÁL

KOMONDOR

ZELK ZOLTÁN: PÁRBESZÉD I.

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Párbeszédes formában megírt, egyszerű, humoros irodalmi szöveg megismerése, értelmezése. Változatos, játékos gyakorlatokon keresztül a szövegtartalom és formai sajátosságok élményszerű felfedezése, feldolgozása

Az egyéni fejlesztési céloknak megfelelő terjedelmű és nehézségű szövegek, szövegrészeket változatos játékkeretekbe illesztésével szerepek szerinti olvasás, az olvasástechnika fejlesztése

AJÁNLOTT IDŐKERET

45 perc

KOROSZTÁLY

6–8 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

NAT FEJLESZTÉSI FELADATOK SZINTJÉN

Információs és kommunikációs kultúra: fejlessze a megismerési képességeket, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre.

Énkép, önismeret: a tanulók számára szervezzünk olyan környezetet, mely önmaguk megismerésére motivál.

KOMPETENCIATERÜLET SZERINT LEHET

Szociális kompetencia: az autonómia fejlesztése (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására)

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Mit eszel Jankó? c. vers (Ki lakik a dióházban?)

Párbeszédes népi mondókák

Vásáros jelenetek

Rövid szépirodalmi szövegek feldolgozása

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Rövid hétköznapi szövegek– párbeszédek

Állatok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Rövid mondatok, párbeszédés szöveg olvasása szerepek szerint; az olvasottak értelmezése
- Az olvasott (hiányos) információ alapján a szituáció elképzelése, megteremtése; a szituáció bővítése, kiegészítése a képzelet és humor segítségével
- Az egyéni fejlesztési céloknak megfelelő terjedelmű és nehézségű szövegek, szövegrészeket változatos játékkeretekbe illesztésével az olvasástechnika fejlesztése
- A szövegtartalmat közvetítő, érzelmeket, karaktereket kifejező felolvasásra törekvés igénye
- Tapasztalatszerzés a szövegformáról: ritmus, összecsengő szavak
- Tapasztalatszerzés a szavak jelentéséről, szókincsfejlesztés
- Szótárhasználatra minta adása
- Vers tanulása hallás után

AJÁNLÁS

Az olvasástanulás korai időszakában a rövid párbeszédű szövegek kiváló lehetőséget nyújtanak az alapos, változatos gyakorlásra. A modulban bemutatott feladattípusok közül többet bátran alkalmazhatunk más típusú szövegekhez is.

Zelk Zoltán e verse nem tartozik a magyar irodalom legnagyobb remekművei közé, de humora, mondókákra emlékeztető játékosága vonzó és nagyon inspiráló a gyerekek számára.

1. A foglalkozás megtervezésének fontos eleme az egyes gyerekek és a feladatok egymáshoz rendelése, valamint a csoportok vagy párok előzetes összeállítása. Csoportok esetében célszerű négyes csoportok alakítására törekedni. A tervezés alapjául elsősorban a gyerekek egyéni haladási tempója szolgáljon. Törekedjünk a haladási tempó szerint vegyes (heterogén) csoportok vagy párok kialakítására. Ennek a kedvező szocializációs hatás mellett a tanulási készségek terén is megvannak az előnyei. A gyorsabban haladók számára új, nehezebb feladatot jelent saját tudásuk, ismeretük továbbadása, a lemaradóknak új motivációt jelent a társaktól való tanulás, és önbizalmukat növeli az együttműködés lehetősége. Másodszorban célszerű figyelembe venni a közös munkára (pár, csoport) való személyes hajlandóságot. Érdemes elkerülni olyan párok vagy csoportok kialakítását, ahol nem mutatkozik sok esély a valóságos együttműködésre.
2. Az azonos nehézségekkel küzdők, azonos szinten teljesítők számára gyakorlás céljából olykor-olykor érdemes megteremteni az együttműködés lehetőségét is. Arra azonban ügyeljünk, hogy haladási tempó szerint ne alakítsunk ki állandósuló homogén csoportokat. Ez szocializációs szempontból kárt okoz, a tanulási képességek fejlődése terén pedig nem hozza meg a kívánt eredményt. A csoportok, párok összeállítását a szervezés egyszerűsítése érdekében a táblán érdemes már az óra előtt megjeleníteni.
3. A frontális munkaforma jelen esetben nem a tanulók passzív magatartására építő tanítói magyarázatot szolgálja, hanem az osztály összes tagjának aktív részvételére épülő beszélgetés tanulásszervezési keretét adja meg.
4. Tárlatlátogatás: a csoportok megtekintik egymás munkáit.

ÉRTÉKELÉS

Egy-egy feladat vagy folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés.

Tantárgy-pedagógiai szempont: felolvasáskor a párbeszéd természetessége, az érzelmek kifejezése.

Fontos szempont a részvétel és az együttműködés. Emeljük ki az eredetiséget, ötletességet is!

TÁMOGATÓRENDSZER

Magyar Értelmező Kéziszótár

Gabnai Katalin: *Állatosdi.*

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŪJTE- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás						
A)	Beszélgetés ritmushangsze- rekkel 5 perc	Megfigyelő- és összpontosító- képesség fejlesztése	Szimpatia alapon szerveződő párokkal	frontális vagy páros, kooperatív	ritmus improvizáció	ritmus- hangszerek
B)	Rövid párbeszédes szituációs játék 5 perc	Kapcsolatterem- tés, beszédfejlesztés	Szimpatia alapon szerveződő párokkal	páros, kooperatív	drámajáték	
C)	Rövid interjúk 5 perc	Kapcsolatterem- tés, beszédfejlesztés	Szimpatia alapon szerveződő párokkal	páros, kooperatív	drámajáték	
II. Előkészítő ismerkedés a szöveggel						
A)	Hiányos szövegrészlet közös olvasása 5 perc	Az érdeklődés felkeltése a kíváncsiság mozgósításával, 1-2 szavas mondatok olvasása		frontális	szemléltetés, néma olvasás, szövegkiegé- szítés önálló munkával	nagyalakú csomagoló- papíron a vers, szavak kítakarva (a 4. sz. melléklet mintájára)
B)	Hiányos szövegrészlet pótlása		10 perc			
	A versből 6 sor, 2 hiányzó szó A versből 10 sor, 4 hiányzó szó A versből 22 sor, 9 hiányzó szó	Az érdeklődés felkeltése a kíváncsiság mozgósításával		homogén csoport (lásd Ajánlás 2.), kooperatív munka	szemléltetés, néma olvasás, szövegkiegé- szítés önálló munkával	
C)	A kiegészítések összehasonlí- tása, egymás munkájának megtérzése 5 perc			homogén csoport (1. Ajánlás 2.), kooperatív munka	tárlatlátogatás (lásd Ajánlás 4.)	

III. A szöveg bemutatása						
	A tanító bemutatja a verset. 2 perc	A hallott szöveg befogadása, a szövegtartalom követése		frontális munka	bemutatás	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> (rövid szépirodalmi szövegek), 1. sz. melléklet
IV. A szöveg feldolgozása, értelmezése						
A)	Rövid beszélgetés 5 perc	A szövegtartalom felfedezése, gondolati és érzelmi reakciók kifejezése		frontális munka (l. Ajánlás 3.)	beszélgetés	
B)	Szómagyarázat 4 perc	Fogalom meghatározása, a szókincs gazdagítása, szótárhasználat	A módszer a megelőző tapasztalatok függvénye	frontális vagy egyéni	beszélgetés, szemléltetés	Magyar Értelmező Kéziszótár
V. A szöveg egészének ismételt olvasása						
A)	Tanítói felolvasás 3 perc	A teljes szöveg ismételt, értőbb befogadása érdekében, a szövegtartalom szintetizálása		frontális munka	bemutatás a tanuló követő olvasásával	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> (rövid szépirodalmi szövegek)
B)	Két gyerek felolvasása szerepek szerint 3 perc		Jól olvasó tanulókkal	páros	bemutatás és követő olvasás	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> (rövid szépirodalmi szövegek)
C)	A tanító és az osztály párbeszédes olvasása (a tanító kérdez, az osztály válaszol) 3 perc			frontális	bemutatás és követő olvasás	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> (rövid szépirodalmi szövegek)

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

A) Beszélgetés ritmushangszerekkel

Párokat alkotunk, először a tanító néhány gyerekkel „beszélgessen”. Utána a párok beszélgessenek, majd néhányat hallgassunk meg.

Körben állva vagy két sorban egymással szemben állva is játszható.

Bármilyen ritmushangszerrel vagy elfogadható hang létrehozására alkalmas tárggyal (dob, cintányér, ütőfák, csengők, kavicsok), akár tapssal is játszható játék. Tulajdonképpen zenei párbeszéd létrehozása a cél.

A legegyszerűbb variáció, ha a válaszoló ugyanazt a ritmust üti, mint a kérdező.

Ennél sokkal érdekesebb, ha a kérdéstől eltérő ritmussal adnak választ a gyerekek. Esetleg – erre csak a legügyesebbek képesek – a hangerő fokozásával, – illetve csökkenésével imitálhatjuk a kérdés-válasz intonációját.

Megbeszélhetjük, hogy hány ütés a leghosszabb „mondat”, nehogy túl „bőbeszédűek” legyenek.

(Ha még sose játszottak hasonlót a gyerekek, kissé időigényes bevezető játéknak.)

B) Rövid párbeszédés szituációs játék

Ha vannak állandó párok az osztályban, ez nekik való feladat. Megadjuk a szituációt:

– Tudd meg, mit evett vasárnap ebédre a barátod! Kérdezz meg! Legalább négy kérdést tegyél föl neki! Ő mindig csak egy szóval válaszolhat. Nem lehet a kérdésben étel neve!

Nem baj, ha most nem a valóságot mondja a válaszoló. Pergő, gyors legyen a párbeszéd. Rövid kérdést, egy-két szavas választ kérjünk.

(Esetleg már itt kínálhatja magát a párbeszéd fogalom szemléltetése, hiszen párok beszélgetnek.)

Rövid időt (1-2 perc) adjunk a felkészülésre, mert itt most nem az a célunk, hogy nagyon kidolgozzák a gyerekek a jelenetet. Amennyire lehet, ezúttal pergő ritmust diktáljunk. Nem szerencsés, ha itt minden párt meghallgatunk, hacsak a gyerekek nem erőltetik ezt.

C) Rövid interjúk

Az előző feladat egy másik változata

A gyerekeknek megadott időkeretben kell körbe járni, hogy minél több társsal „interjút” készítsenek. Utána erről fognak beszámolni.

– Tudd meg, mit ettek a többiek ebédre vasárnap! Kérdezz meg minél több gyereket! Legalább négy kérdést tegyél föl nekik! Nem lehet a kérdésben étel neve! Sajnos a válaszolók nagyon szófukarok (mogorvák, félénkek), mindig csak egy szóval válaszolnak.

II. ELŐKÉSZÍTŐ ISMERKEDÉS A SZÖVEGGEL

A) Hiányos szövegrészlet közös olvasása

Hogy a következő [II/B)], homogén csoportban végzendő munkát sikerrel elvégezhesük, hasznos közösen elolvasni a vers hiányos szövegváltozatát (4. sz. melléklet). A nagyméretű betűkkel írt szöveg jól látható helyre, pl. a táblára kerüljön.

– *Olvassuk el együtt ezt a beszélgetést! Sajnos néhány sor elveszett (elszökött, eltűnt). A hiányzó részeknél koppantsunk!*
Minden sort olvashat más, a letakart (megfordított vagy kivágott) résznél koppantsanak, esetleg a kezük ügyében lévő ritmushangszerrel is üthetnek a gyerekek.

B) Hiányos szöveg, szövegrészlet pótlása

Három különböző olvasási szinten álló csoportban folytatjuk a munkát. A három csoport feladata csak a szöveg méretében különbözik. A lapon (2., 3., 4. sz. melléklet) a hiányzó szavak helyére be kell írniuk egy odaillő szót. Mivel ugyanaz a feladat mindenkinek, az utasítást mondhatjuk az egész osztály számára:

– *Mely szavak hiányoznak (szöktek el) a szövegből? Írjátok be a keretbe!*

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét: jelölve van a lapon, hogy melyik sorból hány szó hiányzik.

A feladatnak sok jó megoldása lehet. Nem csak az elfogadható, ami az eredeti szövegben található. Megfelelő minden olyan szó, amely illik a szövegekörnyezetbe. (Nem biztos, hogy a gyerekek megérzik a szótagszám, a rím jelentőségét a megoldás során, de lehet, hogy néhányan ösztönösen ráéreznek erre.)

A lassan haladó csoportnak segítsünk a munkában!

C) A kiegészítések összehasonlítása

A csoportok szóvivői mutassák be a megoldást.

Az értékelésnél az legyen a fő szempontunk, hogy értelmes szöveg keletkezett-e.

A tárlatlátogatás során fejezzük ki, hogy értékesnek tartjuk, ha eltérőek a megoldások. Jó, hogy nem ugyanaz jut az eszébe mindenkinek ezekről a szavakról.

III. A SZÖVEG BEMUTATÁSA

A tanító elmondja vagy felolvassa a verset. A letakart szavak most már legyenek újra láthatóak. A gyerekek így a vershallgatás közben követhetik szemükkel a teljes szöveget.

IV. A SZÖVEG FELDOLGOZÁSA, ÉRTELMEZÉSE

A) Rövid beszélgetés

Azt kell itt tisztáznunk, vajon mit gondolnak a gyerekek, kik beszélgetnek. Mitől meghökkentő, furcsa, sőt vicces a vers? Mi okoz meglepetést benne? Kérdezzük meg, hogy melyik résznél, mely szavaknál kezdtek gyanakodni, hogy nem emberek a vers szereplői. Mutassák meg ezt a részt a szövegben.

Tudakoljuk meg azt is, hogy vajon hol beszélgetnek a szereplők.

– *Szerintetek hol laknak a szomszédok?*

– *Hogy képzeltek el, hol beszélgetnek a szereplők? Mit csinálnak közben? Előtte? Utána?*

– *Milyen évszak lehet? Milyen a táj?*

(Készüljünk fel arra, hogy lehet olyan gyerek is az osztályban, aki nem madarakat képzel a párbeszédbe, hanem például sündisznókat!)

Fontos, hogy a kérdések megfogalmazásával, a beszélgetés irányításával is érzékeltessük: nem tudjuk, nem tudhatjuk a választ. A mi megfejtésünk, elképzelésünk (belső képünk) csak egy a sok közül. Több érvényes olvasat lehet.

B) Szómagyarázat

Két szó fordul elő a versben, melynek a jelentését érdemes tisztázni. Elég, ha megbeszéljük ezeket.

Az egyik rögtön a cím. Az *Értelmező szótár* meghatározása szerint: „a párbeszéd két személy (szereplő) beszélgetése”.

Figyeltessük meg a formai jellemzőket:

– *Honnan tudható, illetve látható, hogy már egy másik szereplő beszél?* (Gondolatjel, új sor.)

Ha van az osztályunkban értelmező szótár, hasznos megmutatnunk, hogyan lehet kikeresni például a *pondró* szó meghatározását.

Vegyük kézbe a szótárt, hangosan mondjuk, olvassuk, hogy mit csinálunk, hogyan keressük ki a szót.

(„*Pondró* = cincér lárvája. Finom csemege madaraknak.”)

V. A SZÖVEG EGÉSZÉNEK ISMÉTELT OLVASÁSA**A), B), C)**

Az óra végén valamilyen formában ismételtlen találkoznak a tanulók a teljes szöveggel még egyszer.

Fő célunk a szöveg teljességével való ismételt, élményszerű találkozás, felolvasásakor a vers játékoságának közvetítése a párbeszéd formájának érzékeltetésével. Az adott osztály olvasási szintjétől függően választhatunk a felolvasás különböző módjai között.

Ha gyerekeket választunk a felolvasáshoz, a feladatra fel kell készítenünk őket. Biztosnak kell lennünk abban, hogy jó színvonalú lesz az olvasás. Fontos, hogy befejezéséig a vers élményszerű előadását hallhassa az osztály.

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

Zelk Zoltán

Párbeszéd

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- Eleget!
- Mi jót?
- Hernyót!
- Hány volt?
- Egy volt!
- És még?
- Kukacot!
- Mennyit?
- Hatot!
- Hát még?
- Legyet!
- Hányat?
- Hetet!
- Mást még?
- Pondrót!
- Sok volt?
- Nyolc volt!
- Jó volt?
- Jó volt!

2. sz. melléklet

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- !
- Mi jót?
- !

3. sz. melléklet

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- !
- Mi jót?
- !
- Hány volt?
- !
- És még?
- !

4. sz. melléklet

1. fl.

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- !
- Mi jót?
- !
- Hány volt?
- !
- És még?
- !
- Mennyit?
- !
- Hát még?
- !
- Hányat?
- !
- Mást még?
- !
- Sok volt?
- !!
- Jó volt?
- Jó volt!

ZELK ZOLTÁN: PÁRBESZÉD II.

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Párbeszédes formában megírt, egyszerű, humoros irodalmi szöveg megismerése, értelmezése. Változatos, játékos gyakorlatokon keresztül a szövegtartalom és formai sajátosságok élményszerű felfedezése, feldolgozása

Az egyéni fejlesztési céloknak megfelelő terjedelmű és nehézségű szövegek, szövegrészek változatos játékkeretekbe illesztésével szerepek szerinti olvasás, az olvasástechnika fejlesztése

AJÁNLOTT IDŐKERET

45 perc

KOROSZTÁLY

6–8 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

NAT FEJLESZTÉSI FELADATOK SZINTJÉN

Információs és kommunikációs kultúra: fejlessze a megismerési képességeket, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre.

Énkép, önismeret: a tanulók számára szervezzünk olyan környezetet, mely önmaguk megismerésére motivál.

KOMPETENCIATERÜLET SZERINT LEHET

Szociális kompetencia: az autonómia fejlesztése (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására)

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Mit eszel Jankó? c. vers (Ki lakik a dióházban? c. füzet)

Párbeszédes népi mondókák

Vásáros jelenetek

Rövid szépirodalmi szövegek feldolgozása

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Rövid hétköznapi szövegek – párbeszédek

Állatok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Rövid mondatok, párbeszédes szöveg olvasása szerepek szerint; az olvasottak értelmezése
- Az olvasott (hiányos) információ alapján a szituáció elképzelése, megteremtése; a szituáció bővítése, kiegészítése a képzelet és humor segítségével
- Az egyéni fejlesztési céloknak megfelelő terjedelmű és nehézségű szövegek, szövegrészek változatos játékkeretekbe illesztésével az olvasástechnika fejlesztése
- A szövegtartalmat közvetítő, érzelmeket, karaktereket kifejező felolvasásra törekvés igénye
- Tapasztalatszerzés a szövegformáról: ritmus, összecsengő szavak
- Tapasztalatszerzés a szavak jelentéséről, szókincsfejlesztés
- Szótárhasználatra minta adása
- Vers tanulása hallás után

AJÁNLÁS

Az olvasástanulás korai időszakában a rövid párbeszédű szövegek kiváló lehetőséget nyújtanak az alapos, változatos gyakorlásra. A modulban bemutatott feladattípusok közül többet bátran alkalmazhatunk más típusú szöveghez is.

Zelk Zoltán e verse nem tartozik a magyar irodalom legnagyobb remekművei közé, de humora, mondókákra emlékeztető játékossága vonzó és nagyon inspiráló a gyerekeknek.

ÉRTÉKELÉS

Egy-egy feladat vagy folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés.

Tantárgy-pedagógiai szempont: felolvasáskor a párbeszéd természetessége, az érzelmek kifejezése.

Fontos szempont a részvétel és az együttműködés. Emeljük ki az eredetiséget, ötletességet is!

TÁMOGATÓRENDSZER

Magyar Értelmező Kéziszótár

Gabnai Katalin: *Állatosdi.*

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŪJTE- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. A szöveg felidézése						
	Felelgetős játék 5 perc	Szöveg kiegészítése (folytatása) szóban, emlékezet alapján		frontális	játék	
II. A szöveg feldolgozása						
A)	Az összekevert sorok rendezése 10 perc	Részekből az egész összeállítása sorba rendezés, vers tanulása hallás után, tevékenykedés során		heterogén csoport, kooperatív munka		szétszabdalt szövegcsí- kok
B)	Memóriapróba – a vers szavainak felismerése, kiválogatása 7 perc	Szavak kiválogatása- csoportosítása megadott szempont alapján		differenciált egyéni munka vagy homogén csoportmunka		feladatlap 5. melléklet
III. Olvasástechnikai gyakorlatok						
A)	A szöveg hangos olvasásának gyakorlása változatos módon 5 perc	Alkalmazkodás a kommunikációs szerepcseréhez párbeszédben; a kijelentés és kérdés beszéddal- lamának megfigyelése, gyakorlása; igazodás a helyesejtési normákhoz	Az osztály olvasási szintjének megfelelő, a leginkább fejlesztő feladatot, ill. feladatokat válasszuk		gyakorló játékok	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> 1. sz. melléklet
B)	Egy gyerek kérdés, a többiek válaszolnak, fordítva is	A kijelentés és kérdés beszéd- dallamának megfigyelése, gyakorlása		frontális munka, kooperatív		

C)	A fél csoport kérdez, a másik fele válaszol	A kijelentés és kérdés beszéd-dallamának megfigyelése, gyakorlása		csoporthmunka, kooperatív		
D)	A fiúk a lányoknak, a lányok a fiúknak felelgetnek	Kommunikációs szerepcserék		csoporthmunka, kooperatív		
E)	A ruhákon előforduló színek alapján határozzuk meg a felelgető csoportokat	A kijelentés és kérdés beszéd-dallamának megfigyelése, gyakorlása		frontális munka, kooperatív		
F)	A hangerő változtatása: távolítás, közelítés	A hangerő helyes megválasztása		páros, kooperatív munka		
G)	A hangszín változtatása: az egyik fél csicsereg, a másik káromog	Kommunikációs szerepcserék		páros, kooperatív munka		
H)	Az érzelmi szituáció módosítása: ingerültek, szívélyesek, barátok, ellenségek a szereplők	Kommunikációs szerepcserék		páros, kooperatív munka		
I)	A karakterek variálása: lassú, gyors, beképzelt, nyafogó, féltékeny, büszke, erőszakos szereplők párbeszéde	Kommunikációs szerepcserék		páros, kooperatív munka		
J)	A gyerekek ötleteinek alkalmazása	Analógiás szituációteremtés		páros, kooperatív munka		

IV. Zárás, értékelés

A)	A csoportok önértékelése 2 perc	Önismeret, önértékelés, véleményalkotás		csoporthmunka	beszélgetés	
B)	A tanulók visszajelzései 3 perc	Önismeret, önértékelés, vélemény megfogalmazása		egyéni	beszélgetés	
C)	A tanító összegzése 1 perc	Önismeret, önértékelés		frontális munka	beszélgetés	

V. Követő tevékenységek

A)	A beszélgető madarak étlapjának elkészítése	Szövegalkotó kedv bátorítása, megfigyelőképesség, fantázia	Rajzos feladat, ilyesmiben ügyes gyerekeknek ajánljuk	homogén csoport vagy páros munka	tervezés, alkotás, rajzolás	füzet vagy kartonlap
B)	Más állatok párbeszéde	Szövegalkotó kedv bátorítása	Tehetséges, alkotó kedvű gyerekek számára	egyéni vagy páros munka	alkotás	füzet
C)	Gyerekek párbeszéde	Szövegalkotó kedv bátorítása	Tehetséges, alkotó kedvű gyerekek számára	egyéni vagy páros munka	alkotás	füzet
D)	Nézzetek utána! – búvárkodás	Információszerzés a felnőttektől vagy a könyvtárban könyvek nézegetésével	Ha már van egy kis gyakorlatuk a könyvtárhasználatban	egyéni vagy páros munka	könyvtárhasználat	könyvtár

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. A SZÖVEG FELIDÉZÉSE

Felelgetős játék

A tanító hirtelen odafordul egy gyerekhez, és megkérdi: „Honnét szomszéd?” Amíg nem kap választ (a vers folytatását), addig kérdezősködik tovább. Mindig csak akkor lép tovább a következő kérdésre, ha megkapja a megfelelő választ. Így az egész osztály segítségével együtt összerakják a verset.

II. A SZÖVEG FELDOLGOZÁSA

A) Összekevert sorok rendezése

A verset a nagy csomagolópapíron a gyerekek szeme láttára vágjuk fel sorokra – 22 csíkra. A csoportok között osszuk el a csíkokat! A leglassabban haladó csoport kapja a legkevesebb számú és lehetőleg a legrövidebb szavakból álló papírcsíkot. Az a cél, hogy mindenki találja meg az ő csíkja helyét, és így rakjuk ki újra a verset. A táblán is kirakhatjuk, de ha van szőnyeges rész a termünkben, a vers helyét félkörbe vagy körbeülve még egyszerűbb és gyorsabb a munka.

B) Memóriapróba

– Elkészítettük a versben szereplő madár étlapját. Néhány olyan étel is rákerült az étlapra, amely nem szerepel a versben – ezeket karikázzátok be!

hernyó, ernyő, kupac, kukac, giliszta, légy, lény, szúnyog, pondró stb. (5. sz. melléklet)

Ennél a feladatnál – akár egyénileg, akár homogén csoportokban dolgoznak a gyerekek – a leggyengébb olvasók mellett van a tanár helye.

Azt a változatot is kedvelik a gyerekek, amikor a szavakat a terem különböző pontjain helyezzük el vagy ragasztjuk ki. Körbe járkálva nekik kell kiválasztani és fölírni egy lapra a megfelelő szavakat. Ez egy kicsit nehezebb feladat, hiszen írniuk is kell. Előnye viszont, hogy megmozgatja az osztályt, a csoportokat.

III. OLVASÁSTECHNIKAI JÁTÉKOK

A modulvázlatban megadott A)–D) variációk közül legfeljebb kettőt-hármat próbáljunk ki egy órán.

E) A ruhákon előforduló színek alapján határozzuk meg a felelgető csoportokat

– Akinek van kék szín van a ruháján, az kérdez, akinek nincs, az válaszol.

F) A hangerő változtatása: közelítés, távolítás

Ezt a gyakorlatot először próbáljuk ki közösen, aztán lehet páros munkában végezni. A szereplőknek minden egyes vagy minden második kérdés után hátra kell lépni egy nagy lépést. Így rákényszerülnek, hogy egyre hangosabban beszéljenek. Nagyon hatásos félénk, halk, motyogó gyerekek számára.

Ha már több gyerek tudja fejből ezt a verset – a sok játékos órai gyakorlás után ez szinte észrevétlenül megtörténik –, felvehetjük az osztály állandóan használt nyelvtörőinek, beszédtechnikai gyakorlatainak gyűjteményébe.

G)–J) Az érzelmi szituáció módosítása: a szereplők ingerültek, szívélyesek, barátok, ellenségek

Úgy is játszhatjuk ezt a változatot, hogy a csoportok megkapják szókérdőív a szituációk 1-2 szavas leírását.

A bemutatáskor a többieknek ki kell találni, milyen a viszony a párbeszéd szereplői között.

A legegyszerűbb, ha a kártyákat kirakjuk, s onnan kell kiválasztani a nézőknek, mit is játszhattak el a csoportok (ingerültek, szívélyesek, barátok, mindig veszekszenek, régi ellenségek stb.).

Az óra egy adott pontján kipróbálhatjuk, hogy fejből mire emlékeznek már a gyerekek. Egyre nagyobb adagot takarhatunk le a szövegből.

IV. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS

Mindenképpen kérdezzük meg, hogy melyik tevékenységet szerették legjobban. Ha megkedvelték a verset, később sokszor elővehetjük még változatos gyakorlójátékokhoz.

V. KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Ezek a feladatok lehetnek délutáni munkák vagy a következő órák gyakorló, ismétlő feladatai.

Közös bennük, hogy a gyerekek alkotó kedvére van szükség hozzájuk. Ha önálló munkának adjuk, ne tegyük kötelezővé. Választható, ráadás feladatnak alkalmasak.

Búvárkodó feladatnak adhatjuk, hogy nézzenek utána, mi mindent esznek a madarak vagy milyen madarak élnek az iskola környékén.

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

• Zelk Zoltán

Párbeszéd

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- Eleget!
- Mi jót?
- Hernyót!
- Hány volt?
- Egy volt!
- És még?
- Kukacot!
- Mennyit?
- Hatot!
- Hát még?
- Legyet!
- Hányat?
- Hetet!
- Mászt még?
- Pondsót!
- Sok volt?
- Nyolc volt!
- Jó volt?
- Jó volt!

2. sz. melléklet

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- !
- Mi jót?
- !

3. sz. melléklet

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- !
- Mi jót?
- !
- Hány volt?
- !
- És még?
- !

4. sz. melléklet

- Honnét, szomszéd?
- Ahol voltam, onnét!
- Mit evett?
- !
- Mi jót?
- !
- Hány volt?
- !
- És még?
- !
- Mennyit?
- !
- Hát még?
- !
- Hányat?
- !
- Mászt még?
- !
- Sok volt?
- !
- Jó volt?
- Jó volt!

5. sz. melléklet

- 2. fl.** Melyik ételt nem említik a vers szereplői?
 Karikázd be a számát az étlapon!

FALÁNK CSŐRÖK ÉTTEREM

ÉTLAP

1. hernyó
2. ernyő
3. kupac
4. kukac
5. giliszta
6. légy
7. lény
8. szúnyog
9. pondró

6. sz. melléklet

- 3. fl.** Melyik étel nevét írhatták hibásan a sietős szakácsok? Karikázd be a számát az étlapon!

FALÁNK CSŐRÖK ÉTTEREM

ÉTLAP

1. kupac leves
2. sült nyuszog
3. giliszta paprikás
4. légy rántva
5. lény burgonyával
6. szúnyog pörkölt
7. pondró sajtmártással
8. hernyó zöldmártással
9. kopasz pupac pizza
10. lécs hamburgerben
11. kukacfőzelék
12. ....
13. ....

Írj te is néhány ide illő ételnevet!

KÉT KICSI KECSKE

AZ OLVASMÁNY OLVASÁSTECHNIKAI ELŐKÉSZÍTÉSE

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Szóolvasás felkészülés után, a jelentéssel bíró szórészek felismerése, értelmezése
A szövegbefogadás előkészítése
Az igekötők jelentésmódosító szerepének érzékeltetése
Az együttműködés és az elfogadás képességének fejlesztése
A tanulási szokások alakítása

AJÁNLOTT IDŐKERET

45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

KERESZTTANTERVI

NAT SZERINT LEHET

Információs és kommunikációs kultúra: fejlessze a megismerési képességeket, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre.

Énkép, önismeret: a tanulók számára szervezzünk olyan környezetet, mely önmaguk megismerésére motivál!

KOMPETENCIATERÜLET SZERINT LEHET

Szociális kompetencia: az autonómia (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására) fejlesztése.

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése, olvasástechnika fejlesztése.

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Két-három tagú szavak ritmizálása tapsolással szótagszám szerint.

Életjátékok („Ő kezdte!”).

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

A *Két kicsi kecske* c. olvasmány elolvasása, feldolgozása

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Olvasástechnikai szempontból nehezebb szóképek előzetes gyakorlásával, rögzítésével a szövegfeldolgozás előkészítése
- Szóalkotás szótagokból
- Szövegalkotás szavak felhasználásával
- Érzelmi viszonyulások, szociális érzékenység
- Együttműködés, elfogadás

AJÁNLÁS

A modul arra kíván példát mutatni, hogyan lehet a tanulók olvasásfejltsége alapján várható olvasástechnikai nehézségeket előzetes olvasási gyakorlatokkal megelőzni. Ez az előkészítés nem csak közvetlenül a szövegfeldolgozás előtt történhet.

Így később a tartalmi befogadás könnyebben, élményszerűbben valósulhat majd meg.

Természetesen mindig az adott osztály tanulóinak fejlettségi szintje határozza meg, milyen típusú előkészítést kell kidolgoznunk. Modulleírásunk egyfajta megközelítési módot mutat be.

ÉRTÉKELÉS

Személyre és csoportra szabott legyen az értékelésünk. Ez vegye figyelembe az olvasástechnikai fejlesztés céljait!

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŪJTE- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás játékkal – 6 perc						
A)	Hányan fértek el egy földre terített újságlapon?	Együttműködés, testközelség elfogadása, a helyzethez igazodó térköz szabályozása		csoport	játék	újságlap
B)	A feladat nehezítése a papír méretének csökkentésével	Együttműködés, elfogadás, összetartás	Versenyhelyzetet jól bíró csoportoknak	csoport	játék	újságlap
II. Szavak összerakása szótagokból (olvasástechnikai előkészítés) – 5 perc						
A)	Különböző színnel írt szavak összeállítása szótagokból – tanítói segítséggel	Szintetizálás	Bizonytalan olvasóknak	homogén csoport	megbeszélés	szókérték, 1. sz. melléklet
B)	Különböző színnel írt szavak összeállítása szótagokból – páros munkában	Szintetizálás	Biztonságosan olvasóknak	homogén csoport – páros	megbeszélés	szókérték, 1. sz. melléklet
C)	Szavak összeállítása szótagokból	Szintetizálás	Rész–egész felismerésében jól eligazodóknak	homogén csoport – páros	megbeszélés	szókérték, 2. sz. melléklet
III. Szavak összerakása szótagokból (előző feladat ellenőrzése) – 7 perc						
1	Ugráljuk ki – szótagokból szóalkotás	Mozgáskoordináció	Nagy mozgásigényű csoportoknak	frontális	játék, szemléltetés	3. sz. melléklet nagyított változata
IV. Szavak, igekötők (olvasástechnika, szókincsfejlesztés) – 10 perc						
A)	Igekötős szóalakok jelentésének értelmezése eljárásal, mondatalkotással	Szókincsbővítés, a jelentéskülönbségek értelmezése; mondatalkotás; nyelvi, helyesírási tapasztalatok		páros munka – szimpátia alapján	dramatikus játék	szókérték, 4. sz. melléklet

B)	A szóhalmazból az eljárás alapján a megfelelő szó kiválasztása	Szó megjelenítése; adott szempont alapján szavak kiválogatása		páros munka – szimpátia alapján	dramatikus játék	szókétyák, 4. sz. melléklet
----	--	---	--	---------------------------------	------------------	-----------------------------

V. Lazítás – Sziámi ikrek – 7 perc

Utastások elvégzése „összenőt” párként	Mozgáskoordináció, összehangolódás	Az együttműködés erősítésére	páros munka	ügyességi játék	szék, pad, tásk
--	------------------------------------	------------------------------	-------------	-----------------	-----------------

VI. Szavakból és szókapcsolatokból történet létrehozása – 10-15 perc

A)	Szavak, szókapcsolatok időbeli sorrendbe rendezése	Sorba rendezés		páros munka	szókétyák rendezése	szókétyák, 6. sz. melléklet
B)	Az elrendezett szavak, szókapcsolatok alapján történet kitalálása, eljárása	Fantázia, megjelenítés		páros munka	drámajáték	

Rongyoszáék (egyéb ötletek, ráadás feladatok)

A)	Elbújt szavak (szembetalálkozott – szem, be, ál, talál, ott, betalál...)	Rész–egész		páros munka v. csoportos	megbeszélés	szókétyák
B)	Ösvényen haladás vagy ugróiskola (padlóra rajzolt ösvényen haladnak, ill. ugrálnak végig a gyerekek, sorban felveszik a talált szótagkétyákat, tagonként összeolvasva értelmes szót kapnak.)	Rész–egész	Bizonytalan összeolvasóknak	differenciált csoportos		kréta, szótagkétyák, 5. sz. melléklet
C)	Hiányos szavak, elkóborolt szótagok megkeresése	Rész–egész		differenciált csoportos		
D)	<i>Volt nekem egy kecském</i> c. dal meghallgatása	Hallási megfigyelés		frontális	előadás vagy szemléltetés	(hangzóanyag)

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS JÁTÉKKAL

6 PERC

A) Hányan fértek el egy földre terített újságlapon?

A csoportok elé egy-egy kinyitott újságlapot vagy csomagolópapírt teszünk.

– *Tapstól tapsig van időtök arra, hogy a csoport összes tagja ráálljon a papírlapra.*

B) A feladat nehezítése a papír méretének csökkentésével

A papír méretét az egyes fordulók közt felezzük. Arra hívjuk fel a gyerekek figyelmét, hogy minden csoporttagnak részt kell vennie a játékban!

Ha sok a kudarc, megfogalmazhatunk vagy megfogalmazhatunk segítő mondatokat:

– *Nem kell mindkét lábbal a papíron állnotok. Nem szükséges, hogy mindenki lába érintse az újságpapírt.*

A leghasznosabb azonban, ha meg tudjuk várni, hogy a gyerekek maguk jöjjenek rá az együttműködést, összefogást kívánó megoldásokra.

II. SZAVAK ÖSSZERAKÁSA SZÓTAGOKBÓL (OLVASÁSTECHNIKAI ELŐKÉSZÍTÉS)

5 PERC

A) Különböző színnel írt szavak összeállítása szótagokból – tanítói segítséggel (1. sz. melléklet)

Négy szót kell majd kirakni a gyerekeknek, négy szín fordul elő tehát a kártyákon. A különböző színű szókarttyákra írt szavakat szótagokra vágva tesszük a tanulók elé. Ezekből kell összerakni az eredeti szavakat.

Ez a csoport a tanító segítségével végzi a feladatot. Ide azok a gyerekek kerüljenek, akik önállóan még nem boldogulnak hasonló nehézségű feladattal.

Segítő kérdések: *Hányféle színt láttok? Akkor hány szót vághattunk széjjel? Mit tegyünk először?*

Színcsoportonként haladjunk a szótagkártyák rendezésével.

B) Különböző színnel írt szavak összeállítása szótagokból – páros munkában (1. sz. melléklet)

A párok önállóan fognak dolgozni, de segítségükre szolgál, hogy színek jelzik, mely szótagok tartoznak össze.

C) Szavak összeállítása szótagokból (2. sz. melléklet)

Ebbe a csoportba azok a tanulók kerüljenek, akik már önállóak, elég biztos olvasók és türelmesek is. Nem ijednek meg, ha sok kombinációs lehetőséget kell végigpróbálgatniuk. Itt már nem segítenek a színek. Azért elárulhatjuk, hány szót kell keresniük.

III. SZÓTAGOLÓS UGRÓISKOLA (AZ ELŐZŐ FELADAT ELLENŐRZÉSE)

7 PERC

Ugráljuk ki! – szótagokból szóalkotás (3. sz. melléklet)

Az előző feladat játékos ellenőrzése ez a feladat. A lehelyezett szókétyákon ugrál egy gyerek. A többiek hangosan összeolvassák, amit ő „ugrik”. Ha elrontja, más kezdi újra.

IV. SZAVAK, IGEKÖTŐK (OLVASÁSTECHNIKA, SZÓKINCSEFEJLESZTÉS)

10 PERC

A) Igekötős szóalakok jelentésének értelmezése eljátszással, majd mondatalkotással (4. sz. melléklet)

Visszafordultak, befordultak, megfordultak, átfordultak

Szembetalálkoztak, összetalálkoztak, nekimentek, átmentek, hazamentek, különmentek, összementek (gazdag szókincsű csoportokban kitérhetünk a másik jelentésére is: kisebbedtek, szűkültek)

A táblára helyezzük el a szókétyákat. A párok a szemükkel kiválasztják az egyiket, s elpróbálják a választott szó jelentésének eljátszását.

Dramatikus megjelenítésben egyes csoportok húzhatnak is a lefordított szókétyák közül. Így előfordulhat, hogy egy-egy szókétyából kettőt is kell készítenünk, hogy minden párnak jusson egy kétya.

A játék után kérjük meg a gyerekeket, hogy a jelenetek alapján foglalják mondatba a szavakat.

B) A szóhalmazból az eljátszás alapján a megfelelő szó kiválasztása (4. sz. melléklet)

Ültessük körbe a gyerekeket, és tegyük középre a szókétyákat. A párok egymás után eljátsszák a jelenetüket, a többieknek meg kell találniuk az eljátszott szót. Némelyik találat után kérdezzük meg, miért gondolták, hogy ez a megoldás. (Melyik mozdulat segítette őket?)

V. LAZÍTÁS – SZIÁMI IKREK

7 PERC

Utasítások elvégzése „összenőtt” párként

Sziámi ikerré kell változnia minden párnak. („Tudjátok-e, kikre használják ezt a kifejezést?”)

A párok egy általuk választott ponton „összenőnek”, majd előzetes megbeszélés nélkül kell mozogniuk, megállniuk stb. Szabály, hogy a játék során az összeszorított testrészek nem válhatnak szét. A játék végén a résztvevők tarthatnak egy rövid bemutatót párosuk legnagyobb attrakciójából.

Adhatunk célzott feladatokat is:

– A párokkal álljatok egymás mellé, s az összeérő kezetekkel karoljatok egymásba! Menjetek és üljetek le a helyetekre!

(Számítsunk kérdésekre: Kinek a helyére? Egy székre?…)

– Csomagoljatok be egyikőtök táskájába!

Nehezebb változat:

– A párokkal álljatok egymásnak háttal, s mint a sötörésnél, kulcsoljátok össze a karotokat!

VI. SZAVAKBÓL ÉS SZÓKAPCSOLATOKBÓL TÖRTÉNET LÉTREHOZÁSA**10 PERC****A) Szavak időbeli sorrendbe rendezése (5. sz. melléklet)**

– *Hallottam egy történetet. Csak négy szót mutatok meg belőle! Nézzétek csak! Össze is keverem őket. Rájöttök-e, milyen sorrendben lehettek eredetileg?*

A táblára felhelyezett kártyák elé írjunk számokat krétával! A párok állítsák össze a sorrendet úgy, hogy leírják a füzetükbe a megfelelő sorrendben a számokat. (Akik ügyesen írnak, a szavakat is lejegyezhetik a megfelelő sorrendben.)

Járjunk körbe, nézzük a megoldásokat! (Ha meglepő megoldást rakott ki valamelyik páros, kérdezzük meg, milyen történetre gondoltak. Ha elfogadható a történetük, jelezzük, hogy ők a sajátjukat adhatják elő később.) Végül az „eredeti” sorrendet mutassuk meg a táblán!

B) Az elrendezett szócsoport alapján történet kitalálása, eljátszása

– *Mi történhetett? Játsszátok el!*

Nézzünk meg minél több jelenetet!

„Néma” vagy „hangos” jelenetet is kérhetünk. A néma jelenet előnye-hátránya, hogy értelmeznie kell az osztálynak. A többi gyerek „öntheti szavakba”, amit a játszók előadnak. Ez legalább kétszer annyi időt kíván. Ígérjük meg, hogy a következő órán megismerhetik az eredeti történetet!

MELLÉKLET

Szembetalálkozott, visszafordulni, nekimentek, belepottyantak

1. sz. melléklet

Különböző színnel írt szavak szótagkártyái

Szótagokra vágtuk szét a szavakat, össze is kevertük őket. Rakjátok ki az eredeti szavakat! A színek segítenek!

szem-	-tek	-dul-
ne-	-zott	be-
-poty-	visz-	-be-
-ta-	-ki-	-tak
-for-	-tyan-	-lál-
-men-	-sza-	-le-
-ko-		-ni

2. sz. melléklet

Különböző szavak szótagkártyái

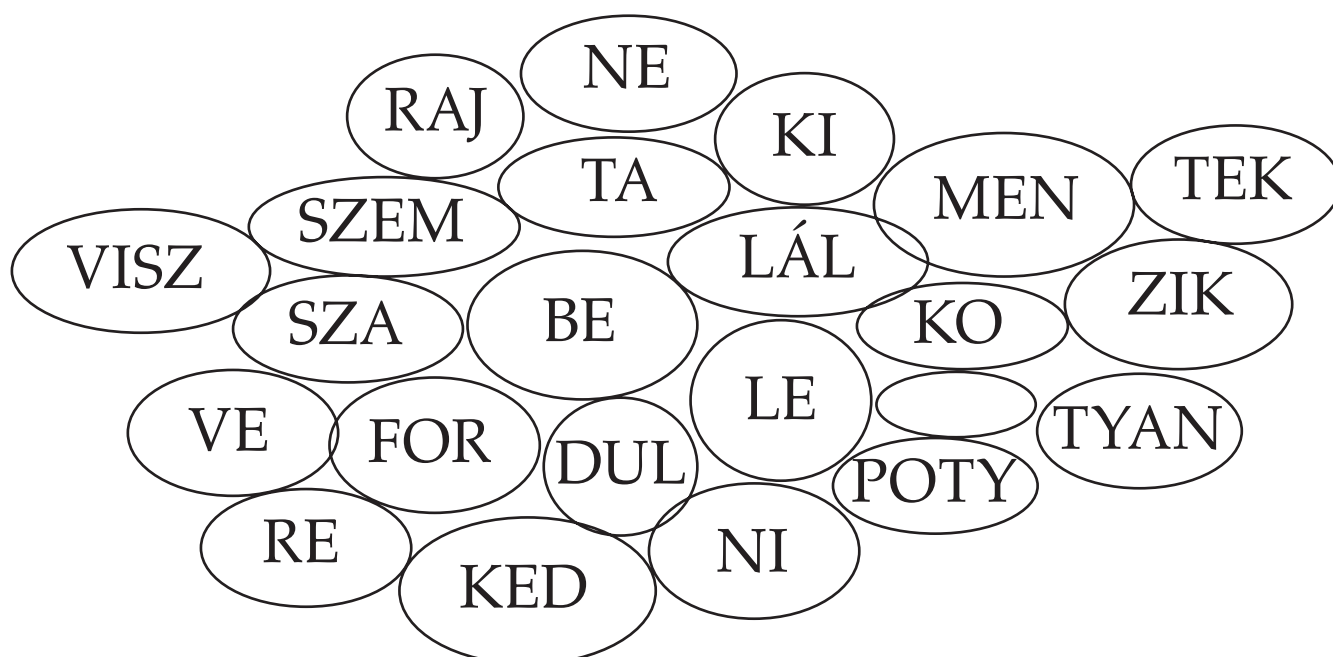
Szótagokra vágtuk szét a szavakat, össze is kevertük őket. Rakjátok ki az eredeti szavakat!

szem-	-tek	-dul-
ne-	-zott	be-
-poty-	visz-	-be-
-ta-	-ki-	-tak
-for-	-tyan-	-lál-
-men-	-sza-	-le-
-ko-		-ni

3. sz. melléklet

A padlóra rajzolt körökbe tegyük bele a kinagyított szótagokat:

Úgy lépkedjeteK, illetve ugráljateK, hogy a szótagokból szavakat lehessen kiolvasni!

visszafordultak

fordultak

megfordultak

átfordultak

szembetalálkoztak

összetalálkoztak

nekimentek

átmentek

hazamentek

különmentek

összementek

5. sz. melléklet

Szókártyák

fordulj vissza

szembetalálkozott

belepottyantak

verekedni kezdtek

KÁNYÁDI SÁNDOR: ŐSZÉGI JÁTÉK 1-2.

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A befogadói magatartás alapozása
Változatos, játékos gyakorlatokon keresztül a szövegtartalom és formai sajátosságok élményszerű felfedezése, feldolgozása
Szövegalkotási kedv felkeltése

AJÁNLOTT IDŐKERET

2 x 45 perc

KOROSZTÁLY

7-8 évesek, 2. osztály eleje (ősz)

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

Információs és kommunikációs kultúra

Ének-zene

Énkép, önismeret

Tanulás

Szociális- és környezeti kompetencia

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése, olvasástechnika fejlesztése, irodalmi szövegek befogadása, megértése. Rövid versek

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Népi mondókák

Őszi versek, dalok

Évszakok

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Kányádi Sándor, Weöres Sándor versei

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Az irodalmi szöveggel kapcsolatos saját élmények felidézése
- A képteremtő képesség fejlesztése
- Játékos szövegalkotó tevékenység élményének biztosítása
- Az egyéni fejlesztési céloknak megfelelő terjedelmű és nehézségű szókapcsolatok, szöveg változatos feladathelyzetbe illesztésével az olvasástechnika fejlesztése
- Szövegtartalmat közvetítő kifejező felolvasásra törekvés igénye
- Tapasztalatszerzés a szövegformáról: ritmus, összecsengő szavak
- Tapasztalatszerzés a szavak jelentéséről, szókincsfejlesztés
- Vers tanulása hallás után

AJÁNLÁS

Látszólag igen egyszerű ez az irodalmi szöveg, de ha alaposabban megvizsgáljuk, kiderül, hogy igen nehéz szókapcsolatok is találhatóak benne, s ezek a gyerekektől távoli nyelvi rétegből származnak. A hiányos szerkezetű mondatok, a beszédhelyzet tisztázatlansága és a központozás hiánya sem könnyíti a megértést. Érdeemes sokfelől megközelíteni ezt a művet, hogy túl a felszín könnyedségén, játékoságán más rétegeket, megközelítési módokat is megnyissunk a gyerekek számára.

ÉRTÉKELÉS

Az itt következő modul egyik sajátossága, hogy a gyerekek szöveg-, konkrétan versalkotó kedvét kívánja felkelteni. Az ilyen tevékenységek során különösen ügyeljünk a tapintatos értékelésre. Ne minősítsük a munkákat. A kísérletező, játszó-alkotó tevékenységet az oldott, elfogadó, biztosságot nyújtó légkör segíti.

TÁMOGATÓRENDSZER

Magyar értelmező kéziszótár

Debreczeni Tibor: Irodalom és nevelés. In: *Drámapedagógiai Magazin*, Különszám, 2003.

MODULVÁZLAT

1. ÓRA

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŰJTE- MÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. Ráhangolódás					
A)	Ismert, ill. tanult őszi hangulatú versek, énekek felidézése, közös elmondása, eljátszása 6 perc	Irodalmi, zenei élmények felidézése (egyben szógyűjtés)		heterogén csoport vagy frontális	esetleg a gyerekek énekkönyve
B)	Szél- és esővarázslás 6 perc	Tájékozódás, szemkontaktus teremtése; koncentrált figyelem; együttműködés, ráhangolódás képessége	Egyszerű játék, olyanoknak is alkalmas, akik kezdők a drámajátékban	heterogén csoport vagy frontális kooperatív tevékenység	játék
C)	Keresd meg az elrejtett szavakat! 6 perc		Mozgással, nyüzsgéssel járó feladat	kooperatív	játék 30 szókérttya
II. A szövegfeldolgozás előkészítése					
A) 1.	A vers szókértzetének megismerése; szóolvasási tréning 8 perc	Szóolvasás		homogén csoport	szókérttyák
2.	Szómagyarázat 6 perc	Szókértcsbővítés		frontális	szókérttyák
3.	„Versírás” 10 perc	Szövegalkotó kedv felkeltése; részekből egy egész létrehozása; nyelvi fantázia	Kezdőknek való, sikerélményt adó feladat lehet	homogén csoport, kooperatív	alkotás szókérttyák, 2. sz. melléklet

4.	A versek közös elolvasása, összehasonlítása, ill. összeillesztése 8 perc	Egymásra odafigyelés, mások meghallgatása		tárlatvezetés	megbeszélés	szókartyák
B)	Szógyűjtés szabad képzettársítással 10 perc	Nyelvi fantázia, szókincsfejlesztés		heterogén csoport		papír

III. A vers bemutatása

A)	A vers élményszerű bemutatása 2 perc	A hallott szöveg befogadása, a szövegtartalom követése	frontális	bemutató	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> 1. sz. melléklet	
B)	Rövid beszélgetés 5 perc	Beszédkultúra, véleménynyilvánítás	frontális	beszélgetés		

2. ÓRA

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. Ráhangolás					
Zenehallgatás 5 perc	A műélvezet megtapasztalása		frontális	bemutató	kazetta, CD vagy lemez
II. A vers bemutatása					
A) Tanítói bemutatás 2 perc	A hallott szöveg befogadása, a szövegtartalom követése		frontális	bemutató	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> (rövid szépirodalmi szövegek)
B) Tanulói bemutatás 2 perc	Felkészülés után rövid szöveg élményszerű bemutatása	Jól olvasó gyerekeknek előzetesen kiadott feladat	frontális	bemutató	
III. A vers formai különösségeinek feltérképezése					
A) A szavak verssé rendezése 8 perc	Részből egész; együttműködés		csoportok együttműködése	szöveg összerakása	2. sz. melléklet; szókartyák

B) A versben szereplő szavak csoportosítása különböző szempontok szerint						
1.	Szótagszám 8 perc		Olyanoknak, akiknek hasznos a szótagolást gyakorolni	homogén csoportok, differenciált feladat	szavak kigyűjtése, rendezése	
2.	Rímek keresése 8 perc		Nehéz feladat, a leghaladóbb csoportnak ajánlott	homogén csoportok, differenciált feladat	szavak kigyűjtése, rendezése	2. sz. melléklet; szókártyák
3.	Ikerszók gyűjtése 8 perc		A tanító a lemaradók csoportjának a tagja, így segít	homogén csoportok, differenciált feladat	szavak kigyűjtése, rendezése	feladatlap 3. sz. melléklet, 4. sz. melléklet
C)	Egyeztetés 6 perc	Egymás szempontjainak megértése, elfogadása		csoportok együtműködése	megbeszélés, tárlatvezetés	

IV. Játékok a verssel

A)	Belső képek (kamerázás) 8 perc	Szöveg alapján belső képek létrehozása, ezek elmesélése		frontális, egyéni	megbeszélés	
B)	A vers térbe helyezése, megszólaltatása 8 perc	Sorrendiség; a vers lücktetésének megérzése; együtműködés		kooperatív	játék	

V. A vers szókészletével olvasástechnikai gyakorlatok, játékos memorizálás

A)	Hiányos szöveg olvasása 12 perc	Ismert szöveg kiegészítése; verstanulási technikák: hallás és olvasás után	A tanító a lemaradók csoportjának a tagja, így segít	homogén csoport	szöveg kiegészítése, felolvasás	
B)	Húzz, olvass, tedd a helyére! 10 perc	Sorrendiség; együtműködés		homogén csoport	játék	

A FELDOLGOZÁS MENETE

1. ÓRA

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

A) Ismert, ill. tanult őszi hangulatú versek, énekek felidézése, közös elmondása, eljátszása

Kérdezzük meg, milyen őszi verseket ismernek a gyerekek. (Pl.: Weöres Sándor: *Kis versek a szélről*, *Galagonya*; Kányádi Sándor: *Felhők* stb.)

Keresgélhetnek az énekkönyvükben, olvasókönyvükben. Lehet frontális és csoportmunka is ez.

Ha csapatokban gyűjtik és számolják össze a műveket, talán a félénkebbek is könnyebben megnyilvánulnak, ráadásul rögtön ki is igazíthatják egymást a csapattagok.

Minden csapat gyűjtéséből szavaljunk, énekeljünk el legalább egyet közösen.

B) Szél- és esővarázslás

A szeles-esős őszi hangulatot idézhetjük a terembe. Mindenféle ritmushangszer nélkül is játszható játék, de a haladóbb csoportok számára ügyesen színesíthetjük ritmushangszerekkel.

A gyerekek körben állnak, a tanító középre áll.

– *Akire nézek, az mindig pontosan ugyanazt kezdje utánozni, amit mutatok neki. Ezt csinálja egészen addig, amíg nem nézek újra a szemébe, és nem mutatok mást!*

A tanító körbeforog, legalább egyszer teljesen körbefordul, és közben nyugodt tempóban egyenként a gyerekek szemébe nézve, mindig megvárva a szemkontaktust, mutatja a hangkeltő mozdulatot.

A két kéz lassú, halk összesímítésától a gyors, erős dörzsöléséig terjed a legegyszerűbb skála. A szél feltámadását imitáljuk így. Ha cifrázni akarjuk, a comb ütögetését, a halk tapsot és a csettintést is beilleszthetjük. Ezzel az eső hangjait utánozzuk.

Szép fokozatosan egyre duzzadó szélvihart és esőt is tudunk varázsolni így.

Később, ha már rutinos lesz az osztály, kipróbálhatjuk kis csoportokban gyerek játéklevezetővel is.

C) Keresd meg az elrejtett szavakat!

A terem különböző pontjain kirakjuk, kitűzzük, kiragasztjuk a vers szavait még az óra előtt.

Azzal indítjuk az órát, hogy elmondjuk, a mai vers szavai szanaszét futottak. Néhány közülük el is bújt. Keressek meg a gyerekek, és a szőnyegre vagy a mágneses táblára helyezték őket. Fontos, hogy előre mondjuk meg, hogy 30 szót kell összegyűjteniük, ezúttal ne keresgéljenek fölöslegesen. Ha a tülekedést, lökdösődést el akarjuk kerülni, jó, ha a feladat megfogalmazásánál jelezzük: most az is cél, hogy mindenki találjon legalább egy kártyát. Segíthetik egymást ebben.

Ahogy keresgélés közben böngészgetik a szavakat, valószínűleg észreveszik – ha nem, hívjuk fel a figyelmüket –, hogy a kártyákon nincsenek nagybetűvel kezdődő szavak. Jó, ha előre tisztázzuk, hogy ez nem tévedés vagy figyelmetlenség. Ez egy furcsa vers.

Ekkor még ne rendeztessük sorba a szavakat!

II. A SZÖVEGFELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

A) A vers szókészletének bemutatása, elolvasása

1. Szóolvasási tréning

Ha az I. C)-ben leírt variáció szerint haladunk, már előttünk is vannak a szókárttyák.

Ha más ráhangolást választottunk, akkor a kikészített, összekevert kártyákat most látják meg a gyerekek. Jó módszer, bár kicsit időigényes, ha mi osztjuk ki a gyerekeknek a kártyákat. Így tudunk differenciálni: a nehezen olvasóknak a legkönnyebbeket adjuk. Amíg osztunk, a gyerekek némán olvassanak. Ha hangosan elolvasták a szavukat, kitehetik a táblára, ill. letehetik a szőnyegre.

2. Szómagyarázat

Már jól látható, olvasható az összes szó. Játsszunk itt egy gyors szómeghatározós játékot!

– *Mondok egy meghatározást. Melyik szóról szól? Válaszd ki a szókárttyák közül!*

Vagy ha nehéz a meghatározás:

– *Mondok egy mondatot, kihagyom belőle a szót. Válaszd ki a sok szókárttya közül azt, amelyik odaillik!*

Pl.:

Ilyen a növények nélküli, elhagyatott, majdnem üres vidék. (KOPÁR)

A faluhoz tartozó területet, földeket nevezzük így. (HATÁR)

Barátságtalan, szívtelen. (RIDEG)

Préméből készült, karimátlan fejfedő. Régen nem sapkát hordtak télen, hanem ezt viselték a fejükön. (KUCS-MA)

Takarózásra használt, pehelytollal töltött ágynemű. Jó meleg. (DUNYHA)

Vagy:

Melyik szó illik a mondatba?

Nagy hidegben legjobb .....-val takarózni.

A gazda kiment a .....-ba szénát kaszálni.

3. Versírás (alkotó nyelvi játék)

Az olvasási szint alapján választott csoportok megkapják a szókárttyákat, amelyek egy-egy verssort tartalmaznak. Lásd: 2. sz. melléklet.

– *Alkossatok verset a kapott szókárttyákból!*

Ha van olyan csoportunk, amelyben kiváló olvasók vannak, megpróbálhatjuk, hogy ők a teljes szókészlettel dolgozzanak. A leggyengébb csoport mellett legyünk ott, hogy szükség szerint segíthessük őket!

Nem nyújt támpontot a mondatkezdő nagybetű, sem a központosítás. A rímek viszont ezúttal komoly segítséget adnak.

4. A versek közös elolvasása, összehasonlítása, összeillesztése

Közösen ellenőrizzük a megoldásokat, hiszen végül össze kell illesztenünk a verset. Nem reménytelen az sem, hogy a gyerekek összerakják az eredeti Kányádi-verset. Komoly esély van arra is, hogy a vers egy gyengített variációját fogják kirakni. Annál jobb! Így ezt az eredetivel összevetve a versírás néhány fortélyára figyelhetünk fel. Jókat lehet a variációkon vitatkozni, s közben a költői eszközökkel ismerkedik az osztály.

Ritmus, rím, hangutánzó szavak, fokozás, közelítés (képszerzés). Ezek a fogalmak feltétlenül előfordulhatnak a vita során. Nem kell azonban definíciókkal foglalkoznunk ebben az életkorban. Tapasztalatot, élményt próbáljunk biztosítani a gyerekeknek!

B) Szógyűjtés szabad képzetársítással

A csoportok elhelyezkednek. Kapnak egy nagyalakú papírt, az íróeszközt a jegyzőre-íródeákra bizzuk. Megmondjuk a vers címét. Esetleg csak annyit adunk meg, hogy a téma az ős.

– *Mi jut eszetekbe az ősről? Gyűjtsetek minél több szót, kifejezést! 3 perctek van rá.*

III. A VERS BEMUTATÁSA**A) A szöveg bemutatása**

A bemutatáskor figyeljünk arra, hogy a vers ívét megőrizzük, de azért jól érthető és tagolt legyen az előadás. (Az egyik megoldás, hogy csak három ponton veszünk levegőt: a *felhő, szél, dunyhát* szavak után. Van persze más lehetőség is.)

B) Rövid beszélgetés

Kérdezzünk ilyen és ezekhez hasonló kérdéseket:

- *Miért Őszvégi játék a vers címe? Miért őszei és mitől játék?*
- *Ki a szereplője ennek a versnek?*
- *Milyen tájat képzelte el, amikor hallotta a verset? Hol lehet ez a táj? Mikor jártál hasonló helyen? Mit éreztél?*
- *Mutasd a testtartásoddal, ahogy egyre hűl az idő! Honnan látjuk, hogy fázol?*
- *Vajon miért nincsenek mondatok, írásjelek ebben a versben?*

2. ÓRA

I. RÁHANGOLÁS

Zenehallgatás

Bármilyen őszi hangulatú zene illik ide. Vivaldi *Négy évszak* című zeneműve őszi tételének valamelyik részlete könnyen befogadható a gyerekek számára és elérhető a legtöbb iskolában.

Kérdezzük meg, milyen a zene hangulata! Milyen tájat képzelnek hozzá?

Megfigyelési szempontot is adhatunk előre. Akkor kevésbé lesz terjengős a beszámoló.

Pl.: *Hajtsátok le a fejéteket, csak akkor emeljétek fel, ha a szél hangját halljátok!*

II. A VERS BEMUTATÁSA

A) vagy B) A tanító vagy tanuló olvassa fel a szöveget

Ha a tanulói bemutatást választjuk, szóljunk előre a kiszemelt gyerekeknek, ill. gyerekeknek, hogy szépen fel tudjanak készülni.

Érdemes az előző óra végén (vagy ha meglepetést szeretnénk, közvetlen utána) felkérni a felolvasókat.

III. A VERS FORMAI KÜLÖNÖSSÉGEINEK FELTÉRKÉPEZÉSE

A) A szavak (szókétyák) verssé rendezése

Már hallották a gyerekek az eredeti verset, a szöveg is hozzáférhető a könyvükben. Mintha kártyáznánk, kiosztjuk a szókétyákat a csapatoknak.

– *Rakjátok a szókétyákat a helyükre!*

A táblán vagy a szőnyegen a szavak egymás alá helyezéssel megjelenik a vers.

(Lehet, hogy az oszlopos helyett más elrendezést választanak a gyerekek. Ha illik a vers hangulatához, ívéhez: *nagyszerű!* Esetleg hullámzó, „ide-oda lengő” elrendezést választanak.)

Most nem csak a csapatoknak kell együttműködniük. Ezúttal a csapatok közötti együttműködés is fontos ahhoz, hogy a célt elérhessék. Ha homogén csoportokkal dolgozunk, ügyelhetünk rá, hogy a lassabban haladó csoportok kapják a legegyszerűbb, jól ismert szavakat.

B) A versben szereplő szavak csoportosítása különböző szempontok szerint

1. Szótagszám

Több csoportnak is adhatjuk a következő feladatot:

– *Írjátok a szavak mellé, hogy hány tapsosak (szótagosak)!*

(*Sorban olvassátok fel a szavakat! Tapsoljátok el együtt! Figyeljetek egymásra, minden szónál közösen döntsetek! Haladjatok sorban!*)

A tanító a leglassúbb csapattal dolgozzon együtt!

Fontos, hogy kiderüljön: a sorok többsége két szótagból áll. Csak két egyszótagú sor van a versben! Emeljük ki ezeket! (Hangsúlyos helyei és nyugvópontjai a szövegnek.)

2. Rímek keresése

A leggyorsabban haladó csoport kaphatja a rímkereső feladatot:

– *A szókártyákat csoportosítsátok a végződésük szerint! Az összecsendők kerüljenek egymás alá!*

Mutassunk vagy mondjunk néhány példát más szavakkal!

(Pl: Egy
hegy
megy...)

3. Ikerszók kigyűjtése

Ebben a csoportban a gyerekeknek az összeillő szópárokat kell megtalálniuk. Egy darabig egyéni munkában dolgozhatnak, aztán egyeztessenek. A közös megállapodás eredményét kell majd a beszámolóban elmondaniuk.

– *Keresd a párját!*

Pl.: síró-rívó

Ha nagyon gyorsak a gyerekek ebben a csapatban (vagy akár egy másik csapatban), legyen készenlétben a 4. sz. melléklet feladata.

Ebben a ráadás feladatban már nem az adott szövegből kell a gyerekeknek a megfigyelt nyelvi jelenség példáit kiválogatniuk, hanem meglévő nyelvi tudásukat kell mozgósítaniuk.

C) Egyeztetés

A csapatok beszámolnak arról, hogy mire jutottak a vizsgáldás során.

IV. JÁTÉKOK A VERSSEL

A) Belső képek

A tanító újra elmondja a verset.

Előtte megkéri a gyerekeket, hogy készüljenek fel egy képzeletbeli film forgatására, miközben hallgatják a verset. Csukják be a szemüket, s figyeljenek befelé. A vers hallgatása közben próbálják megjegyezni, milyen képeket vesznek fel majd a kamerájukkal.

Szerencsés, ha sokféle képi élményt meg tudunk hallgatni.

Érdekes megfigyelni, hogy a vers „szeme” először a távolba figyel (határ, erdő), aztán föl, az ég felé irányul. A szél, a hideg megjelenítése után közelít: az ember kerül elénk, aki már öltözködik is. A védelem, az elbújás: a ház, a meleg dunyha. És végül mint magyarázat a fenyegetés: a tél.

Kipróbálhatjuk ugyanezt a hangok szintjén is. Melyik képhez milyen hanghatást képzelnek?

B) A vers térbe helyezése, megszólaltatása

Megint a szókártyákat használjuk. Mindenki húz egy lapot, s oda áll, ahol a vers szerint a szavának a helye van. (Sorba állnak, a verssoroknak megfelelő helyükre.)

Végül megszólaltatjuk a költeményt. A saját szavát mondja minden gyerek egymás után. Ha többször is elpróbáljuk, lehet, hogy sikerül a vers lüktetését is visszaadnunk.

Érdeemes megbeszélni, hogy mely pontokon lehet kis szünetet tartani („levegőt venni”), mely pontokon tilos.

V. A VERS SZÓKÉSZLETÉVEL OLVASÁSTECHNIKAI GYAKORLATOK, JÁTÉKOS MEMORIZÁLÁS

A) Hiányos szöveg kiegészítése

A szókétyákól kirakott vers néhány (egyre több) szava lefordítva legyen.

– *Találd ki a hiányzó szavakat!*

A kártya megfordításával azonnal ellenőrizhető, hogy jó-e a megoldás. Csoportban is jól játszható. Ezzel a játékkal egyben mintát mutatunk egy verstanulási technikára.

B) Húzz, olvas, tedd a helyére!

Úgy legyenek a szókétyák a gyerekek előtt, mint egy kártyacsomag.

A vers első és utolsó szavát kihelyezzük az adott tér megfelelő helyére. A húzott szót a gyerekeknek el kell helyezniük a képzeletbeli vers nagyjából arányosan megfelelő pontján. Így – folyamatosan módosítva – rakosgatják ki a verset. Az a jó, ha minél kevesebbet kell módosítani a már elhelyezett szavak helyzetén, tehát minél inkább „be tudják mérni” a szó helyét.

MELLÉKLET AZ 1. ÓRÁHOZ**1. sz. melléklet***Őszvégi játék*

kopár
határ
zörgő
erdő
rojtos
bojtos
ide-
oda
lengő
felhő
síró
rívó
dúló
fúló
morgo-
lódó
rideg
szél
fejre
kucsmát
lábra
csizmát
hátra
bundát
ágyba
dunyhát
jön a
jön a
hideg
tél.

Kányádi Sándor

2. sz. melléklet

1. csoport	2. csoport	3. csoport	4. csoport
kopár határ zörgő erdő rojtos bojtos ide- oda lengő felhő	síró rívó dúló fúló morgo- lódó rideg szél	fejre kucsmát lábra csizmát hátra bundát ágyba dunyhát	jön a jön a hideg tél.

MELLÉKLET A 2. ÓRÁHOZ**1. sz. melléklet**

Kányádi Sándor: Őszvégi játék

kopár
határ
zörgő
erdő
rojtos
bojtos
ide-
oda
lengő
felhő
síró
rívó
dúló
fúló
morgo-
lódó
rideg
szél
fejre
kucsmát
lábra
csizmát
hátra
bundát
ágyba
dunyhát
jön a
jön a
hideg
tél.

2. sz. melléklet

1. csoport	2. csoport	3. csoport	4. csoport
kopár	síró	fejre	jön a
határ	rívó	kucsmát	jön a
zörgő	dúló	lábra	hideg
erdő	fúló	csizmát	tél.
rojtos	morgo-	hátra	
bojtos	lódó	bundát	
ide-	rideg	ágyba	
oda	szél	dunyhát	
lengő			
felhő			

3. sz. melléklet

5. fl. Kösd össze az összeillő szavakat!

síró

bojtos

ide

fúló

rojtos

oda

dúló

rívó

4. sz. melléklet

7. fl. Találd ki a párjukat!

ingó – .....

erre – .....

ímmel – .....

össze – .....

íci – .....

iciri – .....

gidres – .....

irgum – .....

lim – .....

NEMES NAGY ÁGNES: AMIKOR BORS NÉNI GYEREK VOLT

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A vers szövegének megértése, tartalmával kapcsolatos élmények mozgósítása, érzések előhívása

AJÁNLOTT IDŐKERET

60 perc

KOROSZTÁLY

6–8 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

Információs és kommunikációs kultúra: fejlessze a megismerési képességeket, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre.

Énkép, önismeret: a tanulók számára szervezzünk olyan környezetet, mely önmaguk megismerésére motivál!

Tanulás: élmények, tapasztalatok mozgósítása a vers befogadásához.

KOMPETENCIATERÜLET SZERINT LEHET

Szociális: az autonómia (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására) fejlesztése

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése, olvasástechnika fejlesztése, irodalmi szövegek befogadása, megértése

Anyanyelvi tapasztalatok szerzése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

A hallott (szabadon elmondott, felolvasott) irodalmi szövegek – mesék, versek, mondókák – befogadása, a szövegtartalom követése

Kulturált, figyelő magatartás a beszélgetőtárs irányába

Az olvasott és a cselekvéses információ befogadása. A tapasztalatok, élmények kifejezése nyelvi formában

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Az olvasottak értelmezése, a tartalomból a lényeges információk kiválasztása, a szövegösszefüggések felismerése

Tapasztalatszerzés a szövegforma – életkorhoz illeszkedő – esztétikai értékeiről. (Rímelő szavak keresése, gyűjtése, a versben szereplő kifejezések zeneisége: zuhogást, huhogást, duhogást, kóborlást, varázslást, fehérlest, parázslást.)

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Szókincsbővítés, a kifejezőképesség komplex fejlesztése
- Olvasás, írott szöveg megértése
- Beszédkészség, tanulási képesség fejlesztése
- Szóbeli szövegek alkotása és megértése
- Ismeretek az anyanyelvről és az irodalomról

AJÁNLÁS

A kisiskolásokat foglalkoztatja, hogy más országban, régebbi időkben mit és hogyan tanulnak, tanultak a gyerekek. Büszkéek arra, hogy nekik milyen sok dolguk van, mennyi mindent tanulnak. Érdekes velük a fantázia szárnyán elutazni és megvizsgálni, hogy vajon varázslónak, tündérnek születik-e az „ember”, vagy azt is tanulni kell.

ÉRTÉKELÉS

Egy-egy feladat vagy folyamat végén ön-, társak általi, valamint tanítói értékelés.

TÁMOGATÓRENDSZER

Jonathan Neelands: *Dráma a tanulás szolgálatában*. Fordította: Szauder Erik. Magyar Drámapedagógiai Társaság, Budapest, 1994.

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ- FELADAT GYŪJTE- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás, a gyerekek meglévő ismereteinek előhívása						
A)	Mi mindent kell megtanulnia egy mai 8 évesnek? Szógyűjtés 5 perc	Szókincsbővítés Véleményalkotás	Ne legyünk restek kinyilvánítani tiszteletünket e gyerekek munkája iránt!	heterogén csoportos munka	szóforgó bemutatás	csoportonként 1-1 nagyobb lap, aminek tetejére előre felírtuk: MIT?; írószer
B)	Beszámoló az elvégzett munkáról. A gyűjtött szavak felolvasása, lejegyzése 5 perc	Szókincsbővítés		frontális	csoport szóforgó, szemléltetés	a táblára fölerősített csomagolópapír, vastag filctoll
C)	Kitől lehet ezeket a dolgokat megtanulni? A gyerekek ötleteinek rögzítése az általuk gyűjtött szavak elé 5 perc	Szókincsbővítés Nyelvtani tapasztalások (kérdőszó és az arra válaszoló szó toldaléka közti összefüggés)	Hívjuk fel a gyerekek figyelmét arra, hogy egy-egy embernek milyen sokféle kapcsolata lehet embertársaival! Csak emberektől tanulhatunk?	frontális munka	megbeszélés, szemléltetés	1. sz. melléklet (szóártyák a „tanítómesterekről”), ragasztó, filctoll
II. Az <i>Amikor Bors néni gyerek volt</i> című vers megismerése						
A)	A vers elmondása, felolvasása 2 perc	A hallott szöveg befogadása, a szövegtartalom követése; belső kép alkotása		frontális	bemutatás	
B)	Rövid beszélgetés a hallottakról A szöveg értelmezése, személyessé tétele. A benyomások megfogalmazása 5 perc	Beszédkultúra, véleménynyilvánítás; fantáziafejlesztés; gondolati és érzelmi reakciók kifejezése	Figyeljünk rá, hogy bátorabban, csendesebb tanítványaink is szót kaphassanak!	frontális	beszélgetés	

C)	Szókapcsolatok olvasása a versből 10 perc	Következtetés; szövegösszefüggések felismerése; olvasástechnika fejlesztése	Hadd legyen rokonszenvi választás!	csoporton belüli párok	párosítás, cselekedtetés, gyakorlás	2. sz. melléklet (szókartyák)
D)	Ellenőrzés 5 perc	Figyelem, olvasástechnika fejlesztése		az előző párok	ellenőrzés	3. sz. melléklet (lap, versrészlettel)
E)	Beszélgetés: kinek kell többet tanulni? Egy varázslótanoncnak vagy egy gyereknek? 5 perc	Beszédkultúra, véleménynyilvánítás		frontális	megbeszélés, vita	3. sz. melléklet (versrészlet) felnagyítva
F)	Lazítás 5 perc	Azonosulásra épülő lazítás		frontális	dráma	
G)	Néma, majd hangos olvasás					
1.	Néma és hangos olvasás, összecsengő szavak keresése a verssorok végén önállóan 10 perc	Pontos, jól érthető hangos olvasás fejlesztése; tapasztalatszerzés a vers esztétikai értékeiről	Olyan tanulóknak, akiknek nincsenek olvasási nehézségeik, könnyen, gyorsan, együttműködve dolgoznak	homogén csoport	„vak kéz” munkáltatás a vers szövegével	csoportonként a vers 1-1 példánya, négy részre vágva: 4. melléklet
2.	Néma, majd hangos olvasás önállóan 10 perc		Megfelelő technikával és tempóban olvasók		munkáltatás, gyakorlás	4. sz. melléklet
3.	Néma, majd hangos olvasás a tanítónak vagy társnak 10 perc		Olvasási nehézségekkel küzdők a tanítóval, majd egymással gyakorolnak		munkáltatás, gyakorlás	4. sz. melléklet, a vers részletei meg vannak számozva
III. Értékelés						
	A csoportok együttműködésére fókuszáljunk. Ki vitte előre a munkát? 3 perc	Önismeret, önértékelés fejlesztése		frontális	értékelés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS, A GYEREK MEGLÉVŐ ISMERETEINEK ELŐHÍVÁSA

A) Mi mindent kell megtanulnia egy mai 8 évesnek?

A kérdés elhangzása után az osztályban meglévő állandó csoportok íródeákot választanak, aki jegyzeteli társai ötleteit. Hívjuk fel a gyerekek figyelmét arra, hogy ne csak iskolai dolgokra gondoljanak (házimunka, viselkedés, tájékozódás...)!

B) Beszámoló az elvégzett munkáról

A csoportok szószólói felolvassák az általuk gyűjtött szavakat. A tanító a táblára erősített csomagolópapírra, egymás alá jegyzi az elhangzottakat. A szótöveket lássa el -t raggal (pl. számolást, terítést)! Szabály, hogy a már felírt szavakat nem lehet még egyszer bemondani. A jegyzetelés végén a tanító az összegyűjtött szavak fölé írja, ill. teszi: a MIT? kérdést.

C) Kitől lehet tanulni?

A tanulók ötleteit a tanító az előző szóoszlop elé írja. Előre készülhet néhány szókértve a várható személyekről, ezeket csak fel kell erősíteni. Természetesen ha olyan ötlet hangzik el, amire előre nem számítottunk, de a gyerekek jó megoldásnak tartják, írjuk le azt is! Végül a szóoszlop fölé kerüljön ez a cím: KITŐL?

II. AZ AMIKOR BORS NÉNI GYEREK VOLT CÍMŰ VERS MEGISMERÉSE

A) A vers elmondása, felolvasása

A tanító jól érthető, kedves hangú felolvasása, még inkább a vers elmondása a gyerekeknek élményt nyújt, mintát ad. Főként abban az időszakban, amikor az osztály jelentős részének a fejletlen olvasási technikájuk miatt még nem jelenthetne igazi élményt a szöveg önálló elolvasása. Ez a vers amúgy is mesészerű. Olyan, mint amikor egy öreg nagymama a régmúlt időkről mesél.

B) Rövid beszélgetés

Miután a gyerekek a tanító előadásában meghallgatták a verset, rövid beszélgetést kezdeményezünk.

- Mit árul el Bors néni neve? Hány éves lehet?
- Miért éppen ezeket a dolgokat tanulhatta meg Bors néni? Hogyan tanulhatta meg mindezt?
- Milyen az a „rengeteg” erdő? Kik laknak ott?
- Mit csinál a molnár? Kinek a gabonáját őrli? Mi az a vízimalom?
- Mire jók a gyerekkorában tanult dolgok?

C) Szókapcsolatok olvasása a versből

A párok mindkét tagja 1-1 borítékot kap. Az egyikben azok a szókértve vannak, amiken Bors néni egykori tanulnivalói szerepelnek: ZUHOGÁST, HUHOGÁST, DUHOGÁST, VARÁZSLÁST, FEHÉRLÉST, PARÁZSLÁST. A boríték külsején a felirat: „2. MIT?” A pár másik tagjának borítékja a „tanítómestereket” tartalmazza: PATAKTÓL, BAGOLYTÓL, MALOMTÓL, VARJÚTÓL, LISZTTÓL, TÚZTÓL. A borítékon lévő felirat: „1. KITŐL?”

Mindkét tanuló kirakja maga elé a kártyáit, és magában elolvassa a szavakat. Amikor ezzel elkészültek, következik a hangos olvasás. Az 1. boríték tulajdonosa felolvasson egy szót, a 2. borítékos megkeresi, az ő szavai közül melyik illik utána. Felolvassa és melléteszi. Miután elkészültek, soronként egymást váltva elolvassák a művüket.

D) Ellenőrzés

A csoporton belüli párok ellenőrzik a másik pár munkáját. Ehhez megkapják a vers egy részletét. A feladatuk az is, hogy a szópárokat a versnek megfelelő sorrendbe tegyék.

E) Kinek kell többet tanulnia?

Miután a tanító a mai gyerek tanulnivalói mellé tette az ellenőrzéshez használt versrészlet kinagyított párját, az osztály a tanító segítő kérdéseivel összehasonlítja ezeket:

– *Vajon egy varázslónak vagy egy gyereknek kell-e többet tanulnia? Melyek a nehezebben elsajátítható dolgok? Ti hol tanulhatnátok meg ezeket a csodálatos dolgokat? Mit kellene tennetek, hogy megtanulhassátok?*

F) Lazítás

A gyerekek a szőnyegen helyezkednek el, hanyatt fekvésben. Becsukják a szemüket. Elképzelik, eljátsszák a tanító utasításait.

– *Suhogjatok lágyan, mint a fűszálak az enyhe szellőben!*

– *A molnár liszttel tömött zsákjai vagytok. Feküsztok a malom mellett a fűvön. Arra jött egy kiséger, kirágta a zsákot. Kifolyt a liszt, most ott fehérlik a fűben. Nézitek a kék égen úszó bárányfelhőket. Ti is szállani vágytok. Meglebegtetitek a kezeteket, a lábatokat.*

– *Lassan felültök, felálltok. Könnyűek vagytok, akár a bodros bárányfelhők. Eltanultátok tőlük a szálldogálást. Ússzatok, szálljatok a teremben! Vigyázva kerüljétek ki felhőtársaitokat!*

– *Szálljatok puhán a helyetekre! Mihelyt odaértetek, és leültök, gyerekké változtok.*

G) Néma és hangos olvasás

1.

A csoport minden tagja húz egyet a lapok közül. A lapokon a vers egy-egy része olvasható. Először némán elolvassák a szövegüket, majd sorrendbe rakják. Mindenki hangosan felolvassa a saját részét. Utána cserélnek: mindenki más részt olvas fel, mint előzőleg. Ezt addig folytatják, amíg mindenkire minden rész nem jutott. Ezután megkeresik és összekötik a rímelő szavakat.

2.

Ugyanaz, mint a G) 1. pont, csak ennek a csoportnak a versbéli sorrendnek megfelelően megszámozzuk a lapjait. Ők csak akkor keresnek rímeket, ha idejük engedi.

3.

Ez a csapat a tanítóval kezd dolgozni. Sorba rakják, elolvassák a verset. 1-2 felolvasás után – ha a tanító jónak látja – önállóan, egymásnak olvashatnak. Így mód nyílik a többi csapat munkájának ellenőrzésére.

III. ÉRTÉKELÉS

A csoportok együttműködését értékeljük. Erről először az érdekeltek véleményét hallgassa meg a tanító. Természetesen ez nem az árulkodás helye. Hívjuk fel a figyelmet az órán elhangzott eredeti ötletekre! Értékeljük a hangos olvasást is!

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

Szókártyák

SZÜLŐKTŐL

NAGYSZÜLŐKTŐL

BARÁTOMTÓL

EDZŐTŐL

TANÍTÓTÓL

KÖNYVBŐL

TESTVÉREMTŐL

2. sz. melléklet

Szókártyák

I.

KITŐL?

PATAKTÓL

BAGOLYTÓL

MALOMTÓL

VARJÚTÓL

LISZTTŐL

TŰZTŐL

II.

MIT?

ZUHOGÁST

DUHOGÁST

VARÁZSLÁST

FEHÉRLÉST

PARÁZSLÁST

3. sz. melléklet

Vers felnagyított részlete

pataktól zuhogást,
bagolytól huhogást,
malomtól duhogást,
tanultam kóborlást,
varjútól varázslást,
lisztől fehérlest,
tűztől parázslást,

4. sz. melléklet

1.

Nemes Nagy Ágnes:
Amikor Bors néni gyerek volt

Rengeteg erdőn éltem én,
molnár lánya voltam én,
kicsi koromban,
vízimalomban
fű suhogását tanultam én.

2.

pataktól zuhogást,
bagolytól huhogást,
malomtól duhogást,
tanultam kóborlást,
varjútól varázslást,
lisztől fehérlest,
tűztől parázslást,

3.

hívtak a felhők
reggeli égen:
„Úgy,
    úgy,
most gyere szállani,
szállani szépen.”

4.

Este aztán hazaszálltam
Húsz gombócot vacsoráltam.

MICHAEL ENDE: ÁLOMFALÓ CSODAMANÓ

A szöveg megismerésének előkészítése

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Az irodalmi szövegeket tartalmazó olvasókönyvben található meserészlet feldolgozása előtt célszerűnek ítéltük az előkészítő óra beiktatását.

Célunk részint a gyerekek érzelmi és értelmi ráhangolása a témára, részint a valószínűsíthető olvasástechnikai nehézségek megkönnyítése, előzetes olvasási gyakorlatokkal.

AJÁNLOTT IDŐKERET

Kb. 60 perc (játékkal, lazítással)

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7–9 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

Énkép–önismeret: olyan tanulási környezet teremtése, amely a tanulókat önmaguk megismerésére motiválja

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Beszédértés–szövegalkotás:

A magabiztos, tudatos, kreatív önkifejezés megteremtése

A kommunikációs igény motiválása, a kommunikáció segítése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Weöres Sándor: *Három szál...*

József Attila: *Altató*

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Az irodalmi szövegeket tartalmazó olvasókönyvben lévő meserészlet elolvasása, feldolgozása, az egész mese tanári felolvasása

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- A valóság és a képzelet világának megkülönböztetése
- Fiktív szerepek és helyzetek elfogadása, azokba való bekapcsolódás
- Saját ötletek és bizonyos történetek feltárása és alakítása drámajáték segítségével
- A gyerekek által látott vagy a részvételükkel zajló drámás játék vagy tevékenység véleményezése

AJÁNLÁS

Ebben a modulban nem egy mese szövegének feldolgozására kapnak mintát a kollégák. A mese helyszíne, szereplői adják a foglalkozás keretét. Innen merítettük az ötletet, hogy a félelmekről, rossz álmokról játsszunk. Másrészt szeretnénk felkelteni a gyerekek érdeklődését a meserészlet feldolgozása előtt.

ÉRTÉKELÉS

A gyerekeknek nehéz feladat a részvételükkel zajló drámajáték véleményezése. Fontos, hogy tudatosan törekedjünk arra, mindig jó mintát nyújtsunk; a gyerekek pozitív, a jót kiemelő véleményeit, értékeléseit bátorítsuk.

TÁMOGATÓRENDSZER

A dráma tanítása – segédlet az 1–2. osztályban tanítók számára. Szerk.: Kaposi László. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő, 1999.

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ- FELADAT GYŰJTÉ- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás						
A)	Félelmetes hang 2 perc	Fantázia		frontális	játék	
B)	Félelmetes lény 5 perc	Fantázia, együttműködés, figyelem	szimpátia	csoport	játék	
II. Problémafelvetés						
A)	Bemutatkozás					
1.	Bemutatkozik Szunyóka-föld uralkodója 5 perc	Türelem, beszédfejlesztés			kitalálós játék	
2.	Bemutatkozik a sietős király 5 perc	Beszédbátorság fejlesztése	bátortalanabb kérdezőknek	frontális	kitalálós játék	korona
B)	A király segítséget kér 3 perc	Beszédbátorság fejlesztése		frontális	drámajáték	korona, királykisasszony-báb
III. Hogyan lehetünk úrrá a lefekvés körüli félelmeinken? (A szakértők a megoldáson dolgoznak.)						
A)	A tudósok megismerkednek a feladattal 5 perc	Olvasástechnika fejlesztése	A tantervnek megfelelő II–III., ill. IV–V. szinten teljesítő tanulóknak	homogén csoport	„vak kéz”	borítékok, mondatok, 1., 2. sz. melléklet
B)	Tanácsokat fogalmaznak meg 10 perc	Együttműködés, vélemény megfogalmazása, tömörítés; hajlandóság mások ötleteinek elfogadására		csoport	megbeszélés, vita	papír, 3. sz. melléklet, írószer
C)	Az ötletek kipróbálása 10 perc	Képzelet, önkifejezés képességének fejlesztése		csoport	drámajáték	„Bóbiska”

D)	A százéves javasasszony ötlete 5 perc	Lazítás, belső kép létrehozása		frontális	szemléltetés	levél, 4. sz. melléklet
IV. Összegzés, értékelés						
	Az óra érdekes, kellemes részleteinek felidézése 5 perc	Véleményalkotás, -nyilvánítás kultúrájának fejlesztése		frontális	beszélgetés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

A) Félelmetes hang

A gyerekek körben állnak. A tanító megkéri őket, hogy sorban, egymás után adjanak ki valami ijesztő hangot. Ha már mindenki rémisztgethette, egy előre megbeszélt jelre az egész csapat egyszerre adja ki a maga előző hangját. Jelre egyszerre kell befejezni az ijesztgetést. Ha a gyerekek szeretnék, még egyszer-kétszer próbálkozhatnak. (Feltétel, hogy az adott jelre befejezzék a hangoztatást.) Tapasztalat, hogy nem feltétlenül hangos, ami ijesztő.

B) Félelmetes lény

A gyerekek azt az utasítást kapják, hogy a szimpátia alapján szerveződő csoportok rövid felkészülés után mutatásnak be egy szörnyet, amit a csapatagok a saját testükből hoznak létre; eszközt nem használhatnak. A szörnyeknek csak néhány pillanatig kell állniuk, amíg a többiek megnézik őket. A tanító „játékból” fotót is készíthet róluk.

II. PROBLÉMAFELVETÉS

A) Bemutatkozás

1. Bemutatkozik Szunyóka-föld uralkodója

A tanár felveszi a koronát, és bemutatkozik, ő Szunyóka-föld uralkodója. Leül a „trónusára”, és arra biztatja a gyerekeket, kérdezzenek tőle bátran, ha tudni szeretnének valamit a birodalmáról. Arra kér mindenkit, egyszerre csak egy kérdezzen. A tanító a válaszaiba szője bele a következő információkat:

- *Az ország lakói a legfontosabb dolognak tartják a kellemes alvást.*
- *Véleményük szerint, akinek jó az alvókája, az vidám és éles eszű.*
- *Mindig a legjobban szundikáló lakost választják királlyá.*
- *Az uralkodó feleségével és kislányával az Álomkastélyban lakik.*

Természetesen egyéb dolgokat is mondhat, csak azok ne legyenek ellentmondásban a fentiekkel. A válaszadás előtt ki is térhet, meg is tagadhatja azt. (Mondjuk államtitokra hivatkozhat.)

2. Bemutatkozik a sietős király

Az előző kérdezős helyzetet úgy is megteremthetjük, hogy a király a bemutatkozás után sajnálattal közli, hogy kevés ideje van, és lassan elindul az ajtó felé. Azonban kérdésekkel meg lehet őt állítani. Amíg a kérdések és a válaszok elhangzanak, addig megáll. Amikor senki sem kérdez, lassan ismét elindul kifelé.

B) A király segítséget kér

A tanító – még mindig királyi szerepben – elmeséli, hogy nagy gond emészti. A kislánya, Bóbiska királykisasszony – akit bábfiguraként bemutat – esténként nem akar ágyba bújni. Minduntalan kifogásokat eszel ki, hogy ne kelljen lefeküdni. Az az igazság, hogy fél elaludni, mert gyakran rosszat álmodik. Tanácsot kér, mit lehetne tenni. (Akik ilyen okosan kérdeztek, biztosan messzi földön híres tudósok. Talán ők tudnak gyógyírt a bajára.)

III. HOGYAN LEHETÜNK ÚRRÁ A LEFEKVÉS KÖRÜLI FÉLELMEINKEN?

(A szakértők a megoldáson dolgoznak.)

A) A tudósok megismerkednek a feladattal (1–2. sz. melléklet)

A tanító kijelöli a csoportvezetőket. Odaadja nekik a feladatot tartalmazó borítékokat. Ezek külsején szerepelnek a csapattagok nevei. Így tudja nehezebb és könnyebb szövegekkel ellátni a különböző olvasási szinten lévő gyerekeket. (A mellékletben kétféle szint mondatai találhatóak, de szükség esetén többféléte is lehet megfogalmazni.) A csoport minden tagja húz 1-1 mondatot, némán elolvassa. A felkészülés után a tagok hangosan is felolvassák egymásnak a szövegüket, a mondatokat sorrendbe teszik. Azután lehet egymás mondatait is felolvasni.

B) Tanácsokat fogalmaznak meg (3. sz. melléklet)

Minden csoport kap egy papírt, amire a következő van írva: *„Mitől múlhatnának el Bóbiska rossz álmai? Tudósaink tanácsai:”*

A lap a csoport tagjainak számánál eggyel több részre van osztva. A részek a középső kivételével meg is vannak számozva (1, 2, 3, 4, a középső rész számozatlan). A csapat minden tagja 1-1 helyre leírja a saját tanácsát. A középső helyre kerül a megegyezéssel született csoportvélemény. Ezt a választott íródeák jegyzi le.

C) Az ötletek kipróbálása

Minden tudóscsapat ismerteti ötletét az osztályal. (A csapat által kijelölt gyerek felolvassa a megegyezés alapján született tanácsot.). A lapokat összehajtjuk, összekeverjük. Minden csapat képviselője húz egyet a lapok közül. A csoportok azt a feladatot kapják: készüljenek fel annak eljátszására, hogy a lapon szereplő jó tanácsot megfogadja a királyi család. Mutassák be, miként képzelik el egy királylány lefekvéshez készülődését. *(Kik vannak jelen az esti ceremóniánál? Kik segítenek a lefekvést megelőző feladatokban? Vajon egy királylánynak kell-e minden este fogat mosni? Egyedül alszik-e? Mesél neki valaki?...)* A játékhoz használhatják Bóbiska bábfiguráját. A csapatok játék után a tanító 1-1 kérdéssel tisztázhatja, hogy értették-e a gyerekek, amit láttak. Mi a véleményük, *használható-e a tanács? Szépet fog-e álmodni a királylány?*

D) A százéves javasasszony ötlete (4. sz. melléklet)

A játék után a tanító elővesz egy levelet, ami egy újabb tanácsot tartalmaz. Felolvassa vagy egy kifejezően olvasó gyerekekkel felolvastatja azt. A levélben szereplő tanácsot mindannyian kipróbálják. (A benne szereplő kis Weöres-verset egyre halkabban, végül suttogva mondogatják. Közben csukott szemmel elképzelik a kiscicát, akinek a fülére száll a tollpihe, de nem ébred fel rá.)

IV. ÖSSZEGZÉS, ÉRTÉKELÉS

Beszélgetés arról, mi tetszett legjobban a foglalkozás során. A tanító és a gyerekek közösen értékelhetik a csoport tagjainak együttműködését a játékokban és a feladatokban. Mi könnyítette, illetve nehezítette meg a közös munkát?

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

Tisztelt tudósok! Adjanak tanácsot!

1. Csodás fekhely ide, csodás fekhely oda, Bóbiska esténként mégsem akar ágyba bújni.
2. Minduntalan újabb és újabb kifogásokat eszel ki, csak ne kelljen lefeküdnie.
3. Az az igazság, hogy fél elaludni.
4. Igen gyakran megesik, hogy rosszat álmodik.
5. Ez pedig még a felnőtteket is megviseli, nemhogy egy gyereket.

2. sz. melléklet

fl. Tisztelt tudósok! Adjanak tanácsot!

1. Bóbiska esténként nem akar ágyba bújni.
2. Kifogásokat eszel ki.
3. Fél elaludni.
4. Gyakran rosszat álmodik.
5. Ez nagyon megviseli őt.

3. sz. melléklet

Mitől múlhatnak el Bóbiska rossz álmai?
(Tudósaink tanácsai)

A lapot a csoporttagok létszámánál eggyel több részre osszuk! A középső részbe kerüljön a csapattagok megegyezése alapján elfogadott tanács.

4. sz. melléklet

Tisztelt Királyom!

Hallottam, hogy Bóbiskát rossz álmok gyötrik. Tudok egy tanácsot a bajára. Minden este lefekvés után csukja be a szemét, és mondogassa magában ezt a varázsigét:

„Három szál
liba-pihe száll.
Aluszik a Cirnos,
A fültre száll.”

Közben képzelje el az alvó kiscicát. Olyan könnyű álma lesz, mint a libapihe. Szeretettel üdvözli a százéves javasasszony.

LÁZÁR ERVIN: A KÉK MEG A SÁRGA 1-2.

Irodalmi szövegfeldolgozás

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Segítse az irodalmi szövegfeldolgozást és a szövegértés fejlődését, valamint a személyiség erkölcsi és esztétikai értékrendjének formálódását a komplex tantárgyi és érzelmi hatáskeltés eszközeivel.

AJÁNLOTT IDŐKERET

75 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7-9 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

NAT SZERINT LEHET

Információs és kommunikációs kultúra: fejlessze a megismerési képességeket, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre.

Énkép, önismeret: a tanulók számára szervezzünk olyan környezetet, mely önmaguk megismerésére motivál!

Tanulás: élményeik és tapasztalataik alapján ismerjék meg és tudatosítsák saját pszichikus feltételeiket.

KOMPETENCIATERÜLET SZERINT LEHET

Szociális: az autonómia (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására) fejlesztése

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Életjátékok („Ő kezdte”)

A verbális és nonverbális kommunikáció fejlesztése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Képi és cselekvéses információ befogadása, a tapasztalatok, élmények kifejezése nyelvi formában

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

A történet végiggondolása szempontváltással

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Az aktív szókinccs gazdagítása az olvasott szövegekkel összefüggésben
- Fantázia, kreativitás – adott mondatokból következtetés a történetre
- A szereplő személyek beszéd jellemzőinek megfigyelése
- Vélemény megfogalmazása az olvasmány szereplőinek magatartásáról

AJÁNLÁS

Egy-egy irodalmi mű feldolgozásánál törekedjünk a gyerekek témához fűződő, saját élményeinek előhívására is.

A tanítványainkat segítsük abban, hogy az őket körülvevő világot minél több művészeti ág közvetítésével is megismerjék. Nemcsak különböző dekódolási technikákkal ismerkedhetnek így meg, hanem tapasztalatot szereznek magukról is: ők milyen kifejezési formával, művészeti tevékenységgel tudják megmutatni, kifejezni magukat.

Egy óránál hosszabb időegységet írtunk le. A gyerekek hangulatának megfelelően egy-egy feladatba jobban belemélyedhetünk (hangulati előkészítés, szituációs játék), illetve a „Kincsesládánkat” gazdagíthatjuk órai munkával is, főleg akkor, ha tanítványaink önálló munkavégzését, önálló tájékozódását az iskolai munkakörülmények jobban támogatják, mint az otthoniak. Írásbeli feladatokkal is kiegészíthetjük a foglalkozást. Így teljessé válhat az adott napi magyar nyelv és irodalmi óránk.

ÉRTÉKELÉS

A tanulói önértékelésnek, illetve a tanítói értékelésnek fő szempontja az együttműködés.

Szóltatok-e egymáshoz ingerülten? Mogorván? Elfogadóan? Segítőkészen? Ki tette a legtöbbet a csoport jó eredményéért?

TÁMOGATÓRENDSZER

Magyar Értelmező Kéziszótár

Magyar Szókincstár

Magyar Szinonimaszótár

O. Nagy Gábor: *Magyar szólások és közmondások*

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŪJTÉ- MÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. Ráhangelődés: 10-15 perc					
A) Történet összerakása a <i>Két kicsi kecske</i> című olvasmány mondataiból. 10-15 perc	Olvasástechnika, időrendiség	A szövegben jól tájékozódóknak	heterogén csoport	kooperatív, kreatív eszközhasz- nát	mondatcsí- kok
B) Színek és hangulatok					
1. Színek és szóképek párosítása 5 perc	Szókincsbővítés	Lassabban olvasóknak	Frontálisan szervezett homogén csoport	szemléltetés, cselekedtetés	színes lapok, szóképek, ragasztó, 1. sz. melléklet
2. Összetett szavak alkotása és színekhez párosításuk 5 perc	Szókincsbővítés	Biztosan olvasóknak		Cselekedtetés	színes lapok, szóképek, 2. sz. melléklet
3. Színek, szókapcsolatok párosítása 5 perc	Belső kép teremtése	Biztosan olvasó és absztrakcióra képes tanulóknak	Frontálisan szervezett önálló	képalkotás	színes lap, ceruza
C) A csoportok munkájának meghallgatása, ellenőrzése 5 perc					
D) Zenei hangulat alapján színek felidézése 10 perc	Belső kép teremtése, beleélés, elmélyülés, szabad asszociáció	Zenét kedvelő csoportoknak	Frontálisan szervezett heterogén csoport	bemutató, zenehallgatás, vita, megbeszélés	zene, színes papírcsíkok (barna, kék, sárga, piros, vörös, fekete, fehér...), ragasztó, papírlap

II. Olvasástechnikai előkészítés – 10 perc						
A)	Szavak jelentésének értelmezése 3 perc	Szókincsfejlesztés, fogalmak meghatározása		frontális	megbeszélés, magyarázat	szókártyák 3. sz. melléklet
B) Olvasástechnikai feladatok						
1.	Szópiramis olvasása után a szavak szókapcsolatokká való kiegészítése 5 perc	Olvasástechnika	A biztonságos olvasást szófejlesztéssel megsegíthetőknak	homogén csoporton belül önálló, majd frontális	gyakorlás	szópiramis, 4. sz. melléklet
2.	Szómagyarázat keresztretjé- vénnyel 5 perc	Szókincsbővítés	A szóképeket biztonságosan felidézőknek	homogén csoporton belül önálló vagy páros munka	tevékenykedtetés	feladatlap, 5. sz. melléklet
3.	Mondatok olvasása különböző hangsúllyal 5 perc	Nyelvi érzékenység fejlesztése	Szövegtartalomnak megfelelő hangsúllyal olvasni képes tanulóknak	homogén csoport	gyakorlás	feladatlap, 6. sz. melléklet
C)	Csoportok munkájának meghallgatása, ellenőrzése 2 perc	Együttműködés, mások meghallgatása	A csoport szóvivője	a teljes tanulócsoporthoz	beszámoltatás, értékelés	
III. Feltételezések megfogalmazása az olvasmány tartalmával kapcsolatban – 5 perc						
	Az előző feladat szavaiból, mondataiból következtetés az olvasmány tartalmára 5 perc	Fantázia, képzelet előhívása		frontális	megbeszélés	
IV. A szöveg megismerése – 5 perc						
A)	A tanító felolvasása 5 perc	Figyelem, belső kép	Valamennyi tanulóknak	frontális	bemutató	
B)	A tanító felolvasása 5 perc	Figyelem, belső kép	A szöveget hallás után pontosabban megértőknek	frontális	bemutató	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> c. szöveggyűjtemény, 42–43.
C)	Néma olvasás 5 perc	Saját élményű olvasás	Biztos olvasástechnika, jó szövegértés, ill. nagyothallók	önálló	munkáltatás tankönyvi szöveggel	

V. A szöveg tartalmának felfedezése, értelmezése, személyessé tétele – 17 perc						
A)	Közös beszélgetés, spontán reakciók 3 perc	Figyelem, türelem, mások meghallgatása, beszédkészség		frontális	megbeszélés	
B)	Szituációs játék 14 perc	Szöveg megjelenítése, kommunikáció, metakommunikáció fejlesztése	Dramatikus játékot kedvelőknek	páros munka	dráma	mondatcsíkok, 8. sz. melléklet
VI. Tájékozódás a szövegben – 8 perc						
A) Tájékozódás a szövegben						
1.	Színeket jelentő szavak keresése a szövegben 5 perc	Tájékozódás a szövegben	Egy szempontot követni tudóknak	frontálisan szervezett önálló	munkáltatás tankönyvi szöveggel	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> c. szöveggyűjtemény, 42–43.
2.	A II. 1. feladatban szereplő mondatok megkeresése 5 perc		Több szempont figyelembevételére képes tanulókkal a szófordulatok – szóképek mélyítésére			
3.	Szereplő – mondat megfeleltetése 5 perc		Több szempont figyelembevételére – párbeszéd szereplőinek megfeleltetésére képes tanulóknak			
B)	A megoldások ellenőrzése csoportokban 3 perc	Feladattudat, önértékelés	A csoport szóvivője	frontálisan szervezett homogén csoportmunka	számonkérés, értékelés	
Időkitöltő: szavak csoportosítása színezéssel; könyvjelző díszítése				önálló	rögzítés	8. sz. melléklet
VII. A szöveg szintetizáló olvasása – 5 perc						
	A szöveg hangos felolvasása 5 perc	Olvasástechnika	Biztosan és kifejezően olvasóknak	frontális	bemutató	<i>Ki lakik a dióhéjban?</i> c. szöveggyűjtemény, 42–43.

VIII. Kincsesláda – 5 perc						
A)	Színkeverő lapok készítése	Vizuális érzékelés	Színvilág gazdagítására	önálló	tevékenykedtetés, szemléltetés	írásvetítő-fólia, ill. műanyag lapok, alkoholos filc
B)	Színezés két színnel	Színek hangulatának észlelése	Különbségek megfigyeltetésére	önálló	tevékenykedtetés	9. sz. melléklet, színes ceruza (filctoll, festék)
IX. Értékelés – 5 perc						

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

10-15 PERC

A) Történet összerakása mondatokból

A *Két kicsi kecske* c. olvasmányt, amelyet már régebben olvastak a gyerekek, kétszer két különböző színű papírra nyomtatjuk, ill. írjuk, majd mondatcsíkokra vágjuk. Az osztály létszámától függ, hogy a rövidebb mondatokból többet is együtt hagyunk (pl.: „Hát még mit nem! Öregebb vagyok, mint te.”) vagy a hosszabb mondatokat több részre tördeljük (pl.: „Keskeny volt a híd. Nem fértek el egymás mellett.”). A gyerekek olvasástechnikájának megfelelően – monogramot írhatunk a hátuljára – osszuk ki a mondatokat. Az azonos színű papírcsíkokkal rendelkezőknek kell egy történetet összeállítania.

A két csoport olvassa fel az összeállított szöveget.

Végezetül beszélgethetünk arról, hogy a gyerekek emlékeznek-e olyan helyzetre, amikor ők maguk voltak macskák.

B) Színek és hangulatok

A következő differenciált feladatsor egy elemét heterogén csoportmunkában is megoldhatják a tanulók. Ezt a megoldást csak akkor válasszuk, ha a tanulóink a szövegértés–szövegalkotás területén közel azonos szinten vannak.

A csoportok kialakításához a borítékokra nyomtassuk (írjuk) rá az utasítást és a csoporttagok nevét. Az első csoporttag, akinek átadjuk a borítékot, hívja oda társait.

1. Színek és szavak párosítása (1. sz. melléklet)

– A megfelelő színű lapra ragasszátok a szavakat!

ég, tinta, levendula, kanári, szalma, nap, moha, spenót, fű

2. Összetett szavak alkotása (2. sz. melléklet)

– Alkossatok a szókértékből összetett szavakat (pl.: moha + zöld = mohazöld)! A megfelelő színű lapra ragasszátok fel az összetett szavakat!

zöld, ég, sárga, tinta, levendula, kanári, kék, szalma, nap, moha, spenót, fű, kék,

3. Színek, szókapcsolatok párosítása

– Válassz a kék, a sárga vagy a zöld színű lapból! Karikázd be azokat a szavakat, amelyek szerinted a kiválasztott laphoz illenek!

pergő homok, harmatos mező, nyári napsütés, derült égbolt, hűvös fenyőerdő, villanás, tavaszi kép, melengető dunyha (takaró), szirénázás

Gazdag szókincsű, szabad asszociációra képes tanulóknak ajánljuk.

C) A csoportok munkájának meghallgatása, ellenőrzése

A feladat befejezése után a csoportok jól látható módon rendezzék el munkájukat. A csoportok adott jelre, a következő csoport munkájának megtekintésére haladjanak tovább.

D) Zenei hangulat alapján színek felidézése

A heterogén csoportoknak a 12 különböző színű, árnyalatú papírból, közös megegyezéssel, hármat kell kiválasztaniuk a zene meghallgatása után.

– *Melyik három szín idézi fel szerintetek a zene hangulatát?*

(Vivaldi: *Négy évszak* című művének egy részletét azért javasoljuk, mert választhatunk a feldolgozás időszakának megfelelő hangulatút, s azért is, mert az alpműveket többször is érdemes becsempészni a különböző órákba, hogy azokat a gyerekek egyre ismerősebbként fogadják.)

A táblán jól láthatóan helyezzük el a megoldásokat. Nézzük meg, hogy van-e teljesen egyforma megoldás! Miért lehet ennyi változata a megoldásnak? Beszéljük meg a gyerekekkel, hogy mi alapján választották ki a felragasztott színes lapokat! Melyik színt használták a legtöbbször? Mivel indokolják ezek használatát?

II. OLVASÁSTECHNIKAI ELŐKÉSZÍTÉS

10 PERC

A) Szavak jelentésének értelmezése (3. sz. melléklet)

A csoportos munka elkezdése előtt értelmezzük közösen a táblára írt *közönséges, büszkélkedő, ingerült* szavak jelentését.

Egy-egy gyerek húz a 3. sz. mellékletben található szókétyák közül. A gyerekek a rokon értelmű párjuk mellé helyezik a húzott szavakat. (Fontos, hogy a *közönséges* szót nem a mindennapi, szokványos értelmében használjuk.)

Erre a feladatra kevés időt szánjunk, itt csak pontosítjuk a szavak jelentését. A következő feladatokban még többször körbejárjuk a jelentésüket.

Közönséges: modortalan, faragatlan (büszkélkedő: dicsekvő, kérkedő; ingerült: indulatos, dühös – csak akkor, ha a harmadik csoport használja ezeket a szókétyákat).

B) Olvasástechnikai feladatok

A tanító a feladatokat a differenciálásnak megfelelően három kupacba rakja, melléhelyezi a gyerekek monogramkétyáját is. A gyerekek ez alapján helyezkednek el.

1. Szópíramis olvasása után a szavak szókapcsolatokká való kiegészítése (4. sz. melléklet)

A tanító ebben a csoportban segítse a munkát. Míg a többi csoportnak kiadjuk a feladatot, addig ezek a gyerekek némán olvassák el a szókétyákat. A tanító jelenlétében aztán olvassák végig többször hangosan (szavanként egyénileg, egyes kétyákat közösen, szósorokat egyénileg...). Az utolsó szóból alakítsunk szókétyát az alulra írt szavak segítségével.

2. Szómagyarázat keresztretjévennyel (5. sz. melléklet)

Ebben a csoportban először önállóan oldják meg a feladatot a tanulók. Az ellenőrzés már csoportmunka.

3. Mondatok olvasása többféle hangsúllyal (6. sz. melléklet)

Ezt a feladatot csoportban végzik a gyerekek. Ha 4-5 tanulónál többen jutnának egy csoportba, bontsuk ketté. A gyerekek válasszanak egy-egy mondatot, s „adják körbe” különböző hangsúllyal. Válasszák ki, ki fogja elmondani a másik két csoport előtt a mondatot.

Kipróbálhatjuk azt a változatot is, hogy a gyerekek két szókártya köré csoportosítják a mondatokat.

– *Melyiket mondhatjuk ingerülten? Büszkélkedve?*

C) Csoportok munkájának meghallgatása, ellenőrzése

Minden csoport választ egy szószólót, aki bemutatja az elvégzett feladatot.

Az első csoportnál az utolsó szó kifejezéssé alakítását olvastassuk fel.

A harmadik csoport egy mondatot csak egyszer olvasson fel.

III. FELTÉTELEZÉSEK MEGFOGALMAZÁSA AZ OLVASMÁNY TARTALMÁVAL KAPCSOLATBAN

5 PERC

Az előző feladat szavaiból, mondataiból következtetés az olvasmány tartalmára:

– *Kik lehetnek a szereplői a mai olvasmányunknak? Milyen viszonyban lehetnek? Hol játszódhat a történet?*

Milyen színnel rajzolnál meg egy ingerült embert? És egy büszkélkedőt?

IV. A SZÖVEG MEGISMERÉSE

5 PERC

A) A tanító felolvasása

B) A tanító felolvasása

C) Néma olvasás

Ezt a variációt csak akkor válasszuk, ha az önállóan olvasó gyerekeknek biztosítani tudunk a teremben egy jól elkülöníthető részt – olvasó sarkot, kuckót –, ahol elmélyülten tudják végigolvasni a szöveget. Ezt a megoldást lehetőségként kínáljuk fel a jó olvasóknak, ne tegyük kötelezővé.

V. A SZÖVEG FELFEDEZÉSE, ÉRTELMEZÉSE, SZEMÉLYESSÉ TÉTELE

17 PERC

A) Spontán reakciók, közös beszélgetés

Utaljunk az olvasmány előtti beszélgetésre. Mi az, amire jól következtettetek? Mi segített benneteket ebben?

– *Hol játszódik ez a történet? Miből gondoljátok? (Ne elégedjünk meg a festékesdoboz, ill. paletta, papír válasszal.)*

Gondtassuk végig, hogy otthon volt-e a kisfiú vagy az iskolában.

– *Miért vette elő a festékeket? Miért pont a sárgát és kéket használta?*

– *Hány szereplője van a történetnek? (Valószínűleg 2, 3 vagy 4 szereplőt fognak mondani.) Indokold a válaszod! Ki meséli el a történetet?*

(A következő órán folytatjuk még a beszélgetést. Nem érdemes túl hosszúra engedni az első benyomások megbeszélését, mert a többség figyelme hamar elterelődhet.)

B) Szituációs játék

Szereplők: Kék (hátizsák) és Sárga (sapka)

Helyzetek:

Mindketten az utolsó kocka csokira pályáznak.

Ugyanazzal a labdával akarnak játszani.

Mindketten Tomival akarnak tollasozni.

Az ebédlőbe elsőként szeretnének bemenni.

Minden helyzetet többször írunk fel egy-egy papírcsíkra. (Az osztályban a mindennapok sokkal több helyzetet adhatnak. Jó, ha valóban meglévő helyzetek kerülnek eljátszásra.) Minden párnak kell hogy jusson szituáció. (Másik megoldás, ha a tanító a táblára felírja a helyzeteket, a párok választanak egyet, azt, amelyiket szívesen eljátszanák.)

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét, hogy ezen az órán nem minden pár tudja eljátszani a jelenetét. (Ha azt érezzük, hogy feszültség marad azokban, akik nem kerültek sorra, inkább engedjünk kérésüknek. Így a következő munkában nyugodtan vesznek részt.)

VI. TÁJÉKOZÓDÁS A SZÖVEGBEN**8 PERC****A) Tájékozódás a szövegben**

Sárga, kék, zöld papírcsík (könyvjelző) osztásával differenciálhatunk. Nem feltétlenül egyezik meg a II. feladat csoportjaival, itt inkább a szövegértés színvonalát vegyük figyelembe. (Van jól olvasó, de a szöveget nehezen felfogó, és van hangosan bizonytalanul olvasó, de a szövegtartalmat jól értő tanuló!)

– *Olvassátok el csendesen a szöveget, és húzzátok alá...*

1. Színeket jelentő szavak keresése a szövegben

... *a színeket jelentő szavakat!*

2. A II. 1. feladatban szereplő mondatok megkeresése – mondatok a táblán

... *a táblán szereplő mondatokat!*

3. Szereplő – mondat megfeleltetése

... *sárgával a Sárga, kékkel a Kék szereplő mondatait!*

Érdeemes ennek a csoportnak a munkáját figyelemmel kísérni, a következő órai rádióolvasást készítik ők elő.

B) A megoldások ellenőrzése csoportokban*Időkitöltő feladat*

A gyorsan, jól dolgozó gyerekeknek készítsünk tartalék feladatokat.

a) Könyvjelző díszítése

– *Díszítsétek a kapott könyvjelzőt a mese hangulatának megfelelően! (VI.)*

b) Szócsoportok alkotása színezéssel – 8. sz. melléklet

– *Az olvasott szöveg alapján sárga vagy kék filccel írd át a szavakat!*

VII. A SZÖVEG SZINTETIZÁLÓ OLVASÁSA**5 PERC**

A biztosan, kifejezően olvasó tanulókkal (a tanító szólítja fel őket) még egyszer olvassuk fel a szöveget. A többiek szemükkel (ujjukkal) kísérik a felolvasást.

VIII. KINCSESLÁDA

A feladat meghatározása, értelmezése: 5 perc
Ezek ráadás feladatok.

A) Színkeverő lapok készítése

Műanyag lapok (pl. írásvetítő fólia) befestése különböző színű (kék, piros, sárga, zöld, fekete...) alkoholos filctollal. Két különböző színű lapot helyezünk egymásra. (Pl.: ha a kék és a sárgára színezett lapokat egymásra helyezzük, akkor zöld színt fogunk érzékelni.)

B) Színezés két színnel (9. sz. melléklet)

Vonalakkal tördelt felület kiszínezése két színnel.

– *A lapok színezéséhez csak sárga és kék színt használhattok! Törekedjetek egy változatos kép alkotására!*

IX. ÉRTÉKELÉS

5 PERC

A tanulói önértékelésnek, illetve a tanítói értékelésnek fő szempontja az együttműködés.

– *Szóltatok-e egymáshoz ingerülten? Mogorván? Elfogadóan? Segítőképpen? Ki tette a legtöbbet a csoport jó eredményéért?*

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

Szín- és szókétyák

A szókétyákat ragasszátok rá a megfelelő színes lapra.

ég

tinta

moha

kanári

szalma

nap

spenót

fű

szilva

2. sz. melléklet

Szín- és szókétyák

Alkossatok szókapcsolatokat, s ezeket ragasszátok rá a megfelelő színes lapra (pl.: spenótzöld).

zöld

szalma

sárga

nap

ég

sárga

tinta

kék

levendula

zöld

kanári

zöld

moha

spenót

fű

kék

sárga

kék

3. sz. melléklet

Táblára írt szavak: közönséges, büszkélkedő, ingerült
 Tedd a táblán szereplő szavak közül a mellé, amelyik hasonlót jelent!

modortalan

faragatlan

dicsekvő

kérdő

indulatos

dühös

Nagyítás szükséges, ha táblára helyezük ezeket a szókétyákat!

4. sz. melléklet

Szópiramis nagy alakban táblára v. csomagolópapírra írva
Olvassátok el egymás után a szavakat! Alkossatok szókapcsolatokat a szósorok utolsó, illetve a tábla aljára írt szavakkal!

könyök
 könyököl
könyököljön

köz
 közön*
 közönség
 közönséges
 közönségesebb
legközönségesebb

bigyó**
 biggyeszt
 biggyesztett
lebiggyesztette

a szája szélét
 ..... az oldalamba

szín a világon

ne

* *mellékutcán, átjárón*
 ** *mütyürke, fityegő*

5. sz. melléklet

3. fl. A következő négy szót írtam be a rejtvénybe:
 közönséges, ingerült, fitymáló, mértéktartó.

A számok és a mellette olvasható meghatározások segítenek megtalálni a helyüket!

1.								j							
2.															
3.															
4.															

- 1. lekicsinylő, becsmérő
- 2. durva, goromba, modortalan
- 3. szolid, fegyelmezett
- 4. feszült, dühös

Megoldás:

								j											
1.	f	i	t	y	m	á	l	ó											
2.							k	ö	z	ö	n	s	é	g	e	s			
3.	m	é	r	t	é	k	t	a	r	t	ó								
4.							i	n	g	e	r	ü	l	t					

Olvassátok el a mondatokat különböző érzelmeket, indulatokat kifejezve!

Nem menne kicsit távolabb?

Talán köszönné!

Legyen szíves, ne könyököljön az
oldalamba.

Engedje meg, hogy föl kacagjak!

Nem is lehet egy napon említeni
velem!

Ha nem látná, én a Kék vagyok!

Én mértéktartó vagyok, sohasem
válok unalmassá...

7. sz. melléklet

Helyzetek eljátszásra

Mindketten az utolsó kocka csokira pályáznak.

Ugyanazzal a labdával akarnak játszani.

Mindketten Tomival akarnak tollasozni.

Az ebédlőbe elsőként szeretnének bemenni

8. sz. melléklet

Az olvasott szöveg alapján sárga vagy kék filccel írd át a szavakat!

ég

víz

kankalin

legszebb emberi szem

őszi erdő

9. sz. melléklet

4. fl. Színezd ki két színnel!

LÁZÁR ERVIN: A KÉK MEG A SÁRGA 3.

Irodalmi szöveg hangos, kifejező olvasása

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Segítse az olvasási kedv fenntartását és a személyiségfejlesztést a komplex tantárgyi és érzelmi hatáskeltés eszközeivel.

AJÁNLOTT IDŐKERET

45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7–9 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

NAT SZERINT LEHET

Információs és kommunikációs kultúra: fejlessze a megismerési képességeket, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre.

Énkép, önismeret: a tanulók számára szervezzünk olyan környezetet, mely önmaguk megismerésére motivál!

KOMPETENCIATERÜLET SZERINT LEHET

Szociális: az autonómia (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására) fejlesztése

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

Életjátékok („Ő kezdte”)

A verbális és nonverbális kommunikáció fejlesztése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Lázár Ervin: A Kék meg a Sárga, 1–2. modul

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Lázár Ervin: *A manógyár* c. meséjének megismerése tanítói felolvasással

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- A szóképek változatos előfordulása segítse a tanulók olvasástechnikáját, szövegértését
- A szövegtartalmat értelmesen közvetítő hangos olvasás gyakorlása
- A szöveg hangulatának megfelelő hanglejtés reprodukálása felolvasáskor

AJÁNLÁS

Egy szöveg hangos, kifejező olvasásának begyakorlása hamar unalmassá válik a tanulóknak. Alapos előkészítéssel, az adott szóképekkel többszöri, többféle helyzetben való találkozás is hatékonyan segíti a gördülékeny olvasást. Változatos feladatokkal a szöveg iránti motiváltság fenntartását is segítjük.

ÉRTÉKELÉS

A tanulói önértékelésnek, illetve a tanítói értékelés fő szempontja az együttműködés.

Az olvasásgyakorlás tudatosított szempontjainak figyelembevétele felolvasáskor.

A következő szempontokat adhatjuk az olvasásgyakorlás tudatosításához: az önálló felkészülés sikeressége a szerepek szerinti – párbeszédes – hangos olvasáshoz; a szövegtartalomnak megfelelő hangsúlyozás; a szereplők kapcsolatrendszerének megfigyelése, kifejezése a hangos olvasáskor.

TÁMOGATÓRENDSZER

Dr. Spencer Kagan: *Kooperatív tanulás*. ÖNKONET, Budapest, 2004.

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŪJTÉ- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás – 5 perc						
A) Színkeverés: feltételezés – tapasztalat összevetése 5 perc	Vizuális észlelés	Szívesen tevékenykedő csoportoknak	frontálisan szervezett páros, ill. csoport	ismeret rögzítése tapasztalással	feladatlap, 1. sz. melléklet	
B) Kétszínű képek megtekintése 5 perc	Vizuális észlelés	Gazdag szókincsű csoportoknak	frontálisan szervezett heterogén csoportmunka	képtárlátoga- tás	múlt órán vagy otthon elkészített alkotások	
C) Szituációs játék 10 perc	Szöveg megjelenítése kommunikáció, metakommuni- káció fejlesztése	Dramatikus játékot kedvelőknek	páros munka	dramatikus játék		
II. Olvasástechnikai gyakorlatok – 10 perc						
A)	Gyakorlás differenciált olvasástechnikai feladatokkal – 7 perc					
1.	Párbeszéd: mondat–szereplő megfeleltetés 6 perc	Emlékezet	Ismert szövegben a szerepeket felismerő tanulóknak	frontálisan szervezett homogén csoport vagy pár	gyakorlás	mondatcsí- kok, szókártyák, 3. sz. melléklet
2.	Ismeretlen szöveg feldolgozása 6 perc	Saját olvasási élmény	Ismeretlen szövegben a szereplők azonosítására képes tanulóknak	önálló munka	önálló munka szöveggel	4. sz. melléklet
B)	A csoportok munkájának ellenőrzése 4 perc	Feladattudat, önértékelés fejlesztése		frontális	beszámoltatás, értékelés	

III. Lazító játék – 3 perc

Sárga (guggolj le) – kék (fogd meg a füled) – zöld (állj egyenesen)!
3 perc

Koncentráció

Mozgást kedvelő csoportoknak

frontális

játék

IV. Szövegtartalmat közvetítő hangos olvasás – 20 perc

A)	A <i>Kék meg a Sárga</i> című olvasmány szereplőinek megnevezése 3 perc	Beszédkultúra		frontális	bemutató, beszélgetés	az olvasmány szövegéből vett részletek
B)	A <i>Kék meg a Sárga</i> című olvasmány szereplőinek érzelmei 5 perc	Érzelmelek azonosítása, kifejező olvasás		frontális		2. sz. melléklet
C)	Rádiójáték – a mennyiség és az olvasástechnikai tudásnak megfelelően 13 perc	Az olvasási képesség (pontos, jól érthető hangos olvasás) fejlesztése	Szövegtartalmat közvetítő, érzelmelek kifejező felolvasásra képes	frontálisan szervezett heterogén csoportmunka		<i>Ki van a dióhéjban?</i> c. szövegyűjtmény

V. Értékelés – 3 perc

Tartalék feladat

Színvilág – szóvilág – 10 perc

1.	Hangulat és szín párosítása	Szókincsfejlesztés, vizuális észlelés, fantázia	Nyelvileg érzékeny csoportoknak			Szó- és színkártyák, 5. sz. melléklet
2.	Színvilágból hangulatra következtetés Franz Marc: <i>A sárga tehén</i> Paul Klee: <i>Táj sárga madarakkal</i>	Vizuális észlelés, esztétikum	Vizuálisan érzékeny csoportoknak	frontálisan szervezett heterogén csoportmunka	szemléltetés, megbeszélés, vita	kép

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

10 PERC

A) Színkeverés – feltételezés, tapasztalat összevetése (1. sz. melléklet)

A gyerekek először a feladatlapon jelölik be a tudott/feltételezett válaszukat.

Érdemes az óra előtt, védett helyre odakészíteni a papírt, a vízfestékes dobozt, ecsetet, vizes edényt.

„A papíron egy kisebb felületet vizeztek be! Egy-egy ecsetet festékeztetek be a kiválasztott színnel! Pötyyintsétek a két festéket egymás mellé! Figyeljétek meg, összekeveredve milyen színt alkotnak! Ellenőrizzétek, jól tippeltetek-e a feladatlapon!”

B) Kétszínű képek megtekintése

A *Kék meg a Sárga* című olvasmány feldolgozó óráján készült képek (lásd az OLVASÁS IV. 7/1–2. modul VIII. pontját!) megtekintése.

Az elkészült képeket hármassával, négyesével helyezzük el a tanterem különböző részein. A csoportok körbejárnak, és közben megbeszélik, hogy van-e egyforma kép. Miért más mégis, hiszen azonos alapot azonos színekkel festettek be? Kinek, melyik tetszik? Miért?

C) Szituációs játék

Ha maradt pár, aki *A Kék meg a Sárga* szövegfeldolgozó óráján nem mutatta be a jelenetét, akkor most megteheti.

Vagy: ha a gyerekek mindennapi életéből még tudunk hozni ideillő szituációt, játszunk el azokat is. Lehet több szereplős is az esemény (homokozóban várépítés; fociban ki legyen a kapus stb.).

II. OLVASÁSTECHNIKAI GYAKORLATOK

10 PERC

A) Gyakorlás differenciált olvasástechnikai feladatokkal

1. Mondatok csoportosítása szereplők szerint (2. sz. melléklet)

– *Olvassátok el a papírcsíkokra írt mondatokat! Rakjátok A Kék meg a Sárga című mese alapján a megfelelő sorrendbe!*

Nem menne kicsit távolabb?

Talán köszönne!

Még hogy én köszönjek?

Most már egészen belém mászik!

Nicsak, milyen szép zöld pötty!

– A szereplő színének megfelelő színű filctollal húzzátok át a mondatokat. A könyv szövege segít nektek. Olvassatok fel egy-egy mondatot különböző hangszínnel!

2. Párbeszéd: mondat és szereplő megfeleltetése (3. sz. melléklet)

– Olvassátok el a következő mondatokat!
Írjátok a vonalra a megfelelő szereplő nevét!
Olvassátok fel szerepek szerint is!

Két festékpötty egymás mellé esett a papírra.

Nem menne kicsit távolabb? – mondta ingerülten a ..... (Kék)

Talán köszönne! – válaszolta a ..... (Sárga)

Még hogy én köszönjek? – morgott fitymálóan a ..... (Kék)

Most már egészen belém mászik! – szólt döbbenten a ..... (Sárga)

Nicsak, milyen szép zöld pötty! – kiáltott fel a ..... (kisfiú)

A két festékpötty összefolyt.

3. Ismeretlen szöveg önálló feldolgozása (4. sz. melléklet)

Ezt a feladatot kifejezetten tehetséggondozás céljából illesztettük be. Csakis jól olvasó tanulóknak kínáljuk! Használjunk fel minden alkalmat, hogy tanítványainkat olvasóvá, könyvtárhasználóvá neveljük. Egy másik meserészlet bemutatásával felkelthetjük érdeklődésüket más művek elolvasására is.

B) A csoportok munkájának ellenőrzése

A 2. csoport munkájának ismertetésével ellenőrizhető az 1. csoport feladatvégzése is.

– Ellenőrizzük, hogy a megfelelő szereplő nevét írtátok-e a vonalakra! Az első csoportban dolgozóknak a szereplők nevével azonos színnel kellett színeznie!

Ha sor került a meserészlet elolvasására, akkor könyvajánlóként is ismertethetik a tanulók az olvasott részletet.

(Lázár Ervin: *Manógyár*. Századvég Kiadó, 1993, ISBN 963 7911 820)

Időkitöltő feladat:

Vonalakkal tördelt felület színezése három színnel.

– Múlt alkalommal ezt a felületet két színnel színeztétek ki. Most használjatok 3 – kék, sárga, zöld – színt. Törekedjete egy változatos kép alkotására!

III. LAZÍTÓ JÁTÉK

5 PERC

Sárga (guggolj le) – kék (fogd meg a füled) –zöld (állj egyenesen)!

Az ismert (Tűz, víz, repülő) játékot aktualizáltuk. Megegyezünk a gyerekekkel, hogy melyik szó milyen cselekvést jelent.

– Ha a sárga szót mondom, guggoljatok le! Ha a kék szót halljátok, fogjátok meg a fületeket! A zöld szóra álljatok egyenesen! Próbáljuk ki! Sárga! – a tanító várja meg, míg mindenki leguggol. Kék!...

A tanító először egymás után lassan mondja a színeket, hogy a gyerekek memorizálni tudják a hozzájuk tartozó cselekvéseket. Aztán gyorsabban és még gyorsabban követik egymást a kódolt parancsok.

IV. SZÖVEGTARTALMAT KÖZVETÍTŐ HANGOS OLVASÁS

10-20 PERC

A) A *Kék meg a Sárga* című olvasmány szereplőinek megnevezése

Írjuk fel a táblára: sárga – Sárga, kék – Kék (kisfiú – csak akkor írjuk fel, ha kellő *tapasztalattal* rendelkeznek a gyerekek a köznével–tulajdonnévvel kapcsolatosan). Mindkét változat előfordul a szövegünkben.

– Szerintetek ez *elírás (nyomdahiba)*? Mit jelent a *kisbetűvel* kezdődő? Mikor használja az író a *nagybetűvel* kezdődőt? Milyen tulajdonságait ismerjük meg a Kék úrnak (hölgynek)? Hát a Sárgának?

B) A szereplők érzelmei

– Melyik szereplő *rokonszenves* nektek? Miért?

Ezek után olvastassuk fel többször is a II. 1. differenciált feladatban szereplő mondatokat. Játszanak bátran a hangjukkal a gyerekek, így egyre jobban ráérezhetnek az ingerült, fitymáló, döbrent érzést sejtető hangszínre!

C) Rádiójáték

– Hallottatok már rádióban *mesejátékot*? Mi segít a *mese elképelésében* (hangeffektusok, a színészek hangja, odaillő zenerészletek...)? *Hangjátékoknak is hívjuk ezeket az előadásokat*. Mit gondoltok, miért? (Figyelem: nem látjuk az arcmimikát, gesztusokat!)

– *Csoportokban készüljétek fel a szöveg szerepek szerinti felolvasására!* Jelöljétek meg azokat a mondatokat, melyeket ti fogtok felolvasni. Gyakoroljátok, hogy pontosan kapcsolódjanak egymáshoz a gondolatok.

A szimpátia alapján szerveződött 4 fős csoportok – mindegyikben legyen olyan tanuló, aki az előző foglalkozáson szereplők szerint osztotta fel a szöveget – készüljenek fel a szöveg szerepek szerinti felolvasására. Biztasunk mindenkit, hogy képességének megfelelő mennyiségű szöveget válasszon.

Érdeemes a kulcsínre is adni. Egy asztal mögé helyezzünk el négy széket, papírgurigákból mikrofont is készíthetünk. Konferáljuk fel a „rádió” következő műsorszámát.

Ismét előfordulhat, hogy a gyerekek nem bírják türelemmel az összes csoport előadását. Tarthatunk szünetet, ha beleegyeznek; másnap megismételheti a rádió ezt az adását.

V. ÉRTÉKELÉS

5 PERC

A tanulói önértékelésnek, illetve a tanítói értékelésnek a fő szempontja az együttműködés. A következő szempontokat adhatjuk az olvasásgyakorlás tudatosításához: az önálló felkészülés sikeressége a szerepek szerinti – párbeszédés – hangos olvasáshoz; a szövegtartalomnak megfelelő hangsúlyozás; a szereplők kapcsolatrendszérének megfigyelése, kifejezése a hangos olvasáskor.

TARTALÉK FELADAT

SZÍNVILÁG – SZÓVILÁG

10 PERC

1. Hangulat és szín párosítása

„Milyen színűek lehetnek azok a manók, akikre a következő tulajdonságok illenek?”

Szókártyákon a tulajdonságok: vigyorogatnak, mélabúznak, mérgelnek, kotnyeleznek, titokzálnak, bölcseznek, rontanak-bontanak.

A válaszadás színkártyák, ill. színes ceruzák használatával: vörös, sötétkék, méregzöld, sárga, narancssárga, lila színválasztékból.

Ezt a feladatot azoknak a gyerekeknek javasoljuk, akik elolvasták a *Manógyár* című könyvből vett szöveg részletet. Heterogén összetételű csoportokat szervezzünk, mert a szavak olvasása – furcsaságuk miatt – nehéz. A színekkel való megfeleltetés közös megegyezéssel történjen.

A csoportok egymás munkájának megtekintésével tapasztalják, hogy nagyon sokféleképpen gondolkoznak. Ebben a feladatban nincs jó vagy rossz megoldás.

2. Színvilágból hangulatra következtetés

Franz Marc: *A sárga tehén*

Paul Klee: *Táj sárga madarakkal*

A képet a csoportok számának megfelelően nyomtassuk ki. Minden csoport kap egy lapot is. A lapot a csoport tagjaival egyező számú részre osztottuk, és középre még egy üres kört is rajzoltunk. Ebbe kerül a megegyezéssel született csoportvélemény. Ezt a választott íródeák jegyzi le. Minden gyerek azt az egy szót írja le a saját rekeszébe, amelyik eszébe jut a képről.

– Milyen szavak jutnak eszedbe a kép nézegetése közben? Egyet írf le a lapra! A leírt szavak közül azt az egyet írjátok a lap közepére, amelyikkel mindannyian egyetértetek!

Ha még nem játszottunk ilyet, akkor az egyik képet nézzük meg közösen. Elvont fogalmak gyűjtése felé tereljük a gyerekek gondolatát. Pl.: *A sárga tehén* c. képnél: vidám(ság), ugrál(ás), jókedv, szabad tér, mesebeli állat.

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

Tippelj! Milyen szín keletkezik, ha a következő két szín folyik össze?
(Ellenőrizd a festékek egymásra pötytyintésével!)

kék – sárga keveredik

a) lila   b) sárga   c) zöld

piros – sárga keveredik

a) piros   b) narancssárga   c) kék

fekete – fehér keveredik

a) szürke   b) fekete   c) sötétkék

piros – kék keveredik

a) vörös   b) kék   c) lila

2. sz. melléklet

5. fl. Ki mondta a következő mondatokat? Színezd a szereplő nevének megfelelő színre!

Nem menne kicsit távolabb?

Talán köszönné!

Még hogy én köszönjek?

Most már egészen belém mászik!

Nicsak, milyen szép zöld pötyty!

3. sz. melléklet

*Két festékpötty egymás mellé esett a papírra. Így beszélgettek egymással.
Írd le a mondataik után a festékek nevét!*

Nem menne kicsit távolabb?

– mondta ingerülten a .....

Talán köszönné!

– válaszolta a .....

Még hogy én köszönjek?

– morgott fitymálóan a .....

Most már egészen belém mászik!

– szólt döbbenetesen a .....

Nicsak, milyen szép zöld pötty!

– kiáltott fel a .....

A két festékpötty összefolyt.

4. sz. melléklet

Fejezd be a történetet!

Ott volt.

Akkor, mint egy gyalogszék, de amúgy igen tekintélyes. Fényes rézcsövek tekergőztek benne, izmos dugattyúk jártak föl-alá, kicsiny pörgettyű, színes propellerek forogtak rajta, sisegtek a hajtószíjak, lánctalátétek, lendkerekek. Helyre kis masina volt.

– Na, ez az – mondta Tupakka. – Ez a manógyár.

Már éppen kezdtem értetlenül nézni, amikor csissz-csesz, nyiköri-nyekeri, kinyílt a gépezet végén egy ajtócska – olyanforma, mint a kakukkos óráé –, és tömött aktatáskával a hóna alatt kísértelt rajta egy vigyori manócska.

– Buff-buff. Huhu – mondta, és gyors léptekkel eltűnt egy rejtett szénaalagútban.

Azon tűnődtem, hogy most ez köszönt vagy ijesztgetett, amikor Tupakka megszólalt.

– Ez azért van, mert süt a nap.

– Mi van azért?

– Hogy vigyori.

– Mert ha nem süt?

– Akkor ajaj. Meg hajaj. Mert csendes esőben mélabús manócskák születnek, viharban mérgesek, szélben érdesek, zivatarban kotnyelesek, éjjel titokzatosak, holdvilágoson bölcsek, viharoson rosszmájúak, akkor meg, amikor a Rohadtsarok felől jön a rossz idő, rontóbontók.

– És mi lesz velük?

– Mi lenne? Szétszélednek a világban, odaszegődnek egy-egy emberhez, és vigyorogatnak, mélabúznak, mérgelnek, érdelnek, kotnyeleznek, titokzálnak, bölcseznek, rosszmájúlnak, rontanak-bontanak. Minden embernek jut belőlük. Némelyiknek nem is egy. Jaj annak, akinek három rontó-bontója van.

Ijedten tekergettem a nyakam.

– Nekem is van?

Tupakka göcögve nevetett:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Lázár Ervin: *A manógyár* (részlet)

5. sz. melléklet

Szó- és színkártyák

Ragasszátok arra a színes lapra a szókárttyákat, amelyikhez szerintetek illik!

vigyorogatnak

mélabúznak

mérgelnek

kotnyeleznek

titokzálnak

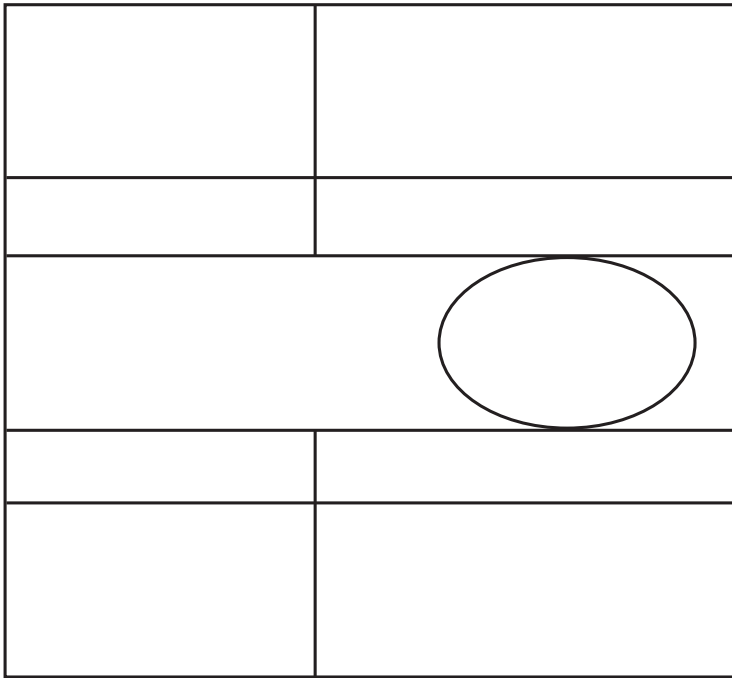
bölcseznek

rontanak-bontanak

vörös, sötétkék, méregzöld, sárga, narancssárga, lila, világoszöld

Időkitöltő feladat

Színezd ki három színnel (kék – sárga – zöld)!

LÁZÁR ERVIN: A NAGYRAVÁGYÓ FEKETERIGÓ

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A befogadói magatartás alapozása

Feltételek teremtése az irodalmi szöveg saját értelmezéséből fakadó élmény megragadására, vélemény megfogalmazására. Az önismeret fejlesztése

AJÁNLOTT IDŐKERET

3 x 45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7-9 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

Vizuális nevelés: színek világa, kifejező ereje

Ének-zene: dalos játékok, zenehallgatás

Természetismeret: élőlények – madarak

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

A nem verbális kommunikáció néhány elemének megfigyelése

Különféle dramatikus formák kipróbálása

Önálló feladatvégzés megtapasztalása

Az aktív és passzív szókincs bővítése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Legyen tapasztalatuk hosszabb szövegfeldolgozásról.

Ismerjék már az ábécés betűrendet.

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Olyan dramatikus játékok, melyek az önismeretet, barátkozást, elfogadást segítik

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Érzékenység, nyitottság fejlesztése irodalmi élmények, elemi erkölcsi értékek befogadása iránt
- Az olvasási képesség differenciált fejlesztése
- A szövegelemző műveletek differenciált alkalmazása
- A szövegtartalom felfedezése, gondolati és érzelmi reakciók kifejezésére ösztönzés
- Az olvasottak elképzelése, továbbgondolása, bővítése
- Érdekes nyelvi jelenségek felfedezése megfigyelése, alkalmazása

AJÁNLÁS

Lázár Ervin meséje terjedelme miatt nem szokott a 6–8 éves korosztály olvasókönyveibe kerülni. Pedig tartalma, nyelvezete, a benne megjelenő konfliktus, problematika nagyon alkalmassá teszi arra, hogy ebben az életkorban foglalkozzunk vele alaposabban, elmélyülten.

Ez a mese igazán sok lehetőséget kínál azonosulásra, a saját élmények mozgósítására, véleményalkotásra, vitára, a történések dramatikus játékban való megjelenítésére, a társas környezetben való eligazodásra, az önismeret fejlesztésére. A szöveg terjedelme, gazdagsága, telítettsége indokolja, hogy hosszabb ideig, minimum egy hétig, de akár kettőig is foglalkozzunk vele.

Inspiráló a szöveg, sokféle művészeti alkotást, játékot, tevékenységet, feladattípust hív elő.

Bőven mértük a játékokat, feladatokat, lazábban kapcsolódó tevékenységeket, ötleteket, hogy az osztály és tanítója érdeklődésének, teherbírásának megfelelően lehessen szelektálni és differenciálni, amikor csak szükséges.

A modulsorozatunkkal mintát kívánunk nyújtani hosszabb lélegzetű irodalmi művek feldolgozásához. Olyan élményszerzés a cél, mely elindítja tanítványainkat az olvasóvá válás útján. Ezért a feldolgozandó mű kiválasztásánál figyelembe kell vennünk tanítványaink érdeklődését, olvasástechnikai színvonalát, éleletterét, s hogy mi magunk miben tudunk hitelesen elmélyülni.

2. osztályban a következő műveket választékként javasoljuk:

Kormos István verses meséi

Kormos István: *Vackor* (csak 1-2 fejezet)

Kányádi Sándor: *A világlátott egérke*

Rudyard Kipling: *Riki-Tiki-Tévi*

Janikovszky Éva: *Bertalan és Barnabás*

Csukás István: *A téli tücsök meséi*

Janosch: *Kismackó*

Rémusz bácsi meséi

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés.

TÁMOGATÓRENDSZER

A mesét több részletben ismerik meg a tanulók, ezért a feldolgozandó szöveget a részlet első és utolsó néhány szavával jelöltük meg az adott feladatnál.

Boldizsár Ildikó: *Meseepétika*

Kaposi László: *Játékkönyv*. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő.

A dráma tanítása – segédlet az 1–2. osztályban tanítók számára. Szerk.: Kaposi László. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő, 1999.

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessen. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

I. rész

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŰJTÉ- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás						
Az osztály érdeklődésének, motiváltságának megfelelően választható tevékenységek						
A)	Madárhangokhoz tulajdonságok rendelése	Finom hangmegfigyelés, differenciálás; nyelvi találékonyság, ötletesség, játékoság fejlesztése; különböző érzéketek, észlelések összehangolása, megfeleltetése; vélemények egyeztetése, közös döntés képessége	Elmélyült, nyugodt megfigyelésre képes csoport számára	heterogén csoport	bemutató játék	Magyarország madárhangjai kazetta vagy CD Paletták, színes papírdarabok, számkártyák
B)	Madárhangokhoz tulajdonságok rendelése	Fantázia	Kifinomult hallással rendelkező, csöndes, türelmes csoportoknak	heterogén csoport vagy frontális	bemutató – zenehallgatás	kazetta – CD
C)	Madárhanghoz madárkép rendelése	Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése		heterogén csoport, ill. frontális	bemutató	kazetta – CD madárképek
D)	A <i>Madarak voltunk</i> című mondóka/játék felidézése, eljátszása	Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése; metakommunikáció fejlesztése	Mozgásos játékokat kedvelő osztályoknak	frontális	játék	1. melléklet
E)	Madárhang megfigyelése a természetben	Figyelem, koncentráció, empátia		esetleg erdei iskolában, természet közelében		

II. A szövegfeldolgozás előkészítése**A csoport érdeklődésének, motiváltságának megfelelően választható tevékenységek**

A)	Madárképhez név (szókérdő) rendelése, olvasása	Összetett szavak olvasása		heterogén csoport		madárképek, szókérdők 2. sz. melléklet
B)	Az én madaram. Személyes választás	Vitakészség, érvelés fejlesztése Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése	Jó beszédkultúrával rendelkező csoportoknak	heterogén csoport	vita, szavazás	szókérdők, madárképek, 3. sz. melléklet

III. A nagyravágyó feketeterítő című mese első részének élményszerű bemutatása („A feketeterítő a ligetben élt. ... Gyere vissza egy hét múlva!”)

	A tanító felolvasása – 1. rész	A hallott szöveg befogadása, a szövegtartalom követése, belső képek létrehozása, empátia	A szöveget hallás után könnyebben befogadóknak	heterogén csoport	frontális	szöveg
--	--------------------------------	--	--	-------------------	-----------	--------

IV. A szövegtartalom felfedezése, értelmezése, személyessé tétele – első szint (Az alapkonfliktus megértése)

A)	Közös beszélgetés, spontán reakciók	Az önkifejezési képesség fejlesztése; a beszédbátorság és a beszédkedv felkeltése;		frontális	megbeszélés	
B)	Közös beszélgetés kötött mondatkezdéssel	Mondatalkotás	Egyszerű drámajátkelem	frontális	játék	
C)	Önismereti játék	Önismeret, bizalom, csoport előtti megnyilvánulás	Elfogadó közösség számára, ahol már önismereti megnyilvánulásokra volt lehetőség	frontális	beszélgetés	tündérszák

V. Egyszerű feladatok a szöveggel, tájékozódás a szövegben

A)	Memóriapróba	Szókérdő, memória fejlesztése		homogén csoport		papír, ceruza
B)	Madárnevek kikeresése a szövegből (négy eltérő nehézségű és hosszúságú szöveg)	Tájékozódás a szövegben, szavak kiválasztása a szövegből megadott szempont szerint		homogén csoport vagy differenciált egyéni		4. sz. melléklet

C)	A kiválasztott madárnevek csoportosításához szempontválasztás (pl. szótag-, betűszám, kezdőbetű szerint, összetett szó-e, neve tartalmaz-e színt, költöző, énekes, méret, táplálkozás stb.)	Szókincs fejlesztése Csoportalkotás, szempontválasztás, döntés		heterogén csoport	megbeszélés	szókártyák, 5. sz. melléklet
----	---	---	--	-------------------	-------------	------------------------------

VI. Olvasástechnikai feladatok, egyszerű nyelvtani és szókincsbővítő játékok Különböző haladási szinteknek megfelelően választható tevékenységek

A)	A szókártyák piramisba rendezése. Olvasásuk gyakorlása	Olvasástechnika fejlesztése	Hosszabb szavakat nehezen olvasóknak	differenciált egyéni munka		szópiramis, 6. sz. melléklet
B)	Szétvágott összetett szavak összeillesztése	Olvasástechnika fejlesztése	Hosszabb szavakat nehezen olvasóknak	differenciált egyéni munka		szétvágott szókártyák, 7. sz. melléklet
C)	Árulkodó madárnevek keresése a szókészletből, ezek szómagyarázata (szófejtés)	Információ átadása, befogadása, csoport előtti beszéd	Jó nyelvérzék, nyelvi fantázia segít	homogén csoport		
D)	„Színes” madárnevek kigyűjtése a szókészletből		Viszonylag egyszerű, problémamentesen megoldható feladat	homogén csoport		

VII. Önálló munka

A)	Könyvtári vagy otthoni gyűjtőmunka	Olvasástechnika, önálló ismeretszerzésre való igény felkeltése	Szívesen búvárkodóknak, könyvekben jól tájékozódóknak	differenciált egyéni munka		
B)	Felkészülés a felolvasásra	Olvasástechnika		differenciált egyéni munka		három szövegrészlet, 8. sz. melléklet

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

Az osztály érdeklődésének, motiváltságának megfelelően választható tevékenységek

A) Madárhanghoz szín rendelése

Jellegzetes madárhangok közös meghallgatása felvételről (kb. 6-8 madárhang, lehetőleg a mesében szereplők legyének, köztük a feketeigó).

A csoportok előtt különböző színek (kb. 6-8 szín, köztük a fekete) palettán.

– *Melyik hanghoz melyik színt választanátok?*

A hangokat számok jelölik, ezeket kell a színekhez helyezni a gyerekeknek. Valószínűleg sokféle megoldás lesz. Nincs „jó” megoldás!

Kétszer is meghallgathatják a hangokat, de ne hagyjunk túl sok időt erre a feladatra; inkább az első benyomás alapján döntsenek.

B) Madárhangokhoz tulajdonságok rendelése

Választás a táblára felírt jelzők közül.

– *Melyik hanghoz melyik tulajdonság illik? Indokold meg választásodat!*

(vidám, félénk, undok, erőszkas, nagyképű, bohóckodó, komoly, kedves)

Minden megoldás „jó” lehet.

C) Madárhanghoz madárkép rendelése

– *Melyik hang melyik madaré lehet?*

Van jó megoldás. A tanító adja meg a végén a helyes válaszokat.

D) A *Madarak voltunk* című mondóka/játék felidézése eljátszása

Minden gyerek más madarat választ. Variációk:

a) – *Mutasd a mozdulataiddal, milyen alakú kalitkába vagy fészekbe tennéd!*

b) Színt kell húzni, olyan madarat kell választani, amelyen van a kihúzott szín.

c) Betűt kell húzni, ezzel kezdődjön a madár neve.

d) Akármilyen madarat lehet választani, de meg kell azt jeleníteni. Esetleg nem is szabad kimondani a nevét – a többieknek kell találniuk azt.

E) Madárhang megfigyelése a természetben

Osztálykiránduláson, séta közben, szerencsés esetben csak egy kitárt ablaknál:

– *Felismertél-e néhány madarat a hangjáról? Madárpárbeszédet hallottál-e? Szerinted milyen hangulatban szólalt meg egy-egy madár?*

Nehezebb megfigyelési szempontok:

– *Hány hangon énekel a megfigyelt madár? Kivehető-e valami ritmus a dalában? Milyen hangulatúnak érzed az énekét? Vidám? Izgatott?*

II. A SZÖVEGFELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

A csoport érdeklődésének, motiváltságának megfelelően választható tevékenységek

A) Madárképhez név (szókértve) rendelése, olvasása (2 sz. melléklet)

– *Mi a neve?*

A jó megoldást a tanító jelzi.

B) Az én madaram. Személyes választás (3. sz. melléklet)

– *Válaszd ki azt a madarat, amelyik a legjobban tetszik! Melyiknek örülnél, ha reggelente az ablakodban ülne? Miért okozna ez örömet neked? Szerinted miért ülhetnek a madarak az ember ablakába?*

– *Vitassátok meg, lehetséges-e barátság az emberek és az állatok között!*

III. A SZÖVEG ELSŐ RÉSZÉNEK ÉLMÉNYSZERŰ BEMUTATÁSA

(„A fekete rigó a ligetben élt. ... Gyere vissza egy hét múlva!”)

A tanító felolvasása – 1. rész

A mese elejét hallgatják meg a gyerekek, melyből kiderül, hogy a fekete rigó utálta fekete tollát, irigyelte a többi madár színes „ruháját”. A kismadár barátot keresett a ligetben, de már minden madárnak volt barátja. A rigónak nem volt elég önbizalma, hogy előbújjon, és felajánlja a barátságát. Így mindketten szomorúak maradtak.)

IV. A SZÖVEGTARTALOM FELFEDEZÉSE, ÉRTELMEZÉSE, SZEMÉLYESSÉ TÉTELE – ELSŐ SZINT

(Az alapkonfliktus megértése)

A) Közös beszélgetés, spontán reakciók

„*Miért éppen egy kismadár barátot keresett magának ez a kismadár? Te mit tettél volna a fekete rigó helyében?*”

B) Kötött mondatkezdés

A tanító megadja a mondatkezdő mondatszakaszt.

Pl.:

– *A rigó azért volt szomorú, mert...*

– *A kismadár azért görbült lefelé a szája, mert...*

Körben állunk, mindenki mond egy mondatot a fenti kezdéssel. Biztassuk a gyerekeket minél többféle ok végiggondolására. A tanító a körben maga is megszólal, amikor azt alkalmasnak ítéli.

C) Önismereti játék

– *Miért szeretett volna megszabadulni a rigó a feketeségétől?*

A kör közepén van egy tündérszék. Ide beledobhatjuk azokat a tulajdonságainkat, amiktől szeretnénk megszabadulni, és innen kivethetjük azt is, amit hiányolunk magunkban. (A megszólalás nem kötelező!)

V. EGYSZERŰ FELADATOK A SZÖVEGGEL, TÁJÉKOZÓDÁS A SZÖVEGBEN

A) Memóriapróba

– *Hány madárra emlékeztek a most olvasott szövegrészletből? Mely barátkozó párokra tudtok visszaemlékezni?*
Szógyűjtés.

B) Madárnevek kikeresése a szövegből, aláhúzásuk (4. sz. melléklet)

– *Húzd alá a szövegben a madárneveket!*

A négy (eltérő nehézségű és hosszúságú) részre felosztott szöveget megkapják a csoportok. Az összes, a szövegben szereplő madárnév közös összegyűjtése. Szókártyák elhelyezése jól látható helyre. (Hosszú távra maradjon kint a táblán vagy a falon.)

– *Melyik nevét nem hallottad még?*

C) A kiválasztott madárnevek csoportosításához szempontválasztás (5. sz. melléklet)

1. Egy közösen választott példa után a csapatok önállóan keresnek szempontokat. Lejegyzik.

Pl.: szótag-, betűszám, kezdőbetű szerint, összetett szó-e, neve tartalmaz-e színt, költöző, énekes, mérete, táplálkozása stb.

2. Közösen választanak a csapattagok, hogy a sok szempont közül melyik szerint csoportosítják a kártyákat.

VI. OLVASÁSTECHNIKAI FELADATOK, EGYSZERŰ NYELVTANI ÉS SZÓKINCSBŐVÍTŐ JÁTÉKOK

Különböző haladási szinteknek megfelelően választható tevékenységek

A) A szókártyák piramisba rendezése. Olvasásuk gyakorlása

B) Szétvágott összetett szavak összeillesztése (6. sz. melléklet)

– *Alkoss a szókártyákból madárneveket!*

(Segítenek a táblán vagy a falon kint lévő szókártyák.)

C) Árulkodó madárnevek keresése a szókészletből, ezek szómagyarázata (szófejtés)

(7. sz. melléklet)

– *Mit gondoltok a neveik alapján a madarokról? Beszéljétek meg társaitokkal!*

(Pl. szín: vörösbecs, hang: uhu, méret: ökörszem)

D) „Színes” madárnevek kigyűjtése a szókészletből

(Pl. aranyálinkó, vörösbecs)

VII. ÖNÁLLÓ MUNKA

A) Könyvtári vagy otthoni gyűjtőmunka

– Gyűjtsetek még színes, ill. árulkodó madárneveket!

B) Felkészülés a felolvasásra (8. sz. melléklet)

– Bemutató olvasásra készüljete fel a kapott szöveg többszöri elolvasásával!

A tanulók olvasástechnikai szintjüknek megfelelően különböző hosszúságú, nehézségű szöveget kapnak.

Célszerű ezt az egységet követően rajzórát szervezni.

– A feketerigó elégedetlen volt a színével. Szerinted milyen külsőt választott volna magának?

– Szerinted hogy néz ki az a madár, amelyiket a kishű barátjává választ?

(Ajánlott a tempera használata ehhez a munkához.)

MELLÉKLET**1. sz. melléklet**

MONDÓKA

Madarak voltunk,
földre szálltunk,
búzamagot szedegettünk.
Mondd meg nekem te,
melyik lennél te?
Hányat szednél te?

2. sz. melléklet

Madárképek – szóképek

zöld küllő

gólya

fekete rigó

veréb

4. sz. melléklet

<p>A fekete rigó fénylőn fekete volt. És nem tetszett neki a fekete szín.</p>	<p>Olyan szép piros tollakat akart, mint a vörösbegyé, zöldeket, mint a gyurgyalagé, fehérét, mint a kócsagé, s olyan cifrát, mint a papagájé.</p>
<p>A madarak legtöbbször volt már barátja. A barázdabillegetőnek a szőriszarka, a gyurgyalagnak a szalakóta, a gólyának a kanalas gém, a búbosvöcsöknek a bölömbika.</p>	<p>A madarak legtöbbször volt már barátja. A barázdabillegetőnek a szőriszarka, a gyurgyalagnak a szalakóta, a gólyának a kanalas gém, a búbosvöcsöknek a bölömbika. Csak a macskabagolynak meg a szürke varjúknak nem volt barátja, de ők igen mogorvák, nincs is szükségük barátokra.</p> <p>Na és persze a fekete rigónak sem volt barátja, mert szégyellte a színét, s emiatt fönn hordta az orrát.</p>

3. és 6. sz. melléklet

A MESÉBEN ELŐFORDULÓ MADARAK KÉPE ÉS MADÁRNEVEK SZÓKÁRTYÁJA
(A tanítói eszközként használt szóképekre ugyanezeket a szavakat jól látható betűmérettel írjuk fel!)

FEKETERIGÓ	SZALAKÓTA
VÖRÖSBEGY	GÓLYA
GYURGYALAG	KANALAS GÉM
KÓCSAG	BÚBOS VÖCSÖK
PAPAGÁJ	BÖLÖMBIKA

UHU	MACSKA- BAGOLY
BARÁZDA- BILLEGETŐ	SZÜRKE VARJÚ
SZŐRISZARKA	ZÖLD KÜLLŐ
BÚBOS BANKA	SÁRGARIGÓ

5. sz. melléklet

SZÓPIRAMIS

UHU
 GÓLYA
 KÓCSAG
 PAPAGÁJ
 VÖRÖSBEGY
 FEKETERIGÓ
 KANALAS GÉM
 MACSKABAGOLY
 BARÁZDABILLEGETŐ

7. sz. melléklet

SZÉTVÁGOTT ÖSSZETETT SZAVAK

FEKETE	BILLEGETŐ
VÖRÖS	KÜLLŐ
BÖLÖM	BEGY
ZÖLD	RIGÓ
MACSKA	BAGOLY
BARÁZDA	BIKA
SÁRGA	RIGÓ

8. sz. melléklet

<p>A FEKETERIGÓ FÉNYLŐ FEKETE VOLT. ÉS NEM TETSZETT NEKI A FEKETE SZÍN. SE FÉNYLŐN, SE PUHÁN. DÜHÖSKÖDÖTT. AZT MONDOGATTA MÉRGESEN: „CSK, CSK, CSK!”</p>	<p>Bánata akkor vált mégis szívbe markolóvá, amikor a kisfiú eljött a ligetbe, és azt mondta a madaraknak:</p> <p>– Kellene egy barát. Egy madárbarát. Aki reggelente megkocogtatná az ablakomat, és mindennap megajándékozhatnám kenyérmorzsával.</p>
<p>Na és persze a feketerigónak sem volt barátja, mert szégyellte a színét, s emiatt fönn hordta az orrát. Furcsa dolog, de így volt. Mással is megesik: szégyell valamit, és azt hiszi, csak úgy tudja elviselni szégyenét, ha fönn hordja az orrát. Így aztán nem talált baráttra a kisfiú. Pedig ott lapult a fűben a feketerigó, és azt gondolta magában: „Én szívesen lennék barátja ennek a kisfiúnak.”</p>	

LÁZÁR ERVIN: A NAGYRAVÁGYÓ FEKETERIGÓ

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A befogadói magatartás alapozása

Feltételek teremtése az irodalmi szöveg saját értelmezéséből fakadó élmény megragadására, vélemény megfogalmazására. Az önismeret fejlesztése

AJÁNLOTT IDŐKERET

3 x 45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7–9 éves tanulóknak ajánlott

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

Vizuális nevelés: színek világa, kifejező ereje

Ének-zene: dalos játékok, zenehallgatás

Természetismeret: élőlények – madarak

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

A nem verbális kommunikáció néhány elemének megfigyelése

Különbéle dramatikus formák kipróbálása

Önálló feladatvégzés megtapasztalása

Az aktív és passzív szókincs bővítése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Legyen tapasztalatuk hosszabb szövegfeldolgozásról

Ismerjék már az ábécés betűrendet

Legyen gyakorlatuk a szótagolásban

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Olyan dramatikus játékok, melyek az önismeretet, barátkozást, elfogadást segítik

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

– Érzékenység, nyitottság fejlesztése irodalmi élmények, elemi erkölcsi értékek befogadása iránt

– Az olvasási képesség differenciált fejlesztése

– A szövegelemző műveletek differenciált alkalmazása

– A szövegtartalom felfedezése, gondolati és érzelmi reakciók kifejezésére ösztönzés

– Az olvasottak elképzelése, továbbgondolása, bővítése

– Érdekes nyelvi jelenségek felfedezése megfigyelése, alkalmazása

AJÁNLÁS

Lázár Ervin meséje terjedelme miatt nem szokott a 6-8 éves korosztály olvasókönyveibe kerülni. Pedig tartalma, nyelvezete, a benne megjelenő konfliktus, problematika nagyon alkalmassá teszi arra, hogy ebben az életkorban foglalkozzunk vele alaposabban, elmélyülten.

Ez a mese igazán sok lehetőséget kínál azonosulásra, a saját élmények mozgósítására, véleményalkotásra, vitára, a történetek dramatikus játékban való megjelenítésére, a társas környezetben való eligazodásra, az önismeret fejlesztésére. A szöveg terjedelme, gazdagsága, telítettsége indokolja, hogy hosszabb ideig, minimum egy hétig, de akár kettőig is foglalkozzunk vele.

Inspiráló a szöveg, sokféle művészeti alkotást, játékot, tevékenységet, feladattípust hív elő.

Bőven mértük a játékokat, feladatokat, lazábban kapcsolódó tevékenységeket, ötleteket, hogy az osztály és tanítója érdeklődésének, teherbírásának megfelelően lehessen szelektálni és differenciálni, amikor csak szükséges.

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés.

TÁMOGATÓRENDSZER

A mesét több részletben ismerik meg a tanulók, ezért a feldolgozandó szöveget a részlet első és utolsó néhány szavával jelöltük meg az adott feladatnál.

Boldizsár Ildikó: *Mesepoétika*

Kaposi László: *Játékkönyv*. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő.

A dráma tanítása – segédlet az 1–2. osztályban tanítók számára. Szerk.: Kaposi László. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő, 1999.

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

II. rész

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŪJTE- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás						
	Párválasztó játék – Hatan vannak a mi ludaink	Együttműködés, Elfogadás, döntés	Egymás elfogadása	frontális	játék	1. sz. melléklet
II. Szókincsbővítés						
	Beszámoló a gyűjtőmunkáról, a madárnév- gyűjtemény kiegészítése	Csoport előtti beszéd	Szókincsfej- lesztés	frontális	kutatásról beszámoló	szókártyák
III. Olvasástechnika fejlesztése						
A)	Szóolvasás, csoportosítás szótagszám szerint	Együttműködés, olvasástechnika fejlesztése	Szótagolás fejlesztésre	heterogén csoportmunka		2. sz. melléklet
B)	<i>A nagyravágyó feketerigó</i> című olvasmány korábban megismert (első) részének hangos olvasása	Hangos olvasás	Lassabban olvasók	homogén kiscsoportban végzett frontális	Csillagolvasás	szöveg- olvasás VII., 1. modul 8. sz. melléklete
IV. Lazítás						
A)	Spontán beszélgetés	Az önkifejezési képesség fejlesztése, a beszédbátorság és a beszédkedv felkeltése		frontális		
B)	Színezés, kompozíció alkotása	Önismeret, tájékozódás a csoportban	Egymáshoz való kapcsolódások segítése	egyéni munka		papírból kivágott madártoll, zsirkréta, csomagoló- papír

V. A nagyravágyó feketerigó című mese második részének olvasása
(„Talán ha az öreg festőművész... A jövő héten már ügyesebb leszek.”)

	Páros olvasás	Együttműködés, olvasástechnika fejlesztése		páros munka		2-2 azonos színű papírcsík, szöveg
--	---------------	--	--	-------------	--	------------------------------------

VI. A szövegértést bizonyító feladatok megoldása

A) Feladatlap megoldása						
1.	Színezéssel	Szövegértelmezés fejlesztése; a pontos szövegolvasás fejlesztése; felületesen olvasóknak	Felületesen olvasóknak	differenciált páros munka		feladatlap, 3. melléklet
2.	A megfelelő szereplő kikeresésével	Szövegben való tájékozódás fejlesztése	Hosszabb szöveg feldolgozásában is jártasaknak			feladatlap, 4. melléklet
3.	Igaz-hamis állítással	Emlékezet fejlesztése; pontos szövegolvasás fejlesztése				feladatlap, 5. melléklet
B)	A megoldások ellenőrzése	Figyelem		csoport		táblán a feladatok jó megoldása

VII. A szövegtartalom értelmezése, személyessé tétele

A)	Véleménynyilvánítás	Érvelés; szerep-, fókuszváltás		heterogén csoport	megbeszélés, vita	papírcsíkok
B)	Szövegalkotás írásban	Jó tanács, üzenet megfogalmazása; tapintat, vitakultúra				falevél alakú papír

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

Párválasztó játék – Hatan vannak a mi ludaink (1. sz. melléklet)

A gyerekek párosával körbesétálják a középen álló gúnárt. A dal végén igyekeznek minél gyorsabban – nehogy hoppon maradjanak, gúnárrá változzanak – egy újabb párt választani. Ha a gúnárnak sikerül párt fognia, akkor a pár nélkül maradt játékosból lesz az új gúnár.

II. SZÓKINCSBŐVÍTÉS

Beszámoló a gyűjtőmunkáról, a madárnévgyűjtemény kiegészítése

A gyerekek gyűjtőmunkájában szereplő madárneveket is írjuk papírcsíkokra, és helyezük a többi mellé a táblára.

III. OLVASÁSTECHNIKA

A) Szóolvasás, csoportosítás szótagszám szerint (2. sz. melléklet)

A csapatok papírcsíkokra felírt színneveket és számkártyákat kapnak. A számkártyákat középre kirakják. Minden csoporttag húz a színekből 4-et. Az elsőt felolvassa, letapsolja, majd a szótagszámnak megfelelő számkártya alá rakja. A tőle jobbra ülő következik az ő szókártójával. Így tovább, egyesével, amíg az összes szókártya el nem fogy. Ha a csoportok elkészültek, a másik csapat munkáját ellenőrzik.

3.

4.

MEGGYPIROS

ÉJFEKETE

B) A szöveg első részének hangos olvasása

Ajánlott, hogy egy csoportnyi gyerek az előző részt csillagolvasással hangosan felolvassa a tanítónak.

A csillagolvasás a felelgető és a stafétaolvasás keveréke. Egy tanuló egy mondat olvasása után szólít valakit, majd ismét ő olvas, újra szólít valakit stb. Tehát minden második alkalommal ugyanaz a gyerek olvas. E gyakorlati mód előnye, hogy egy gyereket jól megfigyelhetünk, de a többieket is foglalkoztatjuk.

Célszerű az osztályt már itt gondolatban három részre osztani, ugyanis a mű feldolgozása során három alkalom lesz arra, hogy a tanító tapasztalatot szerezzen ismert, gyakorolt szöveg felolvasatásával a gyerekek hangos olvasástechnikai tudásáról.

IV. LAZÍTÁS

A) Spontán beszélgetés

– A mesénk egy ligetben játszódik, ahol sok-sok színes madár élt egymással jó barátságban. – Képzeljük el, milyen a mi ligetünk! Meséljétek róla (növények, színek, hangok, illatok, fények, árnyékok, járókelők)!

B) Színezés, kompozíció alkotása

– Ha madár volnál, milyen színű lennél?

Papírból kivágott tollak színezése zsírkrétával.

Az elkészített tollakat a tanulók egy kartonpapírra teszik egyenként. (Mindegyik egy-egy madarat jelképez.) Mindenki eldöntheti, ki mellé, kinek a közelébe kerül az őt jelképező toll.

V. A MESE MÁSODIK RÉSZÉNEK OLVASÁSA

(„Talán ha az öreg festőművész... A jövő héten már ügyesebb leszek.”)

Páros olvasás

A tanár színkártyák kiosztásával (a differenciált feladat nehézségét figyelembe véve) párokat hoz létre.

– Madárpárokkal olvassátok el a kapott szöveget!

A gyerekek a rigó első próbálkozását és felsülését olvassák: zöldre festi magát, hogy zöld küllőnek látszék.

A madarak kinevetik, a kislíúnak sem kell.

VI. A SZÖVEGÉRTÉST BIZONYÍTÓ FELADATOK MEGOLDÁSA

A) Feladatlap megoldása páros munkában

A gyerekek párokból dolgoznak a szintjüknek megfelelő feladatlapon. Páronként 1 feladatlapot kapnak.

1. Színezéssel (3. sz. melléklet)

Meserészlet és a két rigó rajza 1-1 lapon:

SZÍNEZD KI A RIGÓT ÚGY, AHOGY KIFESTETTE MAGÁT!

SZÍNEZD KI A RIGÓT ÚGY, MINTHA IGAZI ZÖLD KÜLLŐ LENNE!

2. A megfelelő szereplő kikeresésével (4. sz. melléklet)

MELYIK SZEREPLŐ MONDTA? ÍRD A MONDAT UTÁNI VONALRA!

- Nicsak, egy uborkamadár. ....
- Én szívesen lennék a barátod. ....
- Vagy netántán egy nagyra nőtt szöcske. ....

3. Igaz–hamis állítással (5. sz. melléklet)

DÖNTSD EL, IGAZ VAGY HAMIS! Jelöld a szokott módon a keretben!

A festőművész zöldre festette a rigót.

A zöld színű rigó azt hitte, ő a legszebb madár a ligetben.

A madarak kicsúfolták a rigót, mert ilyen furcsa madarat még nem láttak.

A kisfiú kinevette a feketerigót.

B) A megoldás ellenőrzése

A tanító a terem 2-3 pontjára, lefordítva helyezze ki a jó megoldásokat. Akik elkészültek a munkájukkal, saját magukat ellenőrizhetik a kirakott lapok segítségével.

VII. A SZÖVEGTARTALOM ÉRTELMEZÉSE, SZEMÉLYESSÉ TÉTELE

A) Véleménynyilvánítás

Mit gondolnak a madarak a feketerigóról?

– *Mindegyik csoport állapodjon meg 2 olyan tulajdonságról, amit a rigó jellemzőjének gondolnak a madarak.*

A papírok felragasztása a rajzórán készített festmények alá.

B) Szövegalkotás írásban

Néhány szavas üzenet lejegyzése.

– *Milyen tanácsot adnátok a rigónak, hogy barátot szerezhessen?*

A tanácsot a gyerekek egy falevélfarmájú papírra írják.

(Például ilyen mondatokra számíthatunk: *Próbálj vele játszani! Ne legyél undok! Hívd meg vendégségbe!*)

A beszámoló során azokat a tanácsokat, amelyekkel az egész osztály egyetért, tegyük ki a táblára!

Nagyon hasznos vita, töprengés alakulhat ki a feladat kapcsán.

Hagyjuk, hogy saját élmények, tapasztalatok is megfogalmazódhassanak.

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

Hatan vannak a mi ludaink – Kotta

HATAN VANNAK

Hatan vannak ami ludaink,
Három szürke, három fekete,
Gunár, gunár, libagunár gunár az eleje,
Akinek nincs párja, válasszon magának.

2. sz. melléklet

SZÁMKÁRTYÁK ÉS A SZÍNEK SZÓKÁRTYÁI

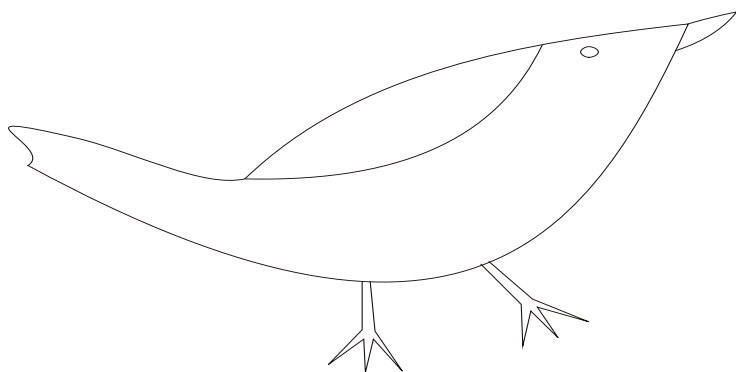
1   2   3   4   5

SÁRGA	PIROS
FEKETE	ZÖLD
NARANCS- SÁRGA	ÉJKÉK

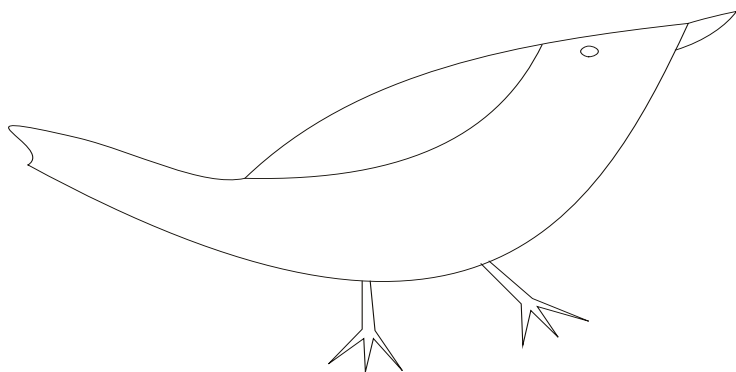
TÜRKIZKÉK	FEHÉR
MEGGYPIROS	ÉJFEKETE
LILA	MÉLYBARNNA
LEVENDULA- KÉK	CITROMSÁRGA
SZÜRKE	KÉK

3. sz. melléklet

1. fl. SZÍNEZD KI A RIGÓT ÚGY, AHOGY KIFESTETTE MAGÁT!

SZÍNEZD KI A RIGÓT ÚGY, MINTHA IGAZI ZÖLD KÜLLŐ LENNE!

4. sz. melléklet

3. fl. MELYIK SZEREPLŐ MONDTA?
 ÍRD A MONDAT UTÁNI VONALRA!

– Nicsak, egy uborkamadár! –

.....

– Én szívesen lennék a barátod. –

.....

– Vagy netántán egy nagyra nőtt szöcske. –

.....

5. sz. melléklet

4. fl. DÖNTSD EL, HOGY IGAZ VAGY HAMIS!

A festőművész zöldre festette a rigót.

A zöld színű rigó azt hitte, ő a legszebb madár a ligetben.

A madarak kicsúfolták a rigót, mert ilyen furcsa madarat még nem láttak.

A kisiú kinevette a fekete rigót.

LÁZÁR ERVIN: A NAGYRAVÁGYÓ FEKETERIGÓ

KÉSZÍTETTE: Andóné Nagy Katalin
Petik Ágota
Ruzsa Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A befogadói magatartás alapozása

Feltételek teremtése az irodalmi szöveg saját értelmezéséből fakadó élmény megragadására, vélemény megfogalmazására. Az önismeret fejlesztése

AJÁNLOTT IDŐKERET

3 x 45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7–9 évesek

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN

Vizuális nevelés: színek világa, kifejező ereje

Ének-zene: dalos játékok, zenehallgatás

Természetismeret: élőlények – madarak

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN

A nem verbális kommunikáció néhány elemének megfigyelése

Különféle dramatikus formák kipróbálása

Önálló feladatvégzés megtapasztalása

Az aktív és passzív szókincs bővítése

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK

Legyen tapasztalatuk hosszabb szövegfeldolgozásról

Ismerjék már az ábécés betűrendet

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK

Olyan dramatikus játékok, melyek az önismeretet, barátkozást, elfogadást segítik

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Érzékenység, nyitottság fejlesztése irodalmi élmények, elemi erkölcsi értékek befogadása iránt
- Az olvasási képesség differenciált fejlesztése
- A szövegelemző műveletek differenciált alkalmazása
- A szövegtartalom felfedezése, gondolati és érzelmi reakciók kifejezésére ösztönzés
- Az olvasottak elképzelése, továbbgondolása, bővítése
- Érdekes nyelvi jelenségek felfedezése megfigyelése, alkalmazása

AJÁNLÁS

Lázár Ervin meséje terjedelme miatt nem szokott a 6-8 éves korosztály olvasókönyveibe kerülni. Pedig tartalma, nyelvezete, a benne megjelenő konfliktus, problematika nagyon alkalmassá teszi arra, hogy ebben az életkorban foglalkozzunk vele alaposabban, elmélyülten.

Ez a mese igazán sok lehetőséget kínál azonosulásra, a saját élmények mozgósítására, véleményalkotásra, vitára, a történetek dramatikus játékban való megjelenítésére, a társas környezetben való eligazodásra, az önismeret fejlesztésére. A szöveg terjedelme, gazdagsága, telítettsége indokolja, hogy hosszabb ideig, minimum egy hétig, de akár kettőig is foglalkozzunk vele.

Inspiráló a szöveg, sokféle művészeti alkotást, játékot, tevékenységet, feladattípust hív elő.

Bőven mértük a játékokat, feladatokat, lazábban kapcsolódó tevékenységeket, ötleteket, hogy az osztály és tanítója érdeklődésének, teherbírásának megfelelően lehessen szelektálni és differenciálni, amikor csak szükséges.

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés.

TÁMOGATÓRENDSZER

A mesét több részletben ismerik meg a tanulók, ezért a feldolgozandó szöveget a részlet első és utolsó néhány szavával jelöltük meg az adott feladatnál.

Boldizsár Ildikó: *Mesepoétika*

Kaposi László: *Játékkönyv*. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő.

A dráma tanítása – segédlet az 1–2. osztályban tanítók számára. Szerk.: Kaposi László. Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő, 1999.

MODULVÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

III. rész

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT, A DIFFEREN- CIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ-, FELADAT GYŰJTÉ- MÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. Ráhangolódás						
	Játék: Hess, madarak!	Elfogadás, koncentráció, gyorsaság	Mozgáskoordináció fejlesztésére	frontális	játék	
II. Differenciált szövegértési feladat						
A)	Szétvágtott összetett szavak (madárnevek) összeillesztése	Humor; figyelem; olvasástechnika	Rész-egész felismerésére	homogén csoport munka	kártyák rendezése	feladatsor 1. melléklet
B)	Szóalkotó játék	Olvasástechnika fejlesztése; nyelvi találékonyság	Biztos szótagolóknak, jó rejtvényfejtőknek ajánlott		kártyák rendezése	feladatlap 2. melléklet
C)	Rövid ismeretterjesztő szöveg kiválasztása, olvasása, önálló értelmezése A szöveg alapján rajzolás, színezés	Szövegértés, adott szempontra való fókuszálás	Kiváló olvasóknak		kártyák rendezése	3. melléklet
D)	<i>A nagyravágyó fekete rigó</i> című olvasmány korábban megismert (második) részének hangos olvasása	Hangos olvasás	A tantervben megfogalmazott II. szinten tartók		stafétaolvasás	szöveg
III. Lazítás						
	Játék: Járt-e itt az úr?	Koncentráció, szabálytartás		frontális	játék	4. melléklet

**IV. A nagyravágyó feketeigó című mese harmadik részének olvasása
(„Hát nem sokkal lett ügyesebb... Magát talán egy kicsit jobban.”)**

	Önálló olvasás	Olvasástechnika fejlesztése	Az olvasási képesség fejlettségének megfelelő szövegekkel	differenciált egyéni munka	munkáltatás feladatlapos szövegekkel	5. melléklet
--	----------------	-----------------------------	---	----------------------------	--------------------------------------	--------------

V. A szövegértést bizonyító feladatok megoldása
A) Feladat megoldása

1.	Igaz – hamis állítás	Szövegértelmezés fejlesztése, a pontos szövegolvasás fejlesztése	Felületesen olvasóknak	differenciált egyéni munka	feladatmegoldás feladatlapon	6. melléklet
2.	Feleletválasztás – mondat kiegészítése	Szövegben való tájékozódás fejlesztése	Hosszabb szöveg feldolgozásában is jártasaknak		feladatmegoldás feladatlapon	7. melléklet
3.	Értelmező kéziszótár használata	Szótárhasználat	Hosszabb szöveg feldolgozásában is jártasaknak		önálló munka kézikönyv használatával	Értelmező kéziszótár
	Időkitöltő – TOTÓ	Nyelvi találékonyság, kreativitás	Gyorsan dolgozóknak		rejtvényfejtés	papír, ceruza

B)	A megoldások ellenőrzése	Figyelem, önfegyelem		önálló munka	önellenőrzés összehasonlítással	helyesen kitöltött feladatlapok, ceruza
----	--------------------------	----------------------	--	--------------	---------------------------------	---

VI. A szövegtartalom értelmezése, személyessé tétele

	Szövegalkotás játékos keretben	Rövid funkcionális szöveg alkotása	Jellemző jegyek figyelembevételével új szöveg alkotására képes gyerekcsoportoknak	heterogén csoport	szövegalkotás közös munkával	papír, ceruza
--	--------------------------------	------------------------------------	---	-------------------	------------------------------	---------------

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

Játék: Hess, madarak!

Körben annyi szék van, hogy párosával ülve – egy kivételével – elférjenek rajta a játékosok. A kimaradó lesz a játékvezető. Az ő „Hess, madarak!” felszólítására mindenki felpattan a székéről, és új párt, új helyet keres magának. A pár nélkül maradó lesz az új kikiáltó.

II. DIFFERENCIÁLT SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT

A gyerekek névkártyáit már az óra előtt jól látható helyre csoportokba rendezve kirakjuk. Innen fogják látni, hogy ki melyik csoportban fog dolgozni. Kijelöljük a csoportok munkahelyét, ismertetjük a feladatokat.

A) Szétvágott összetett szavak (madárnevek) összeillesztése (1. melléklet)

– *A borítékban lévő szókérdőjelekkel ismerős madárneveket kell összeraknotok! Gyakoroljátok az összerakott madárnevek hangos olvasását!*

B) Szóalkotó játék (2. melléklet)

– *A borítékban lévő szótagkérdőjelekkel ismerős madárneveket kell összeraknotok! Gyakoroljátok az összerakott madárnevek hangos olvasását!*

C) Rövid ismeretterjesztő szöveg olvasása, önálló értelmezése. A szöveg alapján rajzolás, színezés (3. melléklet)

– *Olvassátok el a szöveget! Rajzoljátok le a madarat, és színezzétek ki pontosan úgy, ahogy a szövegben olvastátok!*

D) A nagyravágyó feketeérigő című olvasmány korábban megismert (második) részének hangos olvasása

Ajánlott, hogy egy csoportnyi gyerek az előző órán megismert részt stafétaolvasással hangosan felolvassa a tanítónak.

Stafétaolvasás: megadott terjedelmű – 1-2 mondatos – szövegrészeket egymás után olvasnak a tanulók, mindig az utolsó olvasó választja a következő olvasót.

III. LAZÍTÁS

Járt-e itt az úr?

A gólya és a békák között zajlik a párbeszéd. A dallam végén a békák menekülnek a gólya elől, aki igyekszik valamelyiküket megfogni. A megfogott békából lesz a következő gólya. Nehezítése a feladatnak, ha a gólya csak fél lábon ugrálhat, a békák csak guggolva szökdelhetnek. Másik változat, ha a békáknak a terem egyik feléből kell a másikba átjutni úgy, hogy a közepén megrajzolt sávban elkaphatja őket a gólya.

IV. A MESE HARMADIK RÉSZÉNEK OLVASÁSA

(5. SZ. MELLÉKLET)

(„Hát nem sokkal lett ügyesebb... Magát talán egy kicsit jobban.”)

A gyerekek a helyükön ülnek. A tanító kiosztja az olvasmány különböző nehézségű szövegezéssel megírt változatát és a hozzájuk tartozó feladatokat (6. sz. melléklet) a tanulók olvasási készségének megfelelően. (Ha előre ráírjuk a papírra a gyerekek monogramját, érzik a személyes odafigyelést.)

Önálló olvasás – a képességeknek megfelelő hosszúságú szövegeken. Cél a szöveg tartalmának megismerése.

(A feketerigó még mindig azt hiszi, a barátság a külsőségen múlik. Most gólyának álcázza magát, így jelenik meg a ligetben. A madarak kicsúfolják. A kisfiú – udvariasan, de határozottan – visszautasítja közeledését.)

A képességeknek megfelelő szövegek:

„Hát nem sokkal lett ügyesebb! – ...csőrűt.”

„Hát nem sokkal lett ügyesebb! – ...Ne haragudj, nem ilyen madárra gondoltam.”

„Hát nem sokkal lett ügyesebb! – Magát talán egy kicsit jobban.”

V. A SZÖVEGÉRTÉST BIZONYÍTÓ FELADATOK MEGOLDÁSA

(6. SZ. MELLÉKLET)

A) A gyerekek önállóan dolgoznak a szintjüknek megfelelő feladatlapon. (Ezt már megkapták a szöveggel együtt.)

1. Igaz–hamis állítás

DÖNTSD EL, HOGY IGAZ VAGY HAMIS!

A gólya feketerigónak álcázta magát.

A rigó 5 szintet használt.

Csak a lábát festette pirosra.

2. Feleletválasztás – mondat kiegészítése

HÚZD ALÁ A MEGFELELŐ VÁLASZT!

Te meg miféle szerzet vagy? – kérdezte

a) a golyhó b) a gólya c) a kisfiú

Ritkán látott a liget olyan

a) üdvrivalgást b) elkeseredést c) viháncolást

3. Értelmező kéziszótár használata

Nézz utána az *Értelmező kéziszótár*-ban a *golyhó* szó jelentésének!

Időkitöltő feladat (mellékletben)

A gyorsan, jól dolgozó gyerekek az önellenőrzés elvégzése után választhatnak az időkitöltő feladatokból, ha a többiek még nem készültek el a feladatukkal.

B) A megoldások ellenőrzése

Ezt az önellenőrzési módot hosszú, türelmes munkával tudjuk szokássá alakítani.

A megoldásokat a megszokott helyre tegyük. Aki kész van a munkájával, odamehet, s önállóan összeveti a megoldását a mintával.

VI. A SZÖVEGTARTALOM ÉRTELMEZÉSE, SZEMÉLYESSÉ TÉTELE*Szövegalkotás játékos keretben*

„A feketerigó fél évre elbujdosott bánatában.”

„Mindenki keresi, hirdetést adnak fel a madarak. Segítsetek nekik megírni a szöveget, hogy megtalálják a madártársukat!”

Gyakorlatlanabb csoport számára segítség lehet néhány szófordulat megadása (főlírása a táblára).

(Pl.: KERESSÜK, ELVESZETT, KÜLSEJE, SZÍNE, HANGJA, TERMÉSZETE, AKI MEGTALÁLJA, A MEGTALÁLÓ)

Utalhatunk az utcákon olvasható, elveszett kutyát kereső hirdetésekre. (A hétköznapi szövegeket tartalmazó füzetben található ilyen szöveg.)

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

5. fl. Alkossatok a szavakból ismerős madárneveket!

MACSKA	BEGY
BARÁZDA	BAGOLY
VÖRÖS	BILLEGETŐ
VÁNDOR	KÜLLŐ
ZÖLD	SÓLYOM

2. sz. melléklet

ÖSSZEVÁGOTT SZÓTAGOK

Alkossatok a szótagokból madárneveket!

GYUR-

VÖ-

-LA-

-RÖS

BEGY

SZA-

-KÓ-

-TA

-LAG

-GYA-

3. sz. melléklet

Olvasd el a szöveget!

A HÍM CITROMSÁRGA TOLLAI MIATT ARANYMÁLINKÓNAK IS HÍVJÁK. A TOJÓ KEVÉSBÉ FELTŰNŐ, ZÖLDESSÁRGA SZÍNŰ. A MOZGÉKONY MADÁR EGÉSZ NAP HERNYÓKAT KERESGÉL A FA LOMBJA KÖZT. SZERETI A CSEREBOGARAT IS. NYÁRON GYÜMÖLCSÖT IS CSIPEGET. VILLÁS ÁGRA ALULRÓL FONJA A FÉSZKÉT. MINDKÉT SZÜLŐ HORDJA A FIÓKÁKNAK A KÖVÉR HERNYÓKAT. A SÁRGARIGÓK AUGUSZTUSBAN INDULNAK AFRIKA FELÉ.

Rajzold le a sárgarigót!

4. sz. melléklet

Járt-e itt az úr?

5. a) melléklet

Hát nem sokkal lett ügyesebb! Hogy, hogy nem, az jutott eszébe, hogy gólyának festi magát. Sok fekete meg fehér festéket kent magára, és a lábát meg a csőrét pirosra festette. Eszébe sem jutott, hogy a gólya legalább tízszer akkora, mint ő. Ki látott már ilyen pici gólyát, rövid lábút, rövid csőrűt.

5. b) melléklet

Hát nem sokkal lett ügyesebb! Hogy, hogy nem, az jutott eszébe, hogy gólyának festi magát. Sok fekete meg fehér festéket kent magára, és a lábát meg a csőrét pirosra festette. Eszébe sem jutott, hogy a gólya legalább tízszer akkora, mint ő. Ki látott már ilyen pici gólyát, rövid lábút, rövid csőrűt. (Arról nem is beszélve, hogy a hátán átütött a zöld festék a fehérre!) Ritkán látott a liget olyan viháncolást, mint amikor a gólyának álcázott fekete rigó odaállt a kislány elé.

- Te meg miféle szerzet vagy? – kérdezte a kislány.
  - Nem látod, gólya vagyok – mondta kicsit ijedten a fekete rigó, mert akkor már sejtette, nem nagyon sikerült ez a gólyává alakulás.
  - Még hogy gólya! Talán golyhót akartál mondani – mondta a gólya, és olyan nevetőgörcsöt kapott, hogy ki kellett hívni a mentőket.
- Bizony ez a gólyahistória is csúfos véget ért, mert a kislány nagyon sajnálkozva megint azt mondta:
- Ne haragudj, nem ilyen madárra gondoltam.

5. c) melléklet

Hát nem sokkal lett ügyesebb! Hogy, hogy nem, az jutott eszébe, hogy gólyának festi magát. Sok fekete meg fehér festéket kent magára, és a lábát meg a csőrét pirosra festette. Eszébe sem jutott, hogy a gólya legalább tízszer akkora, mint ő. Ki látott már ilyen pici gólyát, rövid lábút, rövid csőrűt. (Arról nem is beszélve, hogy a hátán átütött a zöld festék a fehérre!) Ritkán látott a liget olyan viháncolást, mint amikor a gólyának álcázott fekete rigó odaállt a kislány elé.

- Te meg miféle szerzet vagy? – kérdezte a kislány.
- Nem látod, gólya vagyok – mondta kicsit ijedten a fekete rigó, mert akkor már sejtette, nem nagyon sikerült ez a gólyává alakulás.
- Még hogy gólya! Talán golyhót akartál mondani – mondta a gólya, és olyan nevetőgörcsöt kapott, hogy ki kellett hívni a mentőket.

Bizony ez a gólyahistória is csúfos véget ért, mert a kisiú nagyon sajnálkozva megint azt mondta:

– Ne haragudj, nem ilyen madárra gondoltam.

A fekete rigó fél évre elbujdosott bánatában. Hiába jött a kisiú, hiába keresett madárbarátot.

5. d) melléklet

A fekete rigónak meg fájt a szíve: „Hej, csak szebb madár lennék, akkor biztosan barátjává fogadna a kisiú.”

A kisiú egyre szomorúbb lett.

– Most már az uborkamadár sem akar velem barátkozni – mondta.

A madarak vigasztalni próbálták, de neki barát kellett volna. Hogy lehetne megvigasztalni azt, aki nem talál barátokra!

A fekete rigó legalább olyan bánatos volt, mint a kisiú, ha nem bánatosabb. Magát is sajnálta meg a kisiút is. Magát talán egy kicsit jobban.

6. sz. melléklet

IGAZ – HAMIS ÁLLÍTÁS

DÖNTSD EL, HOGY IGAZ VAGY HAMIS!

A gólya fekete rigónak álcázta magát.

A rigó 5 színt használt.

Csak a lábát festette pirosra.

7. sz. melléklet

HÚZD ALÁ AZT A SZÓT, AMELYIK IGAZZÁ TESZI A MONDATOT!

Te meg miféle szerzett vagy? – kérdezte .....

- a golyhó
- a gólya
- a kisiú

Ritkán látott a liget olyan .....

- üdvivalgást,
- elkeseredést,
- viháncolást,

mint amikor a gólyának álcázott fekete rigó odaállt a kisiú elé.

IDŐKITÖLTŐ FELADAT

TOTÓ

Néhány madár latin nevét olvashatod. Szerinted hogy mondjuk magyarul? Karikázd be a megfelelő számot!

Upupa epops

1. uhu   2. fekete rigó   3. búbos banka   x. sárgarigó

Bubo bubo

1. fekete rigó   2. uhu   3. sárgarigó   x. búbos banka

Turdus merula

1. sárgarigó   2. búbos banka   3. fekete rigó   x. uhu

Oriolus oriolus

1. búbos banka   2. sárgarigó   3. uhu   x. fekete rigó

LÁZÁR ERVIN: A NAGYRAVÁGYÓ FEKETERIGÓ 4.

Készítették: Ruzsa Ágnes
Petik Ágota
Andóné Nagy Katalin

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A befogadói magatartás alapozása.
Feltételek teremtése az irodalmi szöveg saját értelmezéséből fakadó élmény megragadására, vélemény megfogalmazására. Az önismeret fejlesztése.

IDŐKERET

2 x 45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7–9 éves kor

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben:

Vizuális nevelés: színek világa, kifejező ereje.
Ének-zene: dalos játékok, zenehallgatás.
Természetismeret: élőlények – madarak.

Szűkebb környezetben:

A nem verbális kommunikáció néhány elemének megfigyelése.
Különféle dramatikus formák kipróbálása.
Önálló feladatvégzés megtapasztalása.
Az aktív és passzív szókincs bővítése.

Ajánlott megelőző tevékenységek:

Legyen tapasztalatuk hosszabb szövegfeldolgozásról.
Ismerjék már az abc-s betűrendet.
Legyen gyakorlatuk a szótagolásban.

Ajánlott követő tevékenységek:

Olyan dramatikus játékok, melyek az önismeretet fejlesztik, a barátkozást, az elfogadást segítik.

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

Érzékenység, nyitottság fejlesztése irodalmi élmények, elemi erkölcsi értékek befogadása iránt.

Az olvasási képesség differenciált fejlesztése.

A szövegelemző műveletek differenciált alkalmazása.

A szövegtartalom felfedezése, gondolati és érzelmi reakciók kifejezésére ösztönzés.

Az olvasottak elképzelése, továbbgondolása, bővítése.

Érdekes nyelvi jelenségek felfedezése megfigyelése, alkalmazása.

AJÁNLÁS

Lázár Ervin meséje terjedelme miatt nem szokott a 7–9 éves korosztály olvasókönyveibe kerülni. Pedig tartalma, nyelvezete, a benne megjelenő konfliktus és problematika igencsak alkalmassá teszi arra, hogy ebben az életkorban alaposabban, elmélyülten foglalkozzunk vele.

Ez a mese számtalan lehetőséget kínál az azonosulásra, a saját élmények mozgósítására, a véleményalko-

tásra, a vitára, a történések dramatikus játékban való megjelenítésére, a társas környezetben való eligazodásra, az önismeret fejlesztésére. A szöveg terjedelme, gazdagsága, telítettsége indokolja, hogy hosszabb ideig, minimum egy hétig, de akár kettőig is foglalkozunk vele.

Inspiráló a szöveg, sokféle művészeti alkotást, játékot, tevékenységet, feladattípust hív elő.

Bőven mértük a játékokat, feladatokat, lazábban kapcsolódó tevékenységeket, ötleteket, hogy az osztály és tanítója érdeklődésének, teherbírásának megfelelően lehessen szelektálni és differenciálni, amikor csak szükséges.

TÁMOGATÓRENDSZER

A mesét több részletben ismerik meg a tanulók, ezért a feldolgozandó szöveget a részlet első és utolsó néhány szavával jelöltük meg az adott feladatnál.

Ajánlott irodalom:

Boldizsár Ildikó: *Mesepoétika*

Kaposi László: *Játékkönyv* (Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő)

A dráma tanítása –Segédlet az 1-2. osztályban tanítók számára. Szerk.: Kaposi László (Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Gödöllő, 1999)

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli tanítói és önértékelés.

Szempontjai: részvétel, együttműködés.

MELLÉKLET

1.

Alkoss mondatokat a papírcsíkokból!

Úgy hitte,

tarka szakállú festő meg a sok szép festék.

Akik barátokra vágynak,

Ne haragudj,

és elgyalogolnak érte a ligetbe, azokat szeretni kell.

A feketerigónak eszébe jutott

de én nem ilyen madárra gondoltam.

ő a legrútabb madár a ligetben.

2.

BeszéljeteK madárnyelven!

kis őrgébics: *srek-srek*

ökörszem: *tit-tit-tit*

feketerigó: *csk-csk-csk*

vörösbecy: *tik-tik-tik*

zöldike: *jikk-gyikk*

tengelic: *tig-lic, tig-lic*

barátposzáta: *csett, csett*

csuszka: *tvitt-tvitt-tvitt*

barázdabillegető: *csiz-itt, csiz-itt*

búbos banka: *pu-pu-pu-pu*

gólya: *kelep, kelep*

bölömbika: *pü-bum*

szürke varjú: *kár, kár*

keresztcsőrű: *gip-gip*

3.

Melyik mondat milyen szándékot, érzelmet fejez ki? Keresd meg a mondatokhoz illő szavakat, szókapcsolatokat!

Kellene nekem egy barát.

Éppen én kellenék neki, amikor ilyen csúnya vagyok!

Ne félj, most lesz valaki!

Ne haragudj, de én nem ilyen madárra gondoltam.

UDVARIASAN ELUTASÍTÓ

BIZTATÓ

VÁGYÓDÓ, REMÉNYKEDŐ

LEMONDÓ, NEM REMÉNYKEDŐ

4.

Ezért aztán félév elteltével elhatározta: újra próbálkozik. De most már nagyon gondosan látott munkához. Egy teljes napig tanulmányozta a sárgarigót. A sárgarigó a legszebb madár – gondolta –, még a latin neve is a legszebb a madárnevek közül, úgy hívják, hogy Oriolus Oriolus (mert minden madárnak van latin neve is.) Eszébe sem jutott, hogy őt meg Turdus Merulának hívják latinul, s az semmivel sem csúnyább, mint az Oriolus Oriolus. Talán még szebb is.

És elkezdte magát sárgarigónak festeni. Egy hétig tartott a festés, de aztán tökéletesre sikerült.

A feketerigó olyan lett, mint egy igazi sárgarigó. Talán csak az alakja különbözött kicsit a sárgarigóétól, de ahhoz igazán jó szem kellett, hogy ezt észrevegye valaki.

Azon a héten is eljött a kisleány barátot keresni. Nem csüggedhetett, tudta, barátira kell találnia.

A sárgarigónak festett feketerigó elősétált a bokrok közül. A madaraknak elállt a lélegzetük a gyönyörűségtől.

– Nicsak, egy csodálatos sárgarigó – mondták.

KIEGÉSZÍTŐ FELADATOK

Rongyoszsák – Ötlettár (Időkitöltőnek is alkalmasak)

Helyes ejtés, mondatintonációs gyakorlat: szóadogatós, szólavina, mondatlavina

Pl.:

1. Én a gólya vagyok.
2. Nem vagyok gólya, én az uhu vagyok.
3. Nem vagyok gólya, sem uhu, én a papagáj vagyok. Stb.

Dramatikus játék

a) Ismerős, rövid jelenetek eljátszása a gyerekek saját életéből.

A táblán vagy papírcsíkon mondat(ok) a meséből. Pl.:

„A barátság nem könnyű dolog.”
„Szégyellte a színét, s emiatt fönn hordta az orrát.”

b) Visszaütasítás eljátszása különböző stílusrétegekben

A gyerekek kört alkotnak, a tanító a közepére áll, és egy labdát dob valamelyik gyereknek, s közben azt kérdezi tőle: „Jössz velem labdázni?” Az elkapónak – miközben visszadobja a labdát –, tagadó választ kell adnia, amelynek nem szabad hasonlítania az előző válaszokhoz, sem a kifejezett érzelmet, sem a hangsúlyozást illetően. Kétféleképpen játszhatjuk.

a) Ebben a változatban csak a „nem” szót szabad használni. Itt arra kell felhívni a gyerekek figyelmét, hogy hányféle érzellemmel – sajnálkozva, bánatosan, lenézően, haragosan stb. – lehet ezt a szót kimondani, s hogy a szó jelentését a hangerő is módosíthatja.

b) E változat esetén előzetesen hívjuk fel a gyerekek figyelmét arra, hogy tagadni nemcsak egyszerűen a „nem” szóval lehet, hanem a tagadás indokával vagy érzelmeink szóbeli kifejezésével is. Pl.: „Most nem érek rá...”, „Utálok veled labdázni...”, „Anyukám nem engedi...”, „Szeretnék, de tanulnom kell...”, „Hagyj békén!” stb.

Nem könnyű dramatikus játék

A madarak bemutatják egymást a történet tükrében.

Madarakkal kapcsolatos mindenféle rejtvény

Vicces latin névből a magyar kitalálása

(Upupa epops = búbos banka, Bubo bubo = uhu, Turdus merula = feketeterigó, Oriolus oriolus = sárgarigó)

Találósok:

Fejsze nélkül, kéz nélkül,
Takaros kis ház épül.
(*madárfészek*)

Melyik szem tud röpülni?
(*ökör szem*)

Fúr-farag, de mégsem ács,
Kopog, mint a kalapács.
Fák doktora, orvosa,
Erdőben az otthona.
(*harkály*)

Vicces és félrevezető madárnevek szómagyarázata

Pl.: kanalasgém vagy bölömbika

Szómagyarázatot igényelhetnek

- köles, szurok, cifra, golyhó, tubus, legrútább, szívbe markoló, nyeglén, nagy peckesen, miféle szerzetű
- pingál, éktelenkedtek, szórén-szálán eltűnt, elsüllyedt volna szégyenében, megkocogtatná, köréje sereglettek, ocsúdott fel, fönn hordta az orrát

Weöres Sándor:**KISMADARAK**

Nyitottad az ablakot:
Szállj be napsugár!
Hogy csivogott-csattogott
rengeteg madár:

Aranymálinkó, pirók,
feketerigó,
sármány, vörösbecg, kukó,
csíz, tavaszhívó,

pinty, királyka, őszapó,
volt vagy millió,
elsorolni nevüket
én nem is bírom.

Azt tudom csak: valahány
téged szeretett
mikor szobád ablakát
nyitotta kezéd,

behajolt egy lombos ág,
bimbós eleven:
mind ott ültek gallyain,
asztán kezeden.

Fütyörézték nevedet
a kismadarak,
mind másként! Hát nem tudom,
hogyan hívjalak?

A műben szereplő összetett szavak játékokhoz, olvasási, helyesírási feladatokhoz

- feketerigó, vörösbecg, zöldküllő, barázdabillegető, szőrisszarka,, macskabagoly, vándorsólyom
- nevetőgörcs, záporosó, kenyérmorzsa, festőművész, festékesdoboz, festékes tubus, szintiszta, ezerszínű, cipőgombszeme, kisfiú, kétféle, annyiféle, mindennap, egykönnyen, csakhogy
- narancssárga, türkizkék, meggypiros, éjfékete

Kiaknázatlanul hagytuk a témához illő szólásokban – közmondásokban rejlő lehetőségeket.

Annyit eszik, mint egy madár.
Hol jársz itt, ahol még a madár sem jár?
Ritka madár
Szabad, mint a madár
Olyan jó kedve van, hogy madarat lehetne vele fogatni.
Amilyen a madár, olyan a szállása.
Amilyen a madár, olyan a szólása.
Madarat sípszóval nem lehet fogni.
Madarat tolláról, embert barátjáról.
Ritka madár az igaz barát.

Fütyül, mint a rigó.
Nemrég még a rigó fütyült rajta.
(*frissen kivágott fa*)

Könyvajánlás haladóknak szövegértéshezLázár Ervin–Balogh Péter: *Öregapó madarai*. 4. kiadás, Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1984.Schmidt Egon: *Csalafinta madarak*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1983.Schmidt Egon–Veres László: *A lombkorona élővilága*. Officina Nova, Budapest, 1992, ISBN 963 7835 94 6Nádai Magda: *A természet csodatára*. Ifjúsági Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 1986, ISBN 963 422 478 4

VÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT / A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ
				MUNKA- FORMÁK	MÓDSZEREK	
I. Ráhangolódás zenehallgatással						
a)	Gryllus Vilmos: <i>Madár voltam álmodom-ban</i>	Koncentráció Belső képek	Szívesen éneklő csoportoknak	frontális	éneklés	CD/kazetta
b)	Vivaldi: <i>Négy évszak</i> (tavasz)		Zenehallgatásban elmélyülő csoportoknak		bemutató	
II. Olvasástechnikai gyakorlat						
A.	Tagmondatokra vágott összetett mondatok összeillesztése	Mondatalkotás	Rész- egész felismerése	heterogén csoport	vak kéz	szavakra vágott mondatok 1. sz. melléklet
B.	Hangos olvasás	Hangos olvasás	Megfelelő szinten olvasók egy csoportja	frontálisan szervezett homogén kiscsoport		szöveg
III. Kommunikációs gyakorlatok						
a)	Beszélgetés madárnyelven	Kommunikációs szándék észlelése, megértése Gesztusok, arcjáték értelmezése Hangszín, hanglejtés értelmezés	Metakommunikáció fejlesztése	páros	dráma	2. melléklet cédulák
b)	Kommunikációs szándék, érzelmi állapotok felismerése a szövegben.	Beleélés, Emlékezet Olvasástechnika	Nehéz Jó absztrakciós készség	önálló vagy homogén csoport	dráma	feladatsor 3. sz. melléklet
IV. A mese következő részének olvasása („Ezért aztán félév elteltével... .. Nicsak, egy csodálatos sárgarigó – mondták.”)						

A	Felolvasás egymásnak párban, egymást ellenőrizve	A hallott szöveg befogadása, a szöveg-tartalom követése, belső képek létrehozása, empátia Olvasási készség	rokonszenvi választás	páros	felolvasás	szöveg 4. részének eleje 5. sz. melléklet
B	Felolvasás kiscsoportban a tanítónak	Olvasási készség	Akik nehezen tájékozódnak a szövegben/figyelemzavaros gyerekek számára	homogén csoport	láncolvasás*	szöveg 4. részének eleje 5. sz. melléklet

V. A szövegtartalom értelmezése

Adott szempont szerint válogató olvasás	Szöveg-értelmezés Tájékozódás a szövegben Empátia	A szövegben biztosan tájékozódó gyerekeknek	páros	válogató olvasás	szöveg 4. részének eleje 5. sz. melléklet
---	---	---	-------	------------------	---

VI. Szituációs játék

A történet továbbgondolása, eljátszása.	Kreativitás, fantázia, megjelenítő képesség Együttműködés	Dramatikus játékot kedvelőknek	heterogén csoport	dráma	
---	--	--------------------------------	-------------------	-------	--

VII. A mese befejező részének felolvasása („A kisfiú is elbámulva nézte...” – végig)

1.	Tanítói felolvasás	A hallott szöveg befogadása, a szöveg-tartalom követése, belső képek létrehozása, empátia	Valamennyi tanulóknak	frontális	bemutató	szöveg
2.	Spontán megnyilatkozások	A hallott szöveg befogadása, a szöveg-tartalom követése, belső képek létrehozása, empátia		frontális	beszélgetés	
3.	Az értelmezés segítése tanítói kérdésekkel	Beszédkultúra, empátia		frontális	beszélgetés	

Célszerű ezt az egységet követően rajzórát szervezni.

4 csoportban megfestik a ligetet, amelyet egy közös képpé állítanak össze. A tanító végül az osztály közös képére ráhelyezi a főszereplőt.

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangolódás zenehallgatással

- a) Gryllus Vilmos: *Madár voltam álmomban*
- b) Vivaldi: *Négy évszak* (tavasz)
Segítsük az elmélyülést nyugodt, barátságos hangulat megteremtésével.

II. Olvasástechnikai gyakorlat

- A. Tagmondatokra vágott összetett mondatok összeillesztése – 1. sz. melléklet
A csoport minden tagja húz egy papírcsíkot, magában elolvassa.
„Keressétek meg a kezetekben lévő félmondatokat párját! Olvassátok fel egymásnak a mondatokat! ”
- B. Hangos olvasás
Ajánlott, hogy egy csoportnyi gyerek az előző részt hangosan felolvassa a tanítónak

III. Kommunikációs gyakorlatok

- a) Beszélgetés madárnnyelven – 2. sz. melléklet
Minden pár húz egy cédulát, amire 1 madár neve és beszéde van írva.
- Beszélgetsetek madárnnyelven! Így fejezzétek ki vidámságotokat, bánatotokat, dühötöket, félelmeteket.
  - Meséljétek el titkotokat, egy csodálatos kalandotokat!
  - Kérdezz, válaszolj, fecsegl!
kis őrgébics: <i>srek-srek</i>	ökörszem: <i>tit-tit-tit</i>
feketerigó: <i>csk-csk-csk</i>	
vörösbegy: <i>tik-tik-tik</i>	
zöldike: <i>jikk-gyikk</i>	tengelic: <i>tig-lic, tig-lic</i>
barátposzáta: <i>csett, csett</i>	
csuszka: <i>tvitt-tvitt-tvitt</i>	
barázdabillegető: <i>csiz-itt, csiz-itt</i>	
búbos banka: <i>pu-pu-pu-pu</i>	
gólya: <i>kelep, kelep</i>	bölömbika: <i>pü-bum</i>
szürke varjú: <i>kár, kár</i>	keresztcsőrű: <i>gip-gip</i>

- b) Kommunikációs szándék, érzelmi állapotok felismerése a szövegben – 3. sz. melléklet
„Melyik mondat milyen szándékot, érzelmet fejez ki? Keresd meg a mondatokhoz illő szavakat, szókapcsolatokat!”
Pl.:
„Kellene nekem egy barát.”
„Éppen én kellenék neki, amikor ilyen csúnya vagyok!”
„Ne félj, most lesz valaki!”
„Ne haragudj, de én nem ilyen madárra gondoltam.”

Melyik mondat UDVIARIASAN ELUTASÍTÓ?

Melyik mondat BIZTATÓ?

Melyik mondat VÁGYÓDÓ, REMÉNYKEDŐ?

Melyik mondat LEMONDÓ, NEM REMÉNYKEDŐ?

IV. A mese következő részének olvasása

(„Ezért aztán félév elteltével ... Nicsak, egy csodálatos sárgarigó – mondták.”)

- A. Felolvasás egymásnak párban, egymást ellenőrizve
(A fekete rigó most is a külsejével van elfoglalva. Most már biztosra akar menni, az általa legszebb madárnak tartott sárgarigóvá alakítja át magát. Ezúttal magabiztosan látogat el a ligetbe. Az átalakulásnak meg is van az eredménye: minden madár csodálattal bámulja.)
Ezt a rövid részt választott társsal félhangosan olvassák a gyerekek.
„Keressetek párt magatoknak! Felváltva olvassátok a szöveget! Javítsátok egymás tévesztéseit!”
- B. Felolvasás kiscsoportban a tanítónak
Ajánlott, hogy az olvasási nehézségekkel küzdő gyerekek ezt a részt a tanító segítségével hangosan olvassák.
*Láncolvasás: 1-2 mondatos szövegrészt egymás után adott sorrendben (pl. körben ülve az óra járásának megfelelő irányban) olvasnak a gyerekek.

V. A szövegtartalom értelmezése

Adott szempont szerint válogató olvasás

„Húzzátok alá azokat a kifejezéseket, amelyből kiderül, hogy jól sikerült a fekete rigó átalakulása!”

Pl.: „a festés tökéletesre sikerült”, „talán csak az alakja különbözött egy kicsit”, „a madaraknak elállt a lélegzetük”

Többféle megoldás is elképzelhető.

VI. Szituációs játék

A történet továbbgondolása, eljátszása

„Szerintetek hogyan végződik a mese? Beszéljétek meg! Játsszátok el!”

Adjuk meg az időkeretet (5 perc felkészülési idő). Azért, hogy megszokják a jó időbeosztást, és az időérzékelésük is fejlődjön, a félidőt jelezzük. A tanító járjon körbe, és rövid kérdésekkel, tanácsokkal segítse a megakadókat.

VII. A mese befejező részének felolvasása

(„A kisleány is elbámulva nézte...” – végig)

1. Tanítói felolvasás
(A fekete rigó végre elérte a célját: ő lett a legszebb a madarak között. Mindenki csodálja, a kisleánynak mégsem kell a mű sárgarigó barátsága. Ő a fénylő fekete madár után vágyakozik.)
2. Spontán megnyilatkozások
3. Az értelmezés segítése tanítói kérdésekkel
Néhány gondolati csomópont a beszélgetés vezetéséhez.
„Miért nem tetszett vajon a kisleánynak a különféle színekre megfestett madár? Miért éppen a fekete tollú rigót kereste? Mi tetszett meg neki a fekete rigón? Mit láthatott a szemében? Mit érezhetett a madár, amikor lemosta a tollát a kisleány? Miért nem repült el? Mit mondhattak egymásnak, miközben tisztogatták a madár tollait?”

Célszerű ezt az egységet követően rajzórát szervezni.

4 csoportban megfestik a ligetet, amelyet egy közös képpé állítanak össze. A tanító végül az osztály közös képére ráhelyezi a főszereplőt.

LÁZÁR ERVIN: A NAGYRAVÁGYÓ FEKETERIGÓ

A barátság nem könnyű dolog. Mert jó, a kisleányoknak szüksége volt egy madár barátára. Csak hát olyan madár nélkül, akinek viszont éppen egy kisleány barátára lenne szüksége, ez nem megoldható. A madarak legtöbbször volt már barátja. A barázdabillegetőnek a szőrisszarka, a gyurgyalagnak a szalakóta, a gólyának a kanalas gém, a búbos vöcsöknek a bölömbika. Csak a macskabagolynak meg a szürke varjúknak nem volt barátja, de ők igen mogorvák, nincs is szükségük barátára.

Na és persze a feketerigónak sem volt barátja, mert szégyellte a színét, s emiatt fönn hordta az orrát. Furcsa dolog, de így volt. Mással is megesik: szégyell valamit, és azt hiszi, csak úgy tudja elviselni szégyenét, ha fönn hordja az orrát.

Így aztán nem talált barátára a kisleány. Pedig ott lapult a fűben a feketerigó, és azt gondolta magában: „Én szívesen lennék a barátja ennek a kisleányoknak. Nagyon szeretem a kenyérmorzsát meg a kölest – s kis szünet után még azt is hozzágondolta: és a kisleányt is nagyon szeretem. – De mégsem mert előbújni. – Éppen én kellenék neki – morfondírozott –, amikor ilyen csúnya vagyok! Fekete!”

Barát nélkül ment el a kisleány, igaz, majdnem sírva fakadt, de megpróbálta a liget széléig visszatartani. Nem szeretett mások előtt sírni. De azért a madarak észrevették, hogy lefelé görbül a szája, és nagyon megsajnálta. Tulajdonképpen szerették a kisleányt. Akik barátokra vágynak, és elgyalogolnak érte a ligetbe, azokat szeretni kell. Egyikük utána kiabált:

– Gyere vissza egy hét múlva!

Talán ha az öreg festőművész nem lakik a közelben, minden másképpen alakul. De ott lakott a liget mellett. Nagyon vidám, mosolygós öregúr volt, csak éppen a szakálla volt furcsa, ezerszínű – mert abba szokta törölgetni az ecsetjeit. A feketerigónak eszébe jutott a tarka szakállú festő meg a sok szép festék, röppent egyet, s már ott is volt a festékesdoboz mellett. „Majd ragyogok én egy hét múlva” – gondolta, s mivel a zöld festékestubus volt legközelebb, kifestette magát zöldküllőnek. Hát elég furcsa zöldküllő volt, azt meg kell hagyni! Mert a zöldküllő nem egyszínű zöld – és a csőre meg különösen nem az, de a kis feketerigó nagy buzgalmában még a csőrét is zöldre mázolta. „Na, most jöhet a kisleány” – gondolta, s úgy óvta magát a zöld festéket, hogy egy hétig enni is elfelejtett.

Eltelt a hét, semmi különös nem történt, csak a tarka szakállú festő pingált lila fákat meg lila mezőt – mivelhogy szőrének-szálának eltűnt a zöld festéke.

Megjött a kisleány, köréje sereglettek a madarak, biztatták:

– Ne félj, most lesz valaki!

– Én szívesen lennék a barátod – mondta ekkor elváltoztatott hangon a zöldre festett feketerigó, és elősétált egy bokor mögül.

Hirtelen szóhoz sem jutott a sok madár, tátva maradt a csőrük. A feketerigó (azazhogy zöldrigó, nem is tudom, hogy nevezzem) meg nagy peckesen sétált a tisztáson, abban a hitben, hogy ő a legszebb madár a ligetben.

A vándorsólyom ocsúdott fel elsőnek.

– Nicsak – mondta –, egy uborkamadár. Nevettek, ahogy a torkukon kifért.

– Vagy netán egy nagyra nőtt szöcske – toldotta a búbos banka, s szegény feketerigó legszívesebben elsüllyedt volna szégyenében.

A kisleány is mosolygott, és szelíden, nehogy megbántsa az uborkamadarat vagy kicsodát, azt mondta:

– Ne haragudj, de én nem ilyen madárra gondoltam. Huss – elröppent a feketerigó.

„Cskcskcsk – korholta magát mérgesen –, mert ostoba módon színtiszta zöldre kentem magam, edig a zöldküllő nem is egyforma zöld. Kétféle zöld is van rajta (mert a zöld sem egyforma, éppen úgy mint a fekete), a feje teteje meggypiros, a szárnya vége meg fehér pettyes fekete. Na de majd legközelebb. A jövő héten már ügyesebb leszek!”

Hát nem sokkal lett ügyesebb! Hogy, hogy nem, az jutott eszébe, hogy gólyának festi magát. Sok ekete meg fehér festéket kent magára, és a lábát meg a csőrét pirosra festette. Eszébe sem jutott, hogy a gólya legalább tízszer akkora, mint ő. Ki látott már ilyen pici gólyát, rövid lábút, rövid csőrút. (Arról nem is beszélve, hogy a hátán átütött a zöld festék a fehéren!)

Ritkán látott a liget olyan viháncolást, mint amikor a gólyának álcázott feketerigó odaállt a kisé elé.

– Te meg miféle szerzet vagy? – kérdezte a kisé.

– Nem látod, gólya vagyok - mondta kicsit ijedten a feketerigó, mert akkor már sejtette, nem nagyon sikerült ez a gólyává alakulás.

– Még hogy gólya! Talán golyhót akartál mondani – mondta a gólya, és olyan nevetőgörcsöt kapott, hogy ki kellett hívni a mentőket.

– Bizony ez a gólyahistória is csúfos véget ért, mert a kisé nagy sajnálkozva megint azt mondta:

– Ne haragudj, nem ilyen madárra gondoltam.

A feketerigó fél évre elbujdosott bánatában. Hiába jött a kisé, hiába keresett madár barátot. A feketerigónak meg fáj a szíve: „Hej, csak szebb madár lennék, akkor biztosan barátjává fogadna a kisé!”

A kisé egyre szomorúbb lett.

– Most már az uborkamadár sem akar velem barátkozni – mondta.

A madarak vizasztalni próbálták, de neki barát kellett volna. Hogy lehetne megvizasztalni azt, aki nem talál barátira!

A feketerigó legalább olyan bánatos volt, mint a kisé, ha nem bánatosabb. Magát is sajnálta meg a kisé is. Magát talán egy kicsit jobban.

Ezért aztán fél év elteltével elhatározta: újra próbálkozik. De most már nagyon gondosan látott munkához. Egy teljes napig tanulmányozta a sárgarigót. A sárgarigó a legszebb madár - gondolta -, még a latin neve is a legszebb a madárnevek közül, úgy hívják, hogy Oriolus Oriolus (mert minden madárnak van latin neve is). Eszébe sem jutott, hogy őt meg Turdus Merulának hívják latinul, s az semmivel sem csúnyább, mint az Oriolus Oriolus. Talán még szebb is.

És elkezdte magát sárgarigónak festeni. Egy hétig tartott a festés, de ez aztán tökéletesen sikerült. A feketerigó olyan lett, mint egy igazi sárgarigó. Talán csak az alakja különbözött kicsit a sárgarigóétól, de ahhoz igazán jó szem kellett, hogy ezt észrevegye valaki.

Azon a héten is eljött a kisé barátot keresni. Nem csüggendhetett, tudta, barátira kell találania.

A sárgarigónak festett feketerigó elősétált a bokrok közül. A madaraknak elállt a lélegzetük a gyönyörűségtől.

– Nicsak, egy csodálatos sárgarigó - mondták.

A kisé is elbámulva nézte a szép madarat, a szíve hangosan dobogott. Csak az igazi sárgarigó gyanakodott. „Valami nagyon furcsa ezen a madáron” – gondolta, és oda is szólt neki:

– Füttyents egyet!

– Nem füttyentek – mondta nyeglén a feketerigó.

Persze, hiszen a sárgarigó azt is ki tudja fütyülni, hogy „Huncut a bíró” meg „Fütyül a rigó”, a feketerigó meg csak annyit tud: „Tiutu”. Ez legalább olyan szép, mint a sárgarigó éneke, de mégis más. Én biztos vagyok benne, hogy a sárgarigó nagyon szeretné néha azt fütyülni, hogy tiutu, de nem megy neki. Ő csak azt tudja: „Huncut a bíró”.

Csakhogy megszólalt a kisé.

– Ne haragudj – mondta elszomorodva -, te valóban csodálatosan szép madár vagy, de én egy másik barátira gondoltam. Láttam valamikor egy nagyon kedves madarat. Nem volt ilyen tarka, mint te, de nekem ő kellene barátnak. Az a madár fénylő fekete volt, csak a csőre volt sárga. Azt hiszem, úgy hívják, feketerigó. Megértheted, hogy ki kell tartanom mellette, hátha egyszer megjön, és akkor ki lesz a barátja?

A feketerigó keserves sírásra fakadt, hullottak a könnyei, mint a záporosó. A kisé nagyon megsajnálta.

– Miért sírsz? Ne sírj – mondta neki.

– Azért sírok – zokogta a madár –, mert a feketerigó én vagyok.

Ámulva néztek rá, nem akarták hinni, de akkor a madár könnyei már lemosták a melléről a sárgarigó sárga, a gólya fehér és a zöldküllő zöld színét – előtűnt az igazi fekete.

– Istenem, de buta madár vagy te - mondta boldogan a kisfiú, fölkapta, és sokáig mosdatta a feketerigót a patakban. De a sok szín nem egykönnyen jött le róla; amikor hazaindultak, még akkor is zöld, sárga meg fehér foltok éktelenkedtek a madáron. Nem is volt olyan, mint egy igazi feketerigó.

– Mit gondolsz, lekopik? Leszek én még igazi szép fekete? – kérdezte a madár.

– Biztos – mondta a kisfiú, azután elszomorodott; arra gondolt, hogy már fél éve lenne barátja, ha ez a szamár feketerigó nem pingálja magát.